

არსენალი

№5 (152). 2-15 აპრილი, 2012 წ. სახმელეთო-აerialიზაციური ჯარისკაცი. ფასი 1,5 ლარი.

**თალიბებთან
ბრძოლაგამოვლილი
ქართვები**

**ტრაპედიისგან
ყველაზე დაცულმა
აერიკულმა
ჯავშანმანქანამაც
პირ გვიშველა**

**რა ხდება
აფხაზეთის
პორტუგუნი?**

**რას
ნაკომოდგენს
„ლაზიკა“...**

**ჩამოგდებული
რუსული
Ty-22M3-ის კვადი**

**თბილისი
და ბაქო
„ჯავშანთა
ქალაქები“?!**

ქაუშირი
70-წლიანი
კონფლიქტი
ვერ გვარდება

25

„ველური
დასავლეთის“
სამხედრო
ფორგება

38

ამერიკული
ჯავახანგეჟიკა

30

რკ
შეუქლია
ირანის
ავიაციას

43

100 დიდი
გზელათოთაჟიკა:
შარლ დიდი

48

„გაკაროვს“
„იარიგინი“
ანასვლავს

53

სარჩევი

- 4** სამხედრო სიხსნაუბი **კალიფორნია**
- 7** ტრაგედიისგან ყველაზე დასუღა ამერიკელა ჯავახანაძეანამას ვერ გვიხვალა **პრობლემა**
- 10** რას წარმოადგენს „ლაზიკა“... **სიხსნე**
- 11** თალიბანთან ბრძოლაგამოვლილი ქართული **გეგმები**
- 13** რა ხდება აფხაზეთის პრობლემა? **ოქავირკავალი ტერიტორია**
- 16** კავასიური მოვლანების მიმოსიხვა **რეგიონი**
- 18** ჩამოგდებული რუსული რაკეტგონდის ქვალი **ოქის გამოქანული**
- 21** სამხრეთ კავასია სავსესავსურების დაპირისპირების ხანგრძლივ იქსა **საიდუმლო ფრონი**
- 25** ქავშირი 70-წლიანი ქონფლიქტი ვერ გვარდება **ქრონიკები, ქონფლიქტები, ოქები**
- 30** ამერიკული ჯავახანაძენიკა — M113-ები და MRAP-ები არიქის სავსესურვი **განკვეთებული ქვეყანები**
- 35** ენტრეპენურ პირობები სისხელი წყლის მიღების ხარხები **განკვეთებული ქვეყანები**
- 38** „ველური დანავლითის“ სამხედრო ფორები **ამერიქის წარსული**
- 41** HELI-EXPO-2012 **ქავსოქონია**
- 43** რა შექმლია ირანის პიქსიხა **გაითხვალის გვერდი**
- 48** შერლ დილი **100 დილი მხედართმთავარი**
- 50** უფინლო ოქი — ქორიქის ოქის ქრონიკა (1950-1953 წ.წ.) **ლოქალური ოქები**
- 53** „გაკარქის“ „იარაგინი“ ანანავლას **„არსნალი“ იარაღის გარდა**

რედაქციისგან

აღანეთში ქართველი სამხედროების დაღუქვა სავსედაღუქვა ააღუქვა. პოქციები ორად გაიქო: წაწილი ქართული სამხედრო კონტინენტის აღანეთიდან დაუქონებლევ გამოქვანას მოიქნოქს, სხვები აუქცილებლად მიიქწვენ ISAF-ში ქართველი სამხედროების არა მარტივ დარჩენას, არამედ მათი რიქების ზრდასაც, რაც მათი აზრით სავსედაღუქვას NATO-ში გავქვრებას დაანქარებს. ქართული კონტინენტი აღანეთში უახლოეს მომავლში მართლაც გაიზრდება და გამოქნდება, მოახდენს თუ არა ეს გუქვენას ჩიქავოს NATO-ს სავსედაღუქვას საქართველოსთვის MAP-ის მიქწეებაზე.

მთავარი რედაქტორი
ირაკალი ალადაშვილი
ასუქნისმებელი რედაქტორი
თქვერ ჩანანიქვი
კომპიუქრული უზრუნველქოქა
დათო მონიაშვილი

ქურადღება!
გამოიქვრით „არსნალი“
და მიიღეთ შინ,
ორ კვირავი მრთქვალ!
ტქვლ: 238-26-74; 238-26-73

რედაქციის დასავსედაღუქვას
განსაღმების გარდამტვრება
აკრკალულია

გარდაქვვულია დასავსედაღუქვას
25.02.2012

გავით „კვირის კალიტრის“
ღამატქვა ©
რედაქციის მისავრთია:
თბილისი, იონგაბიქის ქ. N49
ტქვლ: 238-83-07 (121)

სარედაქციო განქოქვლება:
ტქვლ: 237-78-07; 238-78-70
email: arsenal@kvirispalitra.com
ქურანალი გამოქვის
ორ კვირავი მრთქვალ
აკრკალულია

უილოტონის დიპლომატიის ოპერაციებს ანლოვენ

ისრაელის კომპანია Israel Aerospace Industries-მა უილოტონის საფრენი აპარატების ოპერატორთა და ტექნიკოსთა აკადემია დააარსა. ამ სასწავლო დაწესებულებაში არა მხოლოდ სამხედროებს, ძალადგანი და სამოქალაქო სტრუქტურების მოსამსახურეებსაც მოამზადებენ.

სწავლის პერიოდში სტუდენტები სხვადასხვა ტიპის უილოტონ აპარატებს, განსხვავებულ პირობებში მათ მართვას შეისწავლიან და როგორც სათვალავო და სადაზვერვო, ისე დარტყმის მისაყენებელ ოპერაციებში მის გამოყენებას დაეუფლებიან. სწავლება როგორც სიმულატორებზე, ისე ნამდვილ აპარატებზე წარიმართება.

აკადემია საერთაშორისო იქნება და სწავლის დასრულების შემდეგ სტუდენტებს შესაბამის დიპლომებს გადასცემენ. საჯაროდ, ამჟამად აკადემიაში მოამზადებენ აშშ-ის სამხედრო საჰაერო ძალებისთვის უილოტონის ოპერატორებსაც.

საზღაო ქვეითება ავღანეთში საავსოვრო ფორც SS-ის დროის ფონზე გააღივს

ავღანეთში ამერიკელმა საზღაო ქვეითებმა სამახსოვრო ფორც გააღივეს, რომელსაც ფონდ აშშ-ის სახელმწიფო დროშასთან ერთად, ნაციტური გერმანიის სამხედრო ფორმირების — SS-ის მსგავსი სიმბოლო აქვს.

ფოტოსურათი ინტერნეტით გავრცელდა და უმაღლესი მთავრობის სამხედრო გამომძიებელთა ყურადღებას.

როგორც გამოძიებამ დაადგინა, სამხედროებმა ნაციტური სიმბოლიკა შეცდომით გამოიყენეს. შესაბამისად, ამის გამო არ დაისჯებიან. თურმე, საზღაო ქვეითებს დროშაზე სწავლული სიმბოლო ეკონათ გამოსახული.

საზღაო ქვეითთა კორპუსში ვერ გაიხსენეს, როგორ აღმოჩნდა მათთან ნაციტური სიმბოლიკის დროშა.

ზღვის ფანის დახვა ფლოტსაც პატივს

ცხოველთა დამცველების დაფინანსება აშშ-ის სამხედრო საზღაო ძალებში იმპეტე ფიქტორს, რომ ზომილდებისა თუ წყალქვეშა ნავების გადაადგილებისას, როგორ აიცილონ თავიდან ზღვის ფანის განადგურება.

სამხედროებს გადაშენების პირას მყოფი სახეობების, მათ შორის ზღვის კუების, დელფინების, ვუშაპებისა და წყლის სხვა იშვიათ ბინადართა მოფრთხილებას კანონიც ავალდებულებს. არადა, მაგალითად, წყალქვეშა ნავის მეთაურს ძალიანაც რომ შესტკიოდეს გული, ვერაფრით დაადგენს, იმყოფება თუ არა მის წინ ზღვის ფანის იშვიათი წარმომადგენელი.

სწორედ ამიტომ გამოაცხადა პენტაგონმა საცივალური სონარის შექმნაზე კონკურსი, რომელიც გზად შეუმხედრ ზღვის ბინადრებს ამოიცილოს და ზომილდის ეკიპაჟს ინფორმაციას მიაწვდის.

ამოცანა ტექნიკურად რთულია, მაგრამ არა შეუძლებელი. „ჰუკიანმა“ სონარმა ცხოველის ზომების, მასის, ფორმისა და გადაადგილების სისწრაფის მიხედვით უნდა გაარჩიოს, მის წინ დელფინია თუ ჰუკინების გუნდი. საბოლოოდ სონარი ამა თუ იმ ორგანიზმზე მონაცემთა შებოლოებსაც გამოიყენებს და საბოლოოდ, ზომილდის მეთაურს სარწმუნო ინფორმაციას მიაწვდის.

აკალგაღარი გვიჩა „პონიკოს“ გახედვს

კომპანია Smartrounds LLC-მა შექმნა ახალი ტიპის აკალგატალური საბრძოლო საშუალება, რომელიც მოწინააღმდეგებს ფეხმეტურად ანეიტრალებს და ამასთან, მას სერთიფიკატს არ ენებს.

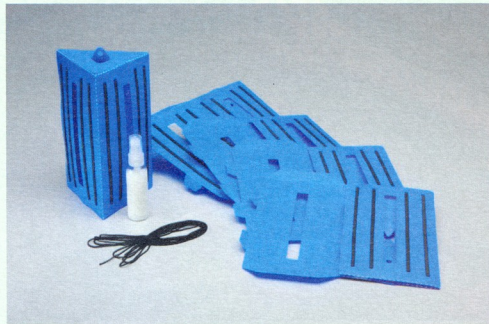
თანამედროვე არამომავკედნე-ბელი საშუალებები მსხვერპლს მეტწილად კინეტიკური ზემოქმედებით აჩერებს, მაგრამ მოკლე მანძილიდან ნასროლი რეზინის ტყვიის მძლავრი დარტყმაც შეიძლება აღმოჩნდეს სიცოცხლისთვის საშიში. მეორე მხრე, ასეთი ტყვიის ზემოქმედება შესაძლოა სქელმა საბრძოლო შედეგით.

Smartrounds LLC-ის „გონიერი“ ტყვიები ამ მხრე გამოირჩეულია. ის მიკრონესონითაა აღჭურვილი და გასროლისას აჩქარებას და შეჩერებას თავად გან-

საზღვრავს. სროლის მანძილი 100 მეტრია. მიზანში მოხვედრისას ტყვია სვდება, მისგან გამოტყორცნილი ცრემლმდენი აირი, კაშკაშა სინათლე და მაღალი ხმა კი მოწინააღმდეგის პარალიზებას იწყებს. რაც მნიშვნელოვანია, მსხვერპლი მოტყეობილობებსა და შინაგანი ორგანოების დაზიანებებს არ იღებს.

ვენგაონა გუზავს ომი გაიონხსლა

ფლორიდის უნივერსიტეტის მეცნიერებმა ბუჩქებისთვის ახალი სატყუარა შექმნეს, რომელსაც სამხედროება გამოიყენებენ. მიწობლობას Florida Fly-Baiter ქროლბა და შექმნილია თქმით, აბეზარ მწერებთან ბრძოლაში ის დღეს არსებულ ყველა საშუალებას აღობს.

ღურჯი საკუთხა სატყუარა ბუჩქებს არომატული ნივთიერებით იზიდავს და მომწამელები ნივთიერების მეშვეობით ანადგურებს. „ხაუნგის“ ღურჯი მწვერილობა შეითხვევითი არაა, — ფლორიდელმა მეცნიერებმა დაადგინეს, რომ მწერებს ეს ფერი საძვერ მე-

ტად იზიდავს, ვიდრე აქამდე აპრობირებული ყვითელი.

რა როლი აქვს ამ ყველაფერს სამხედრო საქმენი? ისეთივე, როგორც ჩვეულებრივ საყოფაცხოვრებო პირობებში. აბეზარი მწერები, რომლებსაც მრავალი დაავადების გადატანა შეუძლიათ, მათ შორის დიზენტერიის, ქოლერისა და ტიფის, საფრთხეს მეტად თუ არა, არანაკლებ საველე პირობებში მყოფ ჯარისკაცებს უქმნის. აღსანიშნავია, რომ ბუჩქთან ბრძოლის ამ ახალი საშუალების შექმნაში პენტაგონის პერსპექტიული კვლევების სამმართველო (DARPA) მონაწილეობდა.

ჯუნგლის ჯარისკაცური პენიუ: გვეზარაი პოლიეტი და გველის სისხლი

ტაილანდში ყოველწლიურად იმართება სწავლება „ოქროს კობრა“, სადაც ამერიკელ სამხედროებს ჯუნგლის პირობებში თავის გატანას ასწავლიან.

სამხედრო საქმის სწავლისა რა მოგახსენით, მაგრამ ჯარისკაცებს ქვეწარმევლების, მორიელების, ხელიკუმის დაგეგმუნება და გველის სისხლის სმა რთი უხდებათ, ამ ფორტობიდან ნათლად ჩანს.

ტაილანდში ამერიკლებთან ერთად წერთნას სამხრეთ კორეის, ინდონეზიის, სინგაპურისა და იაპონიის სამხედრო მოსამსახურეებიც გადიან, სწავლების მიზანი კი, ყველაფერთან ერთად, წყნარი ოქუნის რეჟიმში მოკავშირეთა ძალების ერთობლივი მოქმედებების დახვეწაა.

ჯუნგლის მკაცრ პირობებში თავის გატანა კი ტაილანდლებმა კარგად იციან და ადგილობრივმა ინსტრუქტორებმა სტუმარ ამერიკელ ჯარისკაცებს შენიღბვა და „სახიზღარი არსებობით“ გამოკვება ასწავლეს.

მეცადინეთა კობრის მოხლოებასა და მისი „კალიბრული“ სისხლის სმაშიც გაიმართა. სხვათა შორის, შარშანწინ ანალოგიური სწავლებისას, ამის შემხედვარე ერთერთ ამერიკელ ქალ ჯარისკაცს გული წაუვიდა.

აშშ-ის არმიამ ხელით სასროლი რობოტები გაკვლავინა

ილუზია – ახალი იარაღი მგზის ქაილიან შესაუღლად

აშშ-ის არმიამ კომპანია ReconRobotics-ისთან დამატებით 1100 რობოტის Recon Scout XT-ის მწოდებაზე კონტრაქტი გააფორმა. გარიგების ფასი 13 მლნ 900 ათასი დოლარით განისაზღვრა, რობოტებს კი არმაი მაისის ბოლომდე მიიღებს.

ერთბაშად ამდენი მინიატურული სახმელეთო რობოტი ამერიკლებს აქამდე არასდროს შეუკვეთიათ.

18,7 სმ სიგრძისა და 7,6 სმ სიგანის მზერაზე, ხელთ სასროლი რობოტი Recon Scout XT კამერით არის აღჭურვილი და 544 გრამს იწონის. ტიტანისგან დამზადებული რობოტის კონსტრუქცია საიმედოობას 9 მ სიმაღლიდან ჩამოვარდნისა და 31 მ-ზე სროლის დროსაც ინარჩუნებს.

პენტაგონი ახალი, ილუზიური საშუალების შექმნას აპირებს, რომელიც მოწინააღმდეგეს დაიხნევს ან სულაც ჭკუიდან გადაიყვანს. სწორედ ამ მიზნით ივდაცევით სფეროში მომუშავე სამცენსერო სააგენტო DARPA 4 მლნ დოლარს მიიღებს.

პროექტის სახელწოდება Battlefield Illusion-ი და ის უპირველესად ისეთი ტექნოლოგიის შექმნას ითვლისწინებს, რომელიც ადამიანის სმენასა და მხედველობაზე იმოქმედებს. ილუზიის შემქმნელ მიწყობილობას გამოიყენებენ როგორც სახმელეთო, ისე საზღვაო და საჰაერო პლატფორმებზე.

სააგენტოს სპეციალისტები ვერ სენსორულ ინფორმაციაზე ადამი-

ანის ტვინის მოქმედებას შეისწავლიან, შემდეგ კი სმენით და მხედველობითი პალეცინაციის გამოწვევ ტექნოლოგიასაც შექმნიან. მათი თქმით, ეს საშუალება ამერიკულ არმიას უდიდეს უპირატესობას მოაპოვებინებს.

მართლაც, პროგრამის წარმატების შემთხვევაში, აშშ-ის არმაი მიიღებს უნიკალურ საშუალებას, რომლითაც მოწინააღმდეგის რიგებში ქაოსსა და პანიკას ერთი გასროლის გარეშეც დაუსაგს. ისე კი, მტრის თვალის ასახვევ საშუალებებს სხვადასხვა ქვეყანაში უხსოვარი დროიდან მიმართავენ, – დაწყებული მხედრების ფიტულებით და დამთავრებული მძიმე ვაჯუმანტქენიკის გასაბერი მაკრუბით.

ჩრევა გრიგანელ პოლიციელს: ღვიწო და ქუჩანლისი ძალი ერთად საშიშია!

დიდი ბრიტანეთის პოლიციის ოფიცერებს ურჩევენ, ჟურნალისტებთან ურთიერთობისას „ფოტოხილად იყვნენ“ და მათთან ფლირტსა და სმას მოერიდონ. სპეციალური რეკომენდაციის თანახმად, სამართალდამცველებს განსაკუთრებით მართებულა სითხით სავსე ჭიქით ხელში მართებთ წინასთვის კბილის დაჭრა, რათა სადღვერძელოდან სადღვერძელომდე სადღვერძელო ინფორმაცია არ „დაიფქვან“.

ახალი რეკომენდაციები შედგება სკანდალისა, რომელიც 2011 წლის ზაფხულში ავღრდა. მასინ ბრიტანელი რეპორტიორები ინფორმაციის მისაღებად სატელეფონო მოსმენებსა და პოლიციელთა მოსყიდვას არ მოერიდნენ. სენსაციების მაძიებლები არა მხოლოდ ცნობილი არტისტების, პოლიტიკოსებისა და ბიზნესმენების ინტიმურ საუბრებს უგდებდნენ ვურს, სამეფო ოჯახის წევრებსა და დაღუპული ჯარისკაცების ოჯახის წევრებსაც უსმენდნენ.

გაერთიანებული სამეფოს პოლიციელებს ჟურნალისტებთან ურთიერთობას არავინ უკრძალავს, თუმცა, რუსტორებსა და პაბებში ერთობლევ ვიზიტებსა და სმას კი დიდად არ უწონებენ.

ეს სურათი Cougar-ის ჯავშანმდგრადობის გამოცდაზეა გადაღებული, იმ დროს, როცა მის ქვეშ მძლავრი ფუფაცის ააფეთქებს. საფარულოდ, 21 თებერვლის ტრაგედიის დროს სამი ქართველი შეტბრძილი სწორედ ასეთი აფეთქების გამო დაიღუპა

ტრაგედიისგან ყველაზე დასულმა აპერიკულმა ჯავშანმანქანას ვერ გვიხველა

აკვანეთში, ISAF-ის ოპერაციისთვის მონაწილე ქართული სამხედრო კონტინგენტის დანაკარგმა 15 კაცს შეაღწია

ძალზე ძვირადღირებული აღწევნის დაღუპულ ქართული არმიის მებრძოლებზე წერა. ქვეცნობიერად უკვე მომზადებული ვართ ასეთი საშინელი ახალი ამბების გასაგებად. მაგრამ მაინც გვინდა გვეჯეროვდეს, რომ ყოველი ახალი დღე მსხვერპლის გარეშე ჩაველის, სანამ არ დამთავრდება ავღანური მისია და ყველა ჩვენი სამხედრო სამშობლოში არ დაბრუნდება.

ერთი უცნაური და სამომხი ტენდენციაც შეგაჩნიათ — ქართული არმიის ავღანური ტრაგედია რატომღაც რომელიმე მოვლენასთან არის დაკავშირებული.

2010 წლის 1-ელ ოქტომბერს საქართველოს ოფიციალური ვიზიტით ესტუმრა NATO-ს გენერალური მდივანი

საქართველოს პრეზიდენტმა მიხეილ სააკაშვილმა ბაზა „შუკეანში“ ქართველ მებრძოლებს სიტყვით მიმართა. პრეზიდენტის უკან „კუგუარის“ ტიპის ჯავშანმანქანებია, რომლითაც ქართველი სამხედროები პატრულირებენ პილმენდის პროვინციის საზღვაო გზებზე

ნი ანდერს ფოკ რასმუსენი, წინააღმდეგ კი ავღანეთში ქართულმა სამხედრო კონტინგენტმა უმძიმესი დანაკარგი განიცადა, — ნაღმის აფეთქებას ოთხი ქართველი სამხედროს სიცოცხლე შეეწირა, ხოლო ახლახან საქართველოს პრეზიდენტის მიერ ავღანეთში ქართული სამხედრო კონტინგენტის მონახულებ

ბის შემდეგ ისევ ვკუფურნი დანაკარგი გეჟონდა, — სამი მებრძოლი დაგვეღუპა. თვდაცვის სამინისტროს განცხადების თანახმად, სამი ქართველი კაპრალი საბრძოლო ამოცანის შესრულებისას დაიღუპა, — თალიბებთან შეტაკებისას მათი საბრძოლო მანქანა აფეთქდა. ამ განცხადებაში არ არის დაზუსტე-

ჩამოხილეთ: აბრეჯიტურა MRAP იმიფრება როგორც „აფეთქებისა და ჩასაფრებულთა შეტევისგან დაცული“. პირველად ამ კლასის ჯავშანმანქანები სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკის არმიამ გამოიყენა გახული საუკუნის 70-იან წლებში ანოლასა და ნამიბიაში საბრძოლო მოქმედებების დროს.

მთი საჭიროებაზე პენტაგონი 2003 წლის შემდეგ ერაყის კამპანიის დროს დარწმუნდა, როდესაც ამერიკულ შეჯავშნულ „ჰამვეზსა“ და „სტრაიკერის“ ტიპის ჯავშანტრანსპორტიორებს ერაყელები ფუგასებითა და „აიდებით“ აფეთქებდნენ.

MRAP-ის კლასის მანქანები გამოირჩევიან გამძლეობით ნაღმსაწინააღმდეგო დაცვით და მათ, როგორც

წესი, V-ს მაგვარი ძირი აქვთ, რაც ეფექტურად ფანტავს მანქანის ქვეშ ამოქმედებული ნაღმის აფეთქების ტალღის ენერჯიას. ტანკსაწინააღმდეგო კუმულაციურქობინიანი რაკეტებისაგან თავდასაცავად MRAP-ის კორპუსზე რკინის ცხაურებს ადუღებენ, რათა მათზე შეტებისას კუმულაციური ჭავლის ადრეული ინიცირება მოხდეს, სანამ ის მანქანის კორპუსამდე მიადევს.

MRAP-ის კლასის Cougar-ის ტიპის ჯავშანმანქანა 4X4 და 6X6 ფორმულით იწარმოება, ანუ ოთხივე ან ექვსეუ ბორობალი წამყვანი აქვს.

იგი 2004 წელს სპეციალურად აშშ-ის საზღვაო ქვეითთა კორპუსის დაკვეთით შეიქმნა ერაყსა და ავღანეთში სამოქმედოდ.

სამღერძიანი „კუგუარი“ საბრძოლო მდგომარეობაში, დენანტი, 24,5 ტონად იწონის, მისი სიგრძე 7 მ-ია, სიგანე 2,7 მ, ხოლო სიმაღლე კი 2,6 მ. ერთიან სალონში ეკიპაჟის ორი წევრი (მძღოლი და მეთაური) და 10 შედგანსტე თავსდება.

„კუგუარის“ 330 ცხ.ძ-ის სიმძლავრის დიზელის ძრავა აქვს, რომელიც მას ასფალტირებულ გზაზე მაქსიმალურ 105 კმ/სთ სიჩქარის განვითარების საშუალებას აძლევს. საწვავის მარაგი 966 კმ-ის დასაფარავად საკმარისი. კლირენსი 410 მმ-ს აღწევს, რაც გამგებობის გაზრდას უწყობს ხელს.

ერთი 6X6 ფორმულის Cougar-ის ლიბრებულებს სრული აღჭურვილობით 730 ათას დოლარამდე ადის.

ბული საბრძოლო მანქანის ტიპი და არც ასაფეთქებელი მოწყობილობის სახეობა, თუმცა, შეგვიძლია ვთარაუდოთ, რომ ქართული პატრული MRAP-ის კლასის Cougar-ის ტიპის ჯავშანმანქანით მიდიდა. ამ ვარაუდის საფუძველს იძლევა თუნდაც ის ვიდეოფირი, სადაც სწორედ ასეთი „კუგუარები“ მოჩანს ბაზა „შუკვანში“ ქართველი მებრძოლების წინაშე სიტყვით გამოსული პრეზიდენტ მიხეილ სააკაშვილის უკან.

გასაკვირია, რომ ეს აფეთქება ტრაველით დამთავრდა, რადგან MRAP-ის კლასისა და მთი უმეტეს, Cougar-ის ტიპის მანქანები მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე დაცული ბორბლებიანი ჯავშანტრანსპორტიორებია და მათი ისე აფეთქება, რომ შიგ მსხდომნი დაიდუკონ, ძალიან ძნელია.

ქართველი სამხედროების „კუგუარების“ კოლონა პილმენდის პროინციის ერთ-ერთ გზაზე

ჭურჭებითა და ნაღმებით აწყოხილი IED-ებით თალიბები გზებს ნაღმავენ

მძღვრმა აფეთქებამ ეს „კუგუარი“ დაშალა, თუცა მასში მსხლდინი მაინც გადარჩნენ...

ამ ჯავშანმანქანებში 12 კაცი ეტეკა (2 კეიპაის წყერი და 10 მედუსანტე), რაც იტყვეს ექვს, რომ აფეთქების შემდეგ არა მარტო დაღუპულები, არამედ დაჭრილებიც უნდა იყვნენ, თუცა მათ შესახებ თაუდაცივის საბინისტროს ოფიციალურ განცხადებაში არაფერია ნათქვამი.

ერაყისგან განსხვავებით, სადაც ქართული სამხედრო კონტინგენტის პატრული, ძირითადად, შეკავშნული „პაკეტებით“ მძიმოდიოდა, დღეს აღანეთში მეოფინი „კუგუარებში“ ბევრად მეტად დაცულად გრძობენ თავს. მიუხედავად ამისა, აფეთქება მაინც მსხვერპლით დამთავრდა, რაც იმას ნიშნავს, რომ თალიბებმაც ძლიერი ასაფეთქებელი მიწყობილობა დაამონტაჟეს.

როგორც წესი, სამხედრო უწყება ქართული სამხედროების დაღუპვის დეტალებს არ ახმაუერებს და საზოგა-

დობისთვის უცნობია, რომ მაგალითად, ერთხელ ქართული სამხედროები დანადმული მოტოციკლეტით ააფეთქეს, მეორედ კი კარგად შეინდებული ნაღმი სანგარში ამოქექლდა, სადაც ქართულმა სამხედროებმა თავი შეაფარეს, შესამედ ბატალიონის მეთაური დანადმული ეწის შესასვლელში აგვიფეთქეს.

თუ საზოგადოებას არ აცნობენ ამ მნიშვნელოვან დეტალებს, იმეღია, სამხედროები მაინც ანალოზებენ თაუდასნებებს, რომ აღანეთში წამსვლელები წინასწარ მოამზადონ. იქნებ ამით მაინც აეცილით თაუდან ახალი ტრაგედიები.

„არსენალის“ რედაქცია თანაუგრძობებს აღანეთში დაღუპული კაპარალების — ვალიკო ბერაიას, რუსლან მელაიასა და პაატა კატარავს ოჯახებს.

63960 ღოსიმი: თალიბები დანადმეისას ძირითადად IED-ებს — თვითნაკეთი ასაფეთქებელ მიწყობილობებს იყენებენ. ნაღმავენ როგორც გზებს, სახლებს, ავტომანქანებს, ასევე ცხოველებსა და კამიკაძებსაც კი.

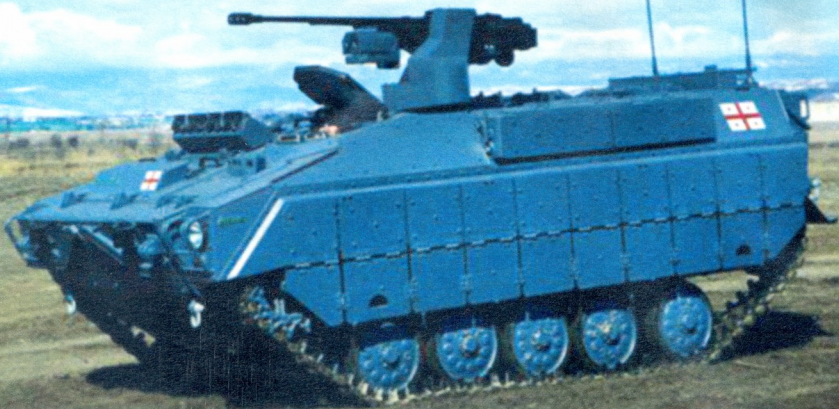
ბოლო წლებში თალიბებმა ისეთი ასაფეთქებელი მიწყობილობების გამოყენება დაიწყეს, რომლებიც თითქმის აღარ შეიცავენ მეტალის დეტალებს, რაც ართულებს მათ აღმოჩენას ნაღმმებნით.

სპეციალურად გაწერილი ძაღლები უკეთესად პოულობენ მეტალის ნაკლებად შემცველ ასაფეთქებელ მიწყობილობებს, მაგრამ აუტანელ სიცხეში მალე იღლებიან.

ISAF-ის ძაღების ჯავშანმანქანების გასანადგურებლად თალიბები ძირითადად ორი სახის IAD-ებს იყენებენ. პირველი მიმართული მოქმედების ნაღმა, რომელსაც გზის პირას აფენებენ. როდესაც ავტომანქანა ნაღმს გაუსწორდება, ნაღმი აფეთქდება და ცილინდრული ნაღმიდან უზარმაზარი სიჩქარით (დაახლოებით 2 კმ/წმ) გამოიტყორცნება ალუმინის წაგრძელებული „დამრტყმელი ბირთვი“, რომელიც ჯავშანს ზერტს.

მეორე სახის ასაფეთქებელი მიწყობილობა მძღვრით ფუგასია, რომელსაც საარტილერიო ჭურჭებით ან საავიაციო ბომბებით ან სულაც ტროტილით და ჭანჭკებით ამზადებენ. ასეთი ფუგასით გზას დანადმვენ და მანქანის მთაბლოებისთანავე აფეთქებენ.

რას ნაჩვენებენ „ლაზიკა“ ...

25 თებერვალს საქართველოს პრეზიდენტ მიხეილ სააკაშვილს ვაზიანის პოლიგონზე ახალი ქართული მუხლუხებიანი საბრძოლო მანქანა „ლაზიკა“ დათვალეფერებინეს, მის სადესანტო განყოფილებაში ჩასვლა და რამდენიმე კილომეტრი ატარეს.

თებერვლის მეორე ნახევარი პრეზიდენტისთვის ჯავშანტექნიკის სამყაროში მიგზაურობად იქცა, — ავღანეთში ის MRAP-ის კლასის Cougar-ის ტიპის ჯავშანმანქანით დადიოდა, ვაზიანში კი ახალშექმნილ „ლაზიკაში“ იჯდა.

თავდაცვის სამინისტროს წარმომადგენელთა განცხადებით, „ლაზიკა“ დაახლოებით 14 ტონას იწონის, მისი ჯავშანი 14,5 მმ კალიბრის ჯავშანგამტან ტყვიებს უძლებს (ოლინდ ყველა რაკურსიდან თუ არა, არ დაუზუსტებიათ), შეიარაღებულია 23 მმ კალიბრის ავტომატური ქვემეხითა და 7,6 მმ-იანი ტყვიამფრეველი, რომლებიც დისტანციურად იმართება. „ლაზიკაზე“ დაბრუნებულია ცეცხლის მართვის სისტემა, სადელამისო და თერმული კამერები. „ლაზიკას“ ეკიპაჟი — 3, ხოლო დესანტი 7 კაცისგან შედგება.

ვიდეოფორზე კარგად გამოჩნდა, რომ „ლაზიკას“ ბაზას საბჭოთა ქვეითთა საბრძოლო მანქანა BMP წარმოადგენს. თუკმა ექვსი საყრდენი გორ-

გოლაჭის ნაცვლად მუხლუხი ხუთ საყრდენ გორგოლაჭზე მოძრაობს.

დიხელის ძრავაც, ისევე როგორც BMP-ს, „ლაზიკასაც“ წინა მარჯვენა მხარეს აქვს, ხოლო მარცხნივ განთავსებულია მძლღ-მექანიკოსისა და მეთაურის ადგილები.

თუკი საბჭოთა BMP-1-ში 8 მედეხანტე ეტევა, „ლაზიკაში“ მხოლოდ 7, ისევე როგორც BMP-2-ში.

„ლაზიკას“ კორპუსი BMP-სგან განსხვავებით გარზდილია სიმაღლეში, ხოლო გვერდებზე დამატებითი ჯავშანფილები აქვს. საყარულოდ, „ლაზიკას“ BMP-ებისგან განსხვავებით ცურეა არ შეუძლია. შეიარაღების ჯავშანკორპუსის გარეთ გატანა და დისტანციური მართეა გამართლებულია, თუკმა, თუკი შეიარაღების კომპლექსი (23 მმ-იანი ავტომატური ქვემეხი და 7,62 მმ-იანი ტყვიამფრეველი) არ არის სტაბილიზებული ორ სიბრტევეში, მაშინ მოძრაობის დროს მიზანში ზუსტად სროლა შეუძლებელი იქნება.

ასევე, BMP-სგან განსხვავებით, „ლაზიკაში“ მსხდომ მედესანტებს არა აქვთ საშუალება საშტატო იარაღის სროლისა, რადგან სადესანტო ნაკვეთრის გვერდებზე არ არის დატანებული ამბრაზურები.

„ლაზიკა“ BMP-2-ს შეიარაღების სიძლეეფით ჩამორეება, რადგან ამ უკანასკნელზე 30 მმ კალიბრის („ლაზიკაზე“ მხოლოდ 23 მმ კალიბრის)

ავტომატური ქვემეხი ეწედება, ხოლო კომპურაზე კი მართეადი ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტების გასაშეფი დანდგარი მონტაჟდება.

საბჭოთა ქვეითთა საბრძოლო მანქანისგან განსხვავებით „ლაზიკას“ სადესანტო ნაკვეთრს უკან ორი კარის ნაცვლად ერთი, აპარული ეღება, რაც შეიძლება უფრო მოსახერხებელი იყოს.

არის კიდევ ერთი ნიუანსი: „ლაზიკას“ სადესანტო ნაკვეთრში მჯღლოში თავდაცვის მინისტრი პრეზიდენტს უხსნიდა, რომ ამ მანქანას საწკვის მარაგით 200 კმ-ის, ხოლო დამატებითი ავშით კი 400 კმ-ის გეგლა შეუძლია. თუ მართლაც ასეა, მაშინ მთლად კარგად ვერ ყოფილა საქმე, რადგან BMP-ების სელის მარაგი 550-600 კმ-ს შეადგენს.

მთუხდეად იმისა, რომ ქართული „ლაზიკა“ საბჭოთა BMP-ს ბაზაზეა აგებული, იგი ძალიან პეკუს თურქულ მუხლუხებიანი საბრძოლო მანქანა ACV-C-ს, რაც არც უნდა იყოს გასაკვირი. ქართული არმიის შეიარაღებაში თურქული წარმოების ჯავშანტრანსპორტიორი Ejder-ი და ჯავშანმანქანა Cobra, რომელთა ტექნოლოგიური ნიუანსები შეიძლება გამოიყენეს „ლაზიკის“ ამწეობმა ობიექტის სატანკო ქარხნის სპეციალიზტებმა.

თალიბებთან ბრძოლაგამოვლილი ქართული

„თუ ჯარისკაცი სიკვდილზე ფიქრობს, მისგან ნამდვილი ჯარისკაცი ვერასდროს დადგებაო, ამბობენ, მაგრამ ასე არ არის. ჯარისკაცი ყველაზე ხშირად ფიქრობს სიკვდილზე. პირველად სიკვდილზე მაშინ ვიფიქრე, როცა ავანანთში, ჰოლმენდის პროვინციაში, ამერიკულ სამხედრო ბაზაზე განთავსებულ რამდენიმე დღეში ამბოხებულ თალიბებზე დაგვესხენ თავს. ყველანიარ, მათ შორის მსხვილკალბერიან იარაღს გვესროდნენ და გაუგებარ, ნახევრად ვულურ ხმებს გამოსცემდნენ. ძალიან შემეშინდა. ბიჭებს რომ გადავხედე, არც ისინი იყვნენ გარე დღეში“, – ასე იხსენებს ჰოლმენდის პროვინციაში გატარებულ დროს ქართველი მეომარი. 28 წლის მანუჩარმა სპეციალური სამხედრო მომსახურება ამერიკული საზღვაო ქვეითებისა და სასწავლო საკონსულტაციო ჯგუფის ექსსოვიანი პროგრამის „ინტენსიური მომსახურების“ ფარგლებში გაიარა.

– სპეციალური მომზადება გვაერთო სროლაში დახლოვნებდა, მართლაც, ლოჯისტიკასა და სამედიცინო მომსახურებაში. სწავლება ნებისმიერ მათგანში იმდენად სრულყოფილი იყო, რომ ავღანეთის ომიც რომ არ მენახა, მაინც კარგი გამოცდილება მაქონდა მიღებული.

– თუმცა, ომი, ალბათ, წვრთნებისგან სრულად განსხვავებულია.

– რა თქმა უნდა. ჩვენ შეკვანის სახელობის სამხედრო ბაზაში, ჩვენივს განკუთვნილი ობიექტის 24-საათიანი პატრულობაზე გვევალებოდა, სადაც სრული ეკვიბრაციით, ჯგუფანთვითობა და ჩაფხუტით დაუდლოდით ნებისმიერ დღესაც დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა. სხვათა შორის, მხოლოდ სამხედრო აღჭურვილობისა და ტექნიკის მიმართ ჩვენს დამოკიდებულებას კი არა, ნებისმიერ სხვა წერტილმანაც უდიდეს მნიშვნელობას აქცევდნენ. მაგალითად, მინის დამცველი სათვალიე-

ბის გარეშე ბაზის ტერიტორიაზეც კი არ შეიძებოდა ყოფნა. ასევე სასტიკად აკრძალული იყო ხელთათმანების უქონლობაც. ძალიან დიდი მნიშვნელობა ენიჭებოდა შეომრების კვებას, რასაც ნაწილის მეთაური პირადად აკონტროლებდა. მასსუს, პირველ დღეებში, მიუხედავად წინასწარი სპეციალური ფსიქოლოგიური მომზადებისა, სტრესული ვადალილობის გამო რამდენიმე ბიჭი უშადლო იყო. ისინი ნაწილის ხელმძღვანელობამ გამოიძახა და უშადლობის მიზეზს რამდენიმე საათის განმავლობაში ეკითხებოდნენ. იქ გატარებული ყოველი დღე ძალიან მნიშვნელოვანია. დღე და დღე იქ ერთნაირად სამშობა, რადგან შეომრები სიკვდილს ყოველ წამს თვალბში უეჭრებენ.

– მთავარი საფრთხე თალიბების თავდასხმა?

– დიახ, პატრულირებისას ყოველ წამს არის დანადმული ტერიტორიების

აფეთქების სამიშრობა. არაფერ იცის, რომელ წამს საიდან გამოცველებიან კამიკაძე თალიბები და რას მოიმიქმედებენ. ერთხელ თავს დაგვესხენ და ცეცხლი რამდენიმე ტყვიამრეკვეთი ერთდროულად გაგვისხსენ. მაშინ ერთი ამერიკელი ჯარისკაცი დაიღუპა და რამდენიმე დაიჭრა. სათვალთვლო კომპუნა და გადამცემი ხაზი დაზიანდა. საზოგადოდ, შედეგებზე ამერიკელი სამხედროები არასდროს ლაპარაკობენ და მით უფრო, ანალიზის შესახებ ჩვენამდე ინფორმაცია არასდროს მოდიოდა, მაგრამ შემდეგ გავიგეთ, რომ ინფრასტრუქტურაში ბევრი რამ იყო გაფეთქებული. ავღანელებს გენში აქეთ მადალი ბრძოლისუნარიანობა. მიუხედავად იმისა, რომ მათი სამხედრო აღჭურვილობა მეორე მსოფლიო ომისდროინდელს შეიძლება შეეადაროთ, მაინც დირსველი და ანგარიშგასაწივი მოჩინადადმდგები არიან.

– თუ ყოფილა შემთხვევა, თალიბები ტყვედ აფვანათ?

– ჩვენი ექ ყოფნისას არა, გამოცდილი ამერიკელი შეომრების მონაპირობიდანაც კი, მათი ტყვედ ჩავლებს თითქმის არც ერთი შემთხვევა არ მახსოვს. თუმცა, დაზოცვის არაერთი შემთხვევა ყოფილა. ისინი მზად არიან დაიზოცონ, ოღონდ ტყვედ არ ჩავფოდნენ. ამიტომაც მშვიდობიან მოსახლეობასაც არ ინდობენ. ამერიკელები ამბობდნენ, არაერთხელ მომხდარა, რომ თალიბებს მშვიდობიანი მოსახლეობისთვის შეუვარებიათ თავი, რადგან იციდნენ, რომ მათ გაქცევის საშუალებას მისცემდნენ. ამერიკულ მხარეს

ცეცხლი რომ გაუქსნა, ისინი შვიდიმანი მოსახლეობასთან ერთად აიფეთქებდნენ თავს.

საზოგადოდ, თალიბებსა და ადგილობრივ მოსახლეობას შორის უნდობლობა, რადგან შვიდიმანი აღენდობდა ამერიკელ მეთომებსა და ქართველ სამშვიდობოებთან ნორმალური ურთიერთობა აქვთ. პილმენდის მოსახლეობას თან თალიბი კამბოკაძეების შიში აქვთ, თანაც NATO-ს სამხედრო ბაზაში დისლოცირებულ სამხედროებთან ცდილობენ კარგი ურთიერთობის შენარჩუნებას, რადგან ისინი ბევრ რამეში ეხმარებიან. რაც მთავარია, როგორც გითხარიათ, თალიბებისგან ემნითათ ერთმა აფრანკმა მითხრა, იდენტურ, როცა ეს თალიბები შევუწყვეძინა, ამერიკელებიც აქაურობას გაეცლებინა და შვიდიმანი გვეპირებოდა, მაღლიერების ნიშნად ალაპას საკუთარ სიცოცხლეს შევნიშო.

— თქვენ როგორი ურთიერთობა გქონდათ ადგილობრივ მოსახლეობასთან?

— ქართულ კონტინგენტს მოსახლეობასთან ძალიან კარგი ურთიერთობა გვქონდა. სამხედრო ფორსით გვეცნობდნენ და დაგვიმხარებდნენ თუ არა, ყვერბლს ატყუნდნენ, ქართველებო, ქართველებო... ბავშვებს ხშირად ვასაჩუქრებდით ტკბილეულით, რადგან... მათთან ახლო ურთიერთობა გვჭირდებოდა.

— რატომ?

— იმიტომ, რომ მოსახლეობისგან საჭირო ინფორმაცია უნდა მიგვეღო; ჩვენს მეთოდოლოგიაში ბაზის დაცვა შედიოდა. რადგან ანარპოგნოზირებადი თალიბების

თავდასხმის მოგერიება გვიწვედა, ადგილობრივ მოსახლეობაში მიღებული ინფორმაციის დახმარებით მაიო გააქტიურების პერიოდებსა და ზონებს ვაფრანკდით. მაიო შემოტყვის ადგილმდებარეობა და აქტიურობა პერიოდულად იცვლებოდა, რაც კომანტო დარწმუნებულ, ბევრ რამით იყო განპირობებული. აფრანკი ქვიშიანი ადგილია და მაშინ, როცა ქარი ძლიერდება, ისინი თავს შთან ადგილებს აფრებენ. ამ პერიოდში თავდასხმები მცირდება, მაგრამ ისინი დღე და ღამე მუშაობენ და იმ ტერიტორიების დახმარების საფორსიც იზრდება. სადაც ჩვენ გვიწვედა პატრულებდა. ამგდროულად, უამინდობის დროს არალეგალური იარაღის, ნარკოტიკისა და ადამიანების გატაცების ბიზნის უფრო აქტიურად აწარმოებენ. ასე რომ, მაიო მოქმედებების მიმართულების დადგრა ადგილობრივი მოსახლეობის დახმარებით შეუძლებელია.

ერთ ამბავს მოგიყვებოთ არ შეიძლება აფრანკის პირველად შეხვედრისთანავე ეწოდ და მასთან ერთი ან ორი ნაბიჯის ახლოს დადგე. ერთხელაც ჩვენი ეკონომიკისთვის გამოყოფილ რაიონს გაკონტროლებდა, როცა რამდენიმე მეტრის დაშორებით ათიდე წლის ბავშვი შევნიშე. სამშობლოსა და საკუთარ პრინციპებისთვის სიყვდილი, მათთვის ცხოვრება და ვიფიქრე, კამბოკე ხომ არ მაინც-მითი. პატარა აფრანკი თავის არ მიცნობდა. მერე ყელი გამოიწია, რადიკალს მოხვდა, ჩემთან ერთად უფრო გამოცდილი, სამშვიდობო მისამა მყოფი ვიდე მყოფი ქართველი მეომარაც იყო და მითხრა, შენ კე დარჩი, ოდინდ ძალიან ფრთხილად იფიცი და ყურადღება წამითაც არ მიხადუნიო.

— რა შეიძლებოდა მომხდარიყო?

— თალიბები ბავშვებს ხშირად სატყუარად იყენებენ. ან მაი უკეთთან ასახვეტელები მწყობლობა, ამ დისტანციურ მანერაზე და მეომრების მიახლებებისთანავე მოქმედებაში მოგვეყო ამიტომაც უფრთხილობდნენ, მაგრამ ამჯერად ბავშვა აღენდობდა ბაზაში უპირბოლმოდ მიეყვანეთ ფრთხიმეული, დაუბანელი გოგონა შიმშილია და წყურველიაგან დასუსტებული იყო. ამერიკელი სამხედროების წყლობით ცოტა ინგლისურიც იცოდა და გაგაკავებდა, რომ პური უნდოდა.

— პატარა აფრანკის ბაზაში როგორ შეტყუნდნენ?

— ძალიან კარგად. ამერიკელი სამხედროები აფრანკების მიმართ დაუკარავ კეთილგანწყობას აფრანკდნენ. გოგონა რამდენიმე საათს დარჩა ჩვენთან. დანაკრების შემდეგ თავის მრავალრიცხოვან ოჯახთან შხა საკვები გაატანა და გაუშვეს. მერეც ხშირად გვაკითხავდა, რამდენჯერღვე და-ძმასთან ერთად გვეტყუებდა და შოკოლადებით დავასაჩუქრეთ. მათთან

გაღლებულ ფორსებს დღემდე ვიხსნავ. ერთ დღესაც პროფინციის ჩრდილოეთით მგზავრებით სასუე ატობუსში რამდენიმე კამიკაძე აფიდა და თავი აიფეთქა. მაშინ 18 შვიდიმანი მოქალაქე დაიღუპა. მაი შორის იყო ჩვენი პატარა შვილიბილი გოგონაც.

იმფერი მკვდარი და დასახინრებული ადამიანი ენახე, როგორც ქართველი, ისე, ამერიკელი მეგობრები, მაგრამ ამ ბავშვის დაღუპვამ ყველაზე ძალიან იმოქმედა. მეონი, მისი დაღუპვა ჩვენ უფრო განვიცადეთ ვიდრე მისმა შვილებმა, რადგან მაი სიყვდილის მიმართ ცოტა უცნაური დამოკიდებულება აქვთ.

როცა აფრანკი თალიბების სამხედრო ოპერაციებზე ვეფიქრობდი, მეგონა, მათთან შეტაკებისას სპეციალურ სამხედრო მომზადებას, ტაქტიკასა და წყურენებს აზრი არ ჰქონდა. უცებ საიდნაღაც გამოცვლდებოდნენ და თავს დაღუპვას სხმებოდნენ, ტყვიამფრეველებთან და სხვა ტიპის მსხვილკალიბრანია იარაღით ატყუნდნენ სროლას და რამდენიმეუთიანი სროლის შემდეგ, გაუნარბოვლებდნენ. ეს ქოსური თავდასხმა ორჯე მხარე დედანაკარვს ვეფიქრებდა. ამერიკელი ჯარისკაცები მაი „ტყვიის სპეციალისტებსაც“ კი ეძახიან.

— რატომ?

— იმიტომ, რომ ერთხელ დატყნული იარაღით, ანუ ერთი მკვიდრი ისეთი ზიანის მოყენება შეუძლიათ, გვერინება, იმ ადგილას არტლებოდა მუშაობდა.

პირველად, როცა მომხდენ მოკალი თვალი გრძობეწვევდა, ჩაღმაინ, ხალათში გახვეულ აფრანკ მემომარს, რომელსაც მხარეზე იარაღი ჰქონდა მოკიდებული, ვიფიქრე, ამან თანამებრებულ სამხედრო ტყვენი კიტი ბილებამდე შეიარაღებულ ამერიკელს ან ქართველს რა უნდა დაეკლას-მეთქი, მაგრამ შეეცდა... ისინი მარაღიც ბრილობისთვის არიან დაბადებული და ამ ხალხის გამბედაობის წინაშე, რომელიც ხანამედიოლში უფრო სიციფია, ვიდრე სიმამაცე, ჯეუმანტრანსპორტიორში მეგდარი სამხედროც კი დაუცვლიდა. მართალია, იმში მინამედილობის დიდი გამოცდილება მგვილიყო, მაგრამ არის ისეთი რაღაცები, რამეც იქ ვფრინის დროს ვეფიქრობ.

— კონკრეტული?

— მაგალითად, იქ საქართველოს უცხოეთი მოპოვებისთვის წვედობდა, მაგრამ მთავრე უნდებოდა, რომ მრავალფერო ანე მარტები არ იყო, ისე როგორც აფრანკები დემოკრატობის დამკვიდრება. ეს არის ოპოზიციის და იარაღის ვაჭრობის ქვეყნა, რომელიც ჯერ კიდევ შუა საუკუნეებშია ჩარჩენილი და კიდევ რამდენიმე წელი ასე ეყენება... ასე რომ, არ მესმის იმ ადამიანების, ვინც იქ მთორე კონტრაქტი მიდის. ყოველ შემთხვევაში, მე მთორედ იქ წასვლის სურველი არა მაქვს.

რა სდება აფხაზეთის კორტაზში?

2011 წლის 5 მაისს სოხუმის პორტში პანამის დროშით მცურავი კომპანია Starlet Shipping-ის თურქული შპრალტერიიზმიანი გემი Hakki Cillioglu შემოვიდა.

გემის კაპიტანის თქმით, Hakki Cillioglu-ს სოჭში შესვენარე ოლიმპიური ობიექტებისთვის ინერტული მასალები უნდა გადაეხიდა.

მიმდინარე წელს რუსული სახელმწიფო კორპორაცია „ოლიმპსტრიო“ ოკუპირებული აფხაზეთიდან 2 მლნ ტონა ინერტული მასალის გატანას გეგმავს და ტრანსპორტირებაში რკინიგზასთან ერთად გემებიც მონაწილეობენ.

რუსული ფირმა „იუჟინია ნერუდ-ნია კომპანია“ სკურჩის საბადოდან რამდენიმე წელია მაღალხარისხიან ქვიშასა და ღირსე მობიოებს.

გასული წლებში აფხაზეთიდან ინერტული მასალებით დატვირთული 20 სატვირთო მატარებელი იგზავნებოდა და თითოეულს საშუალოდ 2000-2200 ტ ღირდი ან ქვიშა გაჰქონდა.

2014 წლამდე ბევრი დრო არ დარჩა და შესვენარე ოლიმპიური ობიექტების ინერტული მასალებით უზრუნველსაყოფად ინტერნეტი ვრცელდება განცხადებები, სადაც გემითმფლობელებს აფხაზეთიდან ქვიშისა და ღირსე ტრანსპორტირებაში მონაწილეობას სთავაზობენ.

ინერტული მასალების დასაწყობება სადგურ დრანდის რაიონში ხდება

და გემების დატვირთვის ტექნიკური სირთულეები ახლავს. 100-ტონიანი მცურავი აშუქ „ჩერნომორეც 1“ სატვირთო გემებს ღია ზღვაში ტვირთავს, რაც ზღვის სიღრმის გამო გემის ტვირთამწეობას ზღუდავს.

1-2 თებერვალს ღამით შტორმის დროს ბიჭვინთისთან ნაპირზე გაირიყა 60 მ სიგრძისა და 1500 ტ ტვირთამწეობის რუსული შპრალტერიიზმიანი Midia-24, რომელმაც ინერტული მასალების მორიგი პარტია სოჭში ჩაიტანა და ტვირთის მორიგი პარტის მისაღებად უკან ბრუნდებოდა.

Midia-24 აფხაზეთიდან ღირსეების გატანაში მონაწილე ერთ-ერთი გემია და რუსული ფირმა Serviul Constructi Maritime-ს ეკუთვნის.

მისი სახელი მხოლოდ აერისის შემდეგ გახდა ცნობილი.

რაც შეეხება თურქულ Hakki Cillioglu-ს, მას არ გაუპაროდა. მისი ტვირთამწეობა 6200 ტ-ს შეადგენს და დატვირთვის რაიონში ზღვის სიღრმე, ალბათ, ასეთი დიდი გემის ტვირთების შეესებას საშუალებას არ იძლევა.

უტვირთოდ დარჩენილი თურქული გემის მფლობელმა ერთადერთი — ბიჭვინთში დაახლოებით ათასი ტონა ჯარისის მიღება შეძლო.

ამისობაში საწყვი გათვდა და Hakki Cillioglu წასვლას ვეღარ ახერხებს, ხოლო უსაწყვი გემი ერთ მშვენიერ დღეს შეიძლება ნაპირზე აღმოჩნდეს. საწყვიის მინიმალური რაოდენობა კომ-

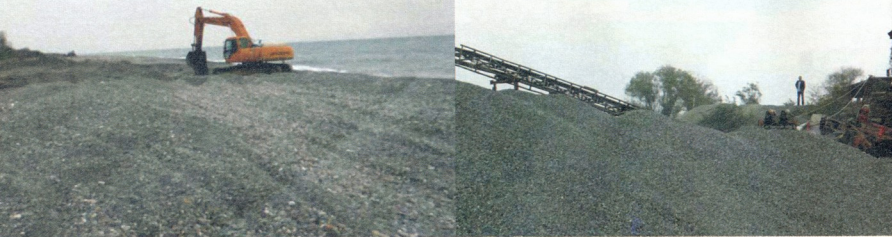
პანია „აბხაზსკოე მარსკოე პარახოდ-სტეკომ“ გაიმეტა.

გემითმფლობელს აქვს რამდენიმე თვიანი სახელფასო დავალიანებაც. 8 თურქმა მეზღვაურმა მდგომარეობას ვერ გაუძლო და სამშობლოში დაბრუნდა.

ბორტზე ეკაპაისის წყრი 4 ქართველი და 5 აზერბაიჯანელი მეზღვაური უხელფასობისთან ერთად საკეების გარემოცვს დარჩა.

ოკუპირებულ ტერიტორიაზე მოხვედრილი ქართველი მეზღვაურები უნებურად იმ საქმის თანამონაწილენი აღმოჩნდნენ, რომელსაც საქართველოს კანონით ოკუპირებულ ტერიტორიაზე შეხვლის წესების დარღვევა ჰქვია და შესაბამისი სტრუქტურები ამას 1996 წლიდან ებრძვიან.

1996 წლის 19 იანვარს თანამგობრობის ქვეყნების სახელმწიფო მეთაურთა სამიტზე მიღებული გადაწყვეტილებით სეპარატისტულ აფხაზეთს ეკონომიკურ კავშირებზე შეზღუდვები დაუწესდა. იმავე წლის 31 იანვრს გამოვიდა საქართველოს პრეზიდენტის №140 ბრძანებულება „აფხაზეთის (საქართველოს) ტერიტორიის ფარგლებში რუსეთ-საქართველოს სახელმწიფო საზღვრის მონაკვეთზე, სოხუმის სახელგანთავსებულ პორტ-კუნძულებსა და საზღვაო აკვტორიაში სასაზღვრო და საბაჟო რეჟიმების შესახებ“. ამას მოჰყვა საქართველოს პრეზიდენტის

1999 წლის 19 მაისის №328 ბრძანებულეა „აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის ნავსადგურებში გემების მიმოსვლის დროებითი წესის დამტკიცების შესახებ“.

ეს წესები საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციის (IMO) საშუალებით ორგანიზაციის წევრ ქვეყნებს გადაეზუანია.

აფხაზეთის ტერიტორია ჰუმანიტარული ტვირთების გამოკლებით სხვა ყველა სახის საერთაშორისო გადაზიდვებისთვის დაიხურა.

1996 წელს რუს მესაზღვრებთან შეთანხმების მიღწევა მიხერხდა და გადაწყდა, რომ თურქეთიდან მომავალი გემები საბაჟო შემოწმებას ფოთში, ხოლო დანარჩენები კი სოჭში გაევიდნენ.

21-22 მარტს უკრაინული გემი Vega საბაჟო შემოწმებისთვის სოჭში, ხოლო თურქული კი ფოთში შემოვიდა.

სოხუმისთვის ეს მოულოდნელი აღმოჩნდა და შანტაჟზე გადავიდა. აფხაზეთმა ფორმირებებმა ტანკები და არტილერია გამოიყენეს და რუს მესაზღვრეთა გარნიზონები ალყაში მოაქციეს. ცხადია, აფხაზეთი რუსებს არ დაარტყამდნენ, მაგრამ ეს ფარსი სოხუმისთვის მიფლანათა მისაღები სენარით განვითარებისთვის იყო საჭირო.

სოხუმს რუს მესაზღვრეთა ხელმძღვანელობა ეახლა. მილაპარაკება საქართველოს სახელმწიფო ინტერესების იგნორირებით დასრულდა და მიმოსვლის ძველი რეჟიმი აღდგა, ანუ გემებს აფხაზეთის პორტებში შესვლა ფოთსა და სოჭში საბაჟო შემოწმების გარეშე შეეძლო.

ამ პერიოდში საქართველოს საზღვაო საზღვრებს რუსები აკონტროლებდნენ და ამ პრობლემის თბილისს

სასარგებლოდ მოგვარება სულაც არ აინტერესებდათ.

1998 წლის 16 თებრიდან ქვეყანამ საზღვაო საზღვრებზე საკუთარი სუვერენიტეტი აღადგინა და ამ მიმართულებით ბრძოლა მთლიანად ქართულ საზღვაო მესაზღვრეებზე მოდის. იმ პერიოდში დაკავებული უცხო ქვეყნების გემების კაპიტნები 100-ლარიანი ჯარიმებით, საქართველოს პრეზიდენტის შეწვევების საფუძველზე, ქართული ჩინონიკების ხელშეწყობითა და არასრულყოფილი კანონმდებლობით პასუხისმგებლობისგან თავის დაღებრნას ახერხებდნენ.

დღი რეზონანსი ჰქონდა 2001 წლის 11 სექტემბერს ფოთში თურქული გემის Ildiz-1-ის დაკავებას, რომლის ბორტზეც ოჩაშირიდან კონტრაბანდულად გამოტანილი 918 ტ ქვანახშირი, სხვა კონტრაბანდული ოპერაციებით მიღებული 101 ათას 731 დოლარი და 4 არალეგალი მგზავრი აღმოჩნდა.

სასამართლომ გემის კაპიტანს 7 წლით თავისუფლების აღკვეთა მიუსაჯა, ხოლო ტვირთი და ფული საქართველოს ბიუჯეტის სარგებლობაში მიექცა.

თუმცა სასამართლოს ეს გადაწყვეტილება მოგვიანებით პრეზიდენტმა შეგარნდამე შეცვალა, — მან გემის კაპიტანი შეიწყალა და ტვირთი ფულთან ერთად თურქებს უკან დაუბრუნა.

კანონმდებლობის გამკაცრებამ — ჯარიმების 200-300 ათას ლარამდე გაზრდამ და დაკავებული გემების აუქციონებზე გაყიდვამ აფხაზეთში საქართველოს საბაჟო კონტროლის გვერდის ავლით შესული გემების რაოდენობა მაინც არ შეამცირა.

ყველაზე ბევრი გემის დაკავება კი 2009 წლის თებერვალ-აგვისტოში მიხერხდა. მაშინ მესაზღვრეებმა პანამის, კამბოჯის, თურქეთისა და სიერა-ლეონეს დროშით მოცურავე 5 გემი დააკავეს.

თურქული მმრალტვირთხიდი გემი HAKKI CILIOGLU

რუმინული მშრალტვიტოშხიდი გემი Midia-24

ზოგიერთ შემთხვევაში დაკავება იარაღის გამოყენებით ხერხდებოდა, რადგან გემების კაპიტნები პასუხისმგებლობიდან თავის დასაქურნად ყოველგვარ საშუალებას მიმართავენ.

2009 წლის შემოდგომაზე ოჩაჩჩირაში რუსული საოკუპაციო ძალების სანაპირო დაცვის დეიზიონი განთავსდა და სანაპირო ზოლზე სრული კონტროლი დააწესა.

ახლა საქართველოს ოკუპირებულ რეგიონის ტერიტორიულ წყლებში რუსეთის სანაპირო დაცვის „სობოლისა“ და „კინგუსტის“ ტიპის კატარაღები პატრულირებენ.

გარდა ამისა, შვი ზღვის ფლოტის კორუტისა და მტრალაის კლასის ზომილები მონაცვლეობით ახალი აიონისა და ოჩაჩჩირის რაიონებში დგებიან.

აფხაზეთის პორტებიდან გამოსვლის შემდეგ სატვიტო გემები კი ცურვას ჩრდილოეთისკენ — რუსეთის წყლების მიმართულებით განაგრძობენ და ნეიტრალურ წყლებში მხოლოდ შემდეგ გადიან.

ამის მიუხედავად, ზღვაზე დაკვირვების თანამედროვე საშუალებებით ასეთ გემებზე თვალყურის მიდევნება მაინც შეიძლება და ადრე თუ გვიან, მათი დაკავებაც ხერხდება.

2010 წლის 28 თლის ფოთში მესაზღვრეებმა დააკავეს უკრაინული დროშით მოცურავე Akkord-ი, რომელიც აფხაზეთის პორტებში იყო ნაშეყოფი.

ცოტა ხნის წინ ფოთში მოხერხდა თურქული მშრალტვიტოშხიდი გემის, Osman Hasretler-ის კაპიტნის აყვანა, რომელსაც ბრალად ედება 2011 წლის 14 ოქტომბერს აფხაზეთის პორტებში საქართველოს კანონმდებლობის დარღვევით შესვლა.

სოხუმის პორტში მყოფი Hakkı Cillioglu-ს შემთხვევაში მთელი პასუხისმგებლობა გემის კაპიტანს, გემთმფლობელსა და ტვიტომფლობელს ეკისრებათ, მაგრამ არის კიდევ მორალური მხარე, რომელსაც ვერსად გაეკვივიან ქართველი მესაზღვრეები, — რამდენად გამართლებულია მონაწილეობა ოკუპანტებისა და მათი მარინეტების კოონომიკურ საქმიანობაში.

ამის გათვალისწინებით, რომ აფხაზეთის პორტებში თურქული გემების შესვლას რეგულარული ხასიათი აქვს, ეს ქართველი მესაზღვრეებისთვის იქ ყოფნის პირველი და არც ბოლო შემთხვევა იქნება.

ღუზჭირი ცხურება ჩვენს მესაზღვრეებს აიძულებს, იმუშაონ ისეთ გემებზე, რომლებიც არცთუ იშვიათად უკანონო საქმიანობაში მონაწილეობენ.

2009 წლის 17 აგვისტოს ფილიპინებზე დააკავეს პანამის დროშით მო-

ცურავე გემი, რომლის ბორტზეც ისრაელში დამზადებული კონტრაბანდული იარაღი აღმოჩნდა — ეკიპაჟის 13 ქართველი მესაზღვრის გათავისუფლება კი მხოლოდ 7-თვიანი პატრულობის შემდეგ მოხერხდა. 2012 წლის ოქტებრვალში კი ოდესამის პანამის დროშით მცურავი თურქული კომპანიის კონტეინერში Filippa C-დან დატყვევებული 7 მესაზღვრის გათავისუფლებას გახდა საჭირო.

ალბათ, არის კიდევ სხვა შემთხვევებიც, რომლებიც საზოგადოებისთვის უცნობი დარჩა.

P. S. ცნობილი ხდება, რომ Hakkı Cillioglu-ს ტექნიკური მდგომარეობა გაუარესდა და შესაძლებელია ის ჩაიძიროს ან ნაპირზე გაირიყოს. სოხუმის ხელისუფლება კი განიხილავს მისი უტილიზაციის საკითხს, რაც გემის დია ზღვაში გაყვანასა და იქ ჩაძირვას უნდა ნიშნავდეს.

თომარ ჩარანიძე

კავკასიური მოვლენები

აზერბაიჯანის არმიის შეიარაღებაში ძალე T-90C-ები გამოწვდებიან

აგამანადგურებლის ფრონტის ხაზის გასწვრივ ფრენას მოეგვიანებოთ კიდევ 2 MiF-29 შეუერთდა.

სომხეთი

● 13 თებერვალს პრეზიდენტმა სერჯ სარგსიანმა სამხრეთ კავკასიაში და ცენტრალურ აზიაში NATO-ს გენერალური მდინის სპეციალურ წარმომადგენელ ჯეიმს აპატურაისთან შეხვედრისას განაცხადა, რომ გავლილი წელი აღიანსიან ევექტური თანამშრომლობით აღინიშნა. პრეზიდენტის თქმით, აქტიური პოლიტიკური კონტაქტების ფონზე სომხეთმა გაზარდა თავისი მონაწილეობა ISAF-ის ოპერაციაში, დამტკიცებულია 2012-13 წლების ინდივიდუალური პარტნიორობის პროგრამა. ამჟამად ავღანეთში სამშვიდობო მისიით 126 სომეხი შევიდობის მყოფელია.

● მოხალისეთა კავშირის „ეკერაპის“ მე-9 ყრილობაზე გამგეობის თავმჯდომარე ხელახლა აირჩიეს თვდაცვის მინისტრის მოადგილე გენერალ-ლეიტენანტი მანუელ გრიგორიანი. საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ორგანიზაცია — მოხალისეთა კავშირი „ეკერაპა“ 1993 წელს დაარსდა და 10 ათასზე მეტ კაცს აერთიანებს. უმრავლესობა ვარაზდის ომის ვეტერანია.

● „თუ კრიზისული სიტუაცია შეიქმნა, სომხეთი მივიღებს აუცილებელ დახმარებას“, — განაცხადა 21 თებერვალს ერევანში მყოფმა კოლექ-

აზერბაიჯანი

● პრეზიდენტ ილჰამ ალიევის ბრძანებულებით 13 თებერვლიდან სამხედრო კომისარატები მოეფი ქვეყნის ტერიტორიაზე გაუქმდა და სანაცვლოდ მობილიზაციისა და სამხედრო სამსახურში გაწვევის სახელმწიფო სამსახურში შეიქმნა, რომლის უფროსადაც არხუ ოუსუფ-ოღლი რაგიმიფი დაინიშნა.

● 2011 წელს რუსეთმა აზერბაიჯანს მიჰყიდა არანაკლებ 15 შეუღლმფრენი Mi-8 და Mi-17, აგრეთვე, 4 საბრძოლო Mi-35. 2012 წლისთვის მოსალოდნელია დამატებით კიდევ 20 Mi-17-ისა და 12 Mi-35-ის მიღება.

● რუსეთის კომპანია „როსხოლორნიექსპორტთან“ აზერბაიჯანის თვდაცვის სამინისტრომ ხელი მოაწერა შეიანხმებას T-90C-ს ტიპის ტანკების შეძენის თაობაზე. იმავე კომპანიასთან ასევე მიმდინარეობს მოლაპარაკება საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსების PanziR-1C-ების შექმნაზე.

● „მთიან ვარაზდში მყოფი ვეწლა სომეხი ჯარისკაცი დაქირავებულია“, — ამგვარი განცხადება გააკეთა თვდაცვის ექსმინისტრმა გენერალ-მაიორმა დადამ რზაფემა. „კარაბოფის-ონალი დაქირავებული სომეხი ჯარისკაცები სანგრებში უსაქმურობენ და იქ

ერთი ჭურეიც რომ ჩამოვარდეს, ისინი იარაღს დაყრიან და გაიქცევიან. ასეთი მდგომარეობაა დღეს სომხეთის არმიაში“, — დასკვნის ყოფილი მინისტრი.

● სახელმწიფო სასაზღვრო სამსახურის შტაბის უფროსმა, გენერალ-მაიორმა ფორუდინ ნაბიეფმა სახელმწიფო საიმიგრაციო სამსახურის უფროსობა ჩაიბარა, ხოლო მისი ადგილი კი გენერალ-მაიორმა რაშიდ სადი-ოღლუმ დაიკავა.

● აზერბაიჯანის არმიის მიერ 20 თებერვალს დაწეებულ სწელებებში 22 თებერვალს ავიაცია ჩაერთო. 4 ავი-

სომეხ ჯარისკაცებს უმაღლეს სასწელებლებში ჩაბარების შესაძლებლობა მიეცათ

პიკოსილვა

ტიური უსაფრთხოების ხელშეკრულების ორგანიზაციის გენერალურმა მდივანმა ნიკოლოზ ბორდუცკამ. მისივე განმარტებით, ორგანიზაციის განკარგულებაშია როგორც ოპერატიული რეაგირების ძალები, ასევე პოლიტიკური და სამშვიდობო პოტენციალი.

● პრემიერ-მინისტრ ტირან სარქიანიანის თქმით, სახელმწიფო დაეხმარება იმ სამხედრო მისამართებებს, ვისაც უმაღლეს სასწავლებლებში სწავლის სურვილი ექნებათ. ასეთი სამხედროები საკვლევებელი სამსახურის დასრულებამდე 6 თვით ადრე სპეციალისტების დამხმარებით უმაღლეს სასწავლებლებში ჩასაბარებელი მოსალოდნელია.

ჩრდილო კავკასია

● 15-17 თებერვალს დასახლება დონოპროსკოეში (კრახოვინის მხარე) შეიზღვისიპირა ქვეყნების სამხედრო-საზღვაო თანამშრომლობის ოპერატიული თანამოქმედების ჯგუფის (BLACKSEAFOR) მუდმივმოქმედი საკოორდინაციო ცენტრის ბაზაში შეიზღვისიპირა ქვეყნების სამხედრო-საზღვაო ძალების წარმომადგენლებმა მიმდინარე წლის მორიგ აქტივობებისათვის დაკავშირებული საკითხები დაგვეხ. შეტყობინება არ მონაწილეობდა ქართული მხარე.

● დაღესტნის შინაგან საქმეთა სამინისტროს ინფორმაციით, რუსუბლიკის მოქალაქენი კანონიერ სუფუქელზე ინახუნ 80836 ერთულ ცვცხლასროლ იარაღს. მათ შორისაა 3.683 კუთხოილიანი, 54.467 გლუელულიანი, 12.686 ვაზის და 109 ვიღლილ მღლებული იარაღი. გარდა ამისა, რუსუბლიკაში რეგისტრირებულია 116 კრძილ დაღესია და 2 უშიშროების სტრუქტურა, სადაც 5.601 კაცი მუშაობს და მათ

განკარგულებაშია ცვცხლასროლი იარაღის 2 ათასმდე ერთული.

● შუიარაღებული წინააღმდეგობის მებრძოლების მშვიდობიან ცხოვრებაში დაბრუნების გამო ჩრდილო კავკასიის ფედერალური ოლქის არასამთავრობო და ადამიანის უფლებათა დამცველმა ორგანიზაციებმა 18 თებერვალს ნანზარანო ფორუმში ჩაატარეს. ინგუშეთის ხელმძღვანელის იუნუს-ბეკ ეკურეოვის თქმით, ორ წელიწადში უკანონო შუიარაღებულ ფორმირებათა წვერი და მათი თანამოაზრე ასზე მეტი კაცი საშართლადამცველ ორგანიზების ნებყოფილობით ჩაპბარდა.

● დაღესტანში შუიარაღებული წინააღმდეგობის ერთ-ერთი ლიდერის, იბრაგიმ ხალილ დაუღდოვის ლიკვიდაციის შემდეგ შუიარაღებულ წინააღმდეგობის სათავეში როეუქი შეიხ აბდუსალამი ჩაუღდა, რომელიც რუსეთში 5 წლის წინ ჩავიდა.

კოვლიმბური რეპორტი

ოკუპირებული აფხაზეთი

● 14 თებერვალს სოფელ საკუნში მტოეუელ სახლში ნაპოუნ საიდუმლო საცავში საბრძოლო მასალები აღ-

მოჩნდა. კარგ მდგომარეობაში იყო თუთიის ყუთებში შენახული 12,7 მმ-იანი ტყვიამფრევევი Ytec-ის 85 ვაზნა, 7,62 მმ-იანი სნაიპერული შაშხანა СВД-ს 49 ვაზნა Б-32, 92 – Т-46 და 120 – 11РС, 7,62 მმ-იანი ატომატი АК-47-ის 3 ვაზნა და ტროტილის 30 კოჭი საერთო წონით 6 კგ.

● სამი დღე გაგრძელდა სეპარატისტთა თვდაცვის სამინისტროს გენერალური შტაბისა და სამხედრო ნაწილების სამეთაურო შემადგენლობის შეკრება, რომელსაც სეპარატისტთა თვდაცვის მინისტრმა შტაბ ქეშმარია ხელმძღვანელობდა. გენერალური შტაბის უფროსის გენერალ-მაიორ ვლადიმირ ვასილენკოს თქმით, შეკრებაზე განხილულ იქნა სამხედრო ნაწილების საბრძოლო მდგომარეობის უმაღლეს ხარისხში მოყენებისათვის დაკავშირებული საკითხები.

ოკუპირებული ცხინვალის რეგიონი

● რუსული საოკუპაციო ჯარების მე-4 ბაზის შემადგენლობაში ოსური ბატალიონის ჩამოყალიბება გადაწყდა. მასში კონტრაქტის საფუძველზე 35 წლამდე ასაკის ოსი მამაკაცები იმსახურებენ და ხელფასს რუსეთის არმიამი მიღებული ნიხრების შესაბამისად მიიღებენ. კანდიდატებისთვის სამთვინი შეკრება ჩატარდება და სოიანალი კონტინგენტი შეიზრევა. ბატალიონის პირველი ასეული ფორმირება 1-ელ აპრილს უნდა დასრულდეს.

თხზურ ჩარანიამ

საოკუპაციო ჯარების მე-4 ბაზის შემადგენლობაში ოსური ბატალიონის ფორმირება დაიწყო

ჩამოვარდნილი რუსული აკაფიონის კვადრი

რუსეთ-საქართველოს 2008 წლის ომიდან სამ წელზე მეტი გავიდა და ამ პერიოდში ბევრი რამ შეიცვალა, მაგრამ იმ ხუთდღიანი ომის გამოძახილი თავს დღესაც გვახსენებს.

რამდენიმე ხნის წინ ინტერნეტში, ერთ-ერთ უცხოურ ფორუმზე, საინტერესო ფოტოებს შევხვდით. მათზე უცნაური ფორმის ლიონის კონსტრუქციები

ჩამოვარდნილი რუსული რაკეტების ფოტოზე, ფრაგმენტების გარდა, „კალამინი კოვის“ ავტომატებით შეიარაღებული რუსი ჯარისკაცების დანახვაც შეიძლება

ცია ჩანს, — ეს არის 2008 წლის 9 აგვისტოს გამოწვევის ქართველი მეზღვნიტების მიერ ჩამოვარდნილი რუსული ბომბდამშენ-რაკეტის Ty-22M3-ის ფრაგმენტები.

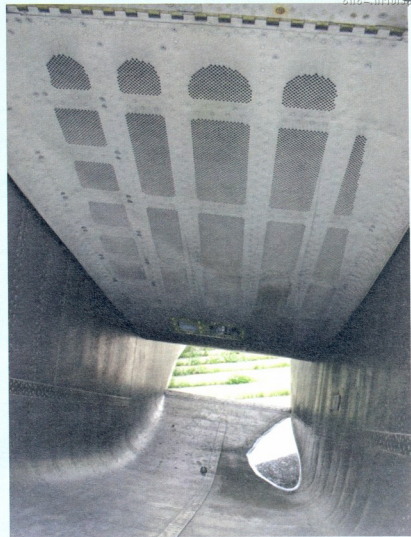
იმ ომიდან დღემდე, მაგრამ ჩამოვარდნილი სხვა რუსული თვითმფრინავებისგან განსხვავებით კონკრეტულად Ty-22M3-ის ფრაგმენტების

ჩაჩენი ღონისძიება:

- მოდიფიკაცია — Ty-22M3
- თვითმფრინავის სიგრძე — 42,46 მ
- სიმაღლე — 11,05 მ
- ფრთის გაქანი: 200-იანი ისრისებურობისას — 34,28 მ
- 650-იანი ისრისებურობისას — 23,30 მ
- წონა: ცარიელის — 68000 კგ
- მაქსიმალური ასაფრენი — 126000 კგ
- საბრძოლო დატვირთვის წინა — 24000 კგ
- ბრავა — 2xHK-25
- წვევა: მაქსიმალური უფორსაყო — 2X14500 კგმაღლა
- ფორსაფხვე — 2X25000 კგმაღლა
- მაქსიმალური სიჩქარე, დიდ სიმაღლეზე — 2300 კმ/სთ
- კრეისერული სიჩქარე — 930 კმ/სთ
- პრაქტიკული ჭერი — 13300 მ
- ეკიპაჟი — 4 კაცი
- შეიარაღება: სამი X-2 ტიპის ზებერითი ფრთოსანი ზომიერდანიწინააღმდეგო რაკეტა;
- ათი აერობალისტიკური რაკეტა X-15П
- 69 ცალი 250 კგ-იანი ბომბი
- ΦАБ-250
- 8 ცალი 1500 კგ-იანი ბომბი
- ΦАБ-1500
- თავდაცვითი შეიარაღება. ერთი 23 მმ-იანი ორღულბიანი ავტომატური ქვემოთი ГШ-23М, საბრძოლო კომპლექტი — 750 გასროლა.

ფრაგმენტებში Ty-22M3-ის ამოცნობა (მარცხენა ფოტო) პაერმიმდების ნაწილითა და მისი მართვის სისტემის საგდულით შევსებით (მარჯვენა ფოტო).

ფოტოს მოძიება არ ხერხდებოდა. არა-და, თვითმფრინავი, რომ ჩამოვადგეთ, ეს ფოტოა და მისი დაკარგვა რუსეთმა ომის დამთავრებისთანავე აღიარა.

ეკიპაჟის ერთ-ერთი წევრი, მეორე მფრინავი, მაიორი ვიაჩესლავ მალკოვი ქართულმა ჯარისკაცებმა ტყვედ აიყვანეს. მას ქართველმა ექიმებმა მარცხენა ხელზე ურთულესი ოპერაცია ჩაუტარეს. შემდგომ მალკოვი კიდევ ერთ მფრინავთან, პოლკოვნიკ ივორ ზინოთან ერთად დატყვევებულ ქართველ სამხედროებზე გაცაგლეს.

დიდა ალბათობა, რომ რუსული რაკეტების კონტროლირებად ტერიტორიაზეა ჩამოვარდნილი. სწორედ ეს იყო იმის მიზეზი, რომ თვითმფრინავის ფრაგმენტების ფოტოების მოძიება ადემ ხანს ვერ მოხერხდა.

ინტერნეტში ნაპოვნი ფოტოები რომ 2008 წელსაა გადაღებული, ამას თავად მათზე არსებული წარწერა „2008 წლის 12 სექტემბერი“ მიუთითებს. კადრში „კალანკოვის“ ავტომატებით შეიარაღებული რუსი ჯარისკაციებიც არიან.

მიუხედავად იმისა, რომ ფოტოებზე ასახული ფრაგმენტები დაზიანებულია, მათში Ty-22M3-ის ამოცნობა მაინც შეიძლება. ერთ ფოტოზე მისი მარცხენა პაერმიმდების ნაწილია. ამ

ტიპის თვითმფრინავზე პაერმიმდებელი ფიზულაჟის გვერდებზეა განლაგებული და მათ ოთხკუთხა კვეთი აქვთ. ეს ფრაგმენტი პაერმიმდების საპაერო არხის ნაწილია.

ზეგვერით თვითმფრინავებზე, ფრენის სიჩქარიდან გამომდინარე, პაერმიმდებებს მართვის სისტემა აქვთ ზებგვერით სიჩქარეზე გასვლისას სპეციალური საგდლებით პაერმიმდებში შემავალი პაერის ნაკადის ასაჩქარებლად მისი კვეთი მცირდება. როგორც წესი, მსგავსი სისტემები ავტომატურად მუშაობს და საგდულების დაკეტვა სიჩქარის ზრდის პრობორციულია.

მსგავსი რამ Ty-22M3-ზეც არის გამოყენებული. თვითმფრინავზე პაერ-

მიმდების კვეთის შევცირება ერთმანეთთან დაკავშირებული ორი საგდულით ხდება.

მოძიებულ ერთ-ერთ ფოტოზე კი სწორედ Ty-22M3-ის მარცხენა პაერმიმდების ეს ნაწილი და უკანა საგდულია გამოჩნხული.

ჩამოვადებული რუსული რაკეტში-დის ფოტოების მიგნების მიუხედავად, თვითმფრინავის ზუსტი მოდიფიკაციის შესახებ ინფორმაცია ბუნდოანია. ოფიციალური მოსკოვი ამ თვითმფრინავის დაკარგვას დებს.

2008 წლის აგვისტოში, ომი ახალი დამთავრებული იყო, რომდსაც რუსულ ინტერნეტსაიტებზე ამ თვითმფრინავის შესახებ შეტ-ნაკლებად ოფიციალური ცნობა განდა.

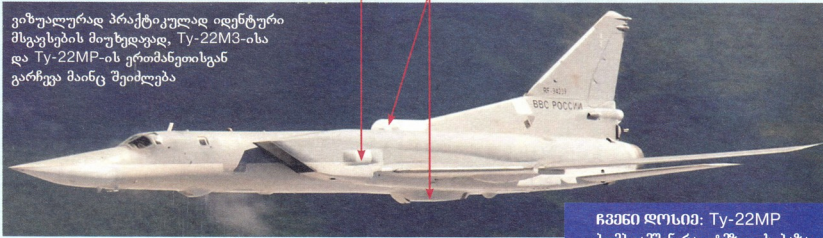
თავდაპირველი ინფორმაციით, ჩამოვადებული თვითმფრინავი რაკეტში-დის მწვერავი მოდიფიკაცია Ty-22MP იყო. სახელდებოდა თვითმფრინავის საბორტო ნომერიც — „36“. თითქოს აკტიბინსკიდან აფრენილი მწვერავი თვითმფრინავი ექსპერიმენტული სა-დანვერავი აპარატურით იყო აღჭურვილი და ქართული არმიის პოზიციები უნდა დაეღვინა.

მაღე სულ სხვა ცნობა გავრცელდა. ჩამოვადებული თვითმფრინავი მწვერავი

ჩაწინი დონი:
ჩამოვადებული Ty-22M3-ის ეკიპაჟი:
 ეკიპაჟის მეთაური — ვიცე-პოლკოვნიკი ალექსანდრ კოვცნოვი, 52-ე პოლკის მეთაურის მოადგილე — უგზო-უკვილად დაკარგულად ითვლება;
 მეორე მფრინავი — მაიორი ვიაჩესლავ მალკოვი გადარჩა;
 შტურმან-ნავიგატორი — მაიორი ივორ ნესტეროვი დაიღუპა
 შტურმან-ოპერატორი — მაიორი ვიქტორ პრადკინი დაიღუპა.

ვიზუალურად პრაქტიკულად იდენტური მსგავსების მიუხედავად, Ty-22M3-ისა და Ty-22MP-ის ერთმანეთისგან გარჩევა მაინც შეუძლებელია

არ ყოფილა. ის სამ სხვა Ty-22M3-თან ერთად შაიკოვის აეროდრომიდან აფრინდა, სადაც 52-ე მძიმე ბომბდამშენთა პოლკია დისლოცირებულია. ამას ნაწილობრივ იხივ ადასტურებს, რომ 2008 წლის 30 სექტემბერს შაიკოვის ბაზაზე

დაღუპულ ეკიპაჟის წევრებს პანაშვიდი გადაუხადეს. არის კიდევ ერთი ფაქტი: კოპიტნარის დაბომბილი აეროდრომი, ომის დროს ვეულაზე ძლიერ ეს ობიექტი იბომბებოდა. დაბომბვის კვლის ხილვა პროგრამა Google Earth-შიც შეიძლება, სადაც ნათლად ჩანს აეროდრომის ასაფრენ-დასაფრენი ბილიკის განვად ბომბებისგან დატოვებული ოთხი ზოლი. თითოში 20 ღრმულზე მეტი მაინც არის. ღრმულების სიღრმისა და მათი რაოდენობიდან გამომდინარე კი, ძნელი მისახვედრი არ არის, რომ აეროდრომი Ty-22M3-ებმა დაბომბეს, აფეთქებებისგან დატოვებული ღრმულების ოდენობა კი 100-ს აღემატება.

ალექსანდრე ავაძიძე

ჩვენი დონი: Ty-22MP
ბომბდამშენ-რაკეტზიდის ბაზაზე მოდიფიკაციის შექმნა 80-იან წლების დასაწყისში დაიწყო. პირველი პროტოტიპი 1989 წელს აფრინდა. სერიულ წარმოებაში თვითმფრინავი 1989 წელს ჩაუშვეს. სხვადასხვა წყაროს თანახმად, 9-დან 12 თვითმფრინავამდე გამოუშვეს. მათი ნაწილი სერიული Ty-22M3-ის გადაკეთებით აიწყო. კონსტრუქციულად მგვერავი საბაზო ვარიანტის ანალოგიურია, მაგრამ მისგან განსხვავებით შეიარაღების წარება არ შეუძლია (თავდაცვისთვის განკუთვნილი ქვემუხი შენარჩუნებულია). სამტატო შეიარაღების ნაკეფურის ადგილას სადავევრო აღჭურვილობა განლაგებულია.

ჩვენი დონი: კალუგის ოლქში მდებარე ავიაბაზა შაიკოვსკაზე 52-ე გვარდიული მძიმე ბომბდამშენთა პოლკი ბაზირებს, რომლის შეიარაღებაშიც Ty-22M3-ის ტიპის ბომბდამშენ-რაკეტზიდებია. პოლკი 22-ე დონბასის მძიმე საბომბდამშენო საავიაციო დივიზიის შემადგენლობაში ირიცხება.

ასეთი ბომბდამშენის ჩამოგდება კართველი მეზნიტეების უდიდესი წარმატებაა. მარჯვენა ფოტოზე Ty-22M3-ების მიერ დაბომბილი კოპიტნარის აეროდრომი

სამხრეთ კავკასია სავსამსახურების დაპირისპირების სანებრად იქცა

სამხრეთ კავკასიის ისედაც ფეთქებადსაშიში რეგიონი აშშ-ის, ისრაელისა და ირანის სპეცსამსახურების მრავალშრიანი მწვავე დაპირისპირების ეპიცენტრში აღმოჩნდა. სამხრეთ კავკასიის გეოპოლიტიკური მნიშვნელობა მსოფლიოს „ჭადრაკის დაფაზე“ უფრო სუბურად იზრდება, ამიტომაც რეგიონში სხვადასხვა ქვეყნის სპეცსამსახურებმა ოპერატიულ-აგენტურული მუშაობა გააქტიურეს.

ამჟამად რეგიონში აქტიურად მოქმედებენ აშშ-ის, რუსეთის, ისრაელის, ჩინეთის, ევროპის წამყვანი ქვეყნების, თურქეთის, სომხეთის, აზერბაიჯანის, ირანისა და ბევრი სხვა ქვეყნის სპეცსამსახურები. მათი დაინტერესების ობიექტებია როგორც საქართველოს და აზერბაიჯანის, ასევე ერთმანეთის სამხედრო, პოლიტიკური, ეკონომიკური, რელიგიური, სოციალურ-კულტურული და სხვა საკითხები.

შეიძლება ითქვას, დღეისათვის თბილისი და ბაქო „ჯაბუშთა ქალაქებად“ იქცა, სადაც მრავალი ქვეყნის სტრატეგიული ინტერესები იყვებოდა, რაც მათი სპეცსამსახურების ინტენსიურ ოპერატიულ-აგენტურულ საქმიანობაში გამოიხატება. ეს ბრძოლა, როგორც წესი, საზოგადოებისათვის ფარულად მიმდინარეობს და ხშირად მძიმე შედეგით მთავრდება.

ამა წლის თებერვალში განვითარებული მოვლენები ადასტურებს, რომ სამხრეთ კავკასიაში ერთ-ერთი ყველაზე აქტიური ირანის ისლამური რესპუბლიკის სპეცსამსახურები არიან.

დაპირისპირების მოკლე მართობა

13 თებერვალს ინდოეთის დედაქალაქ ნიუ-დელიში ისრაელის დამომატიკური წარმომადგენლის ავტომობილში დამონტაჟებული ასაფეთქებელი მიწყობილობა ამოქმედდა და რამდენიმე კაცი მძიმედ დაიჭრა.

საქართველოს შს სამინისტროს ინფორმაციით, იმავე დღეს თბილისში ისრაელის საელჩოს თანამშრომლის რომან ხაჩატურიანის პირად ავტომობილში ბომბი იპოვეს.

შს-ს ოფიციალურ განცხადებაში ნათქვამია: „13 თებერვალს ისრაელის საელჩოს თანამშრომლის რომან

ხაჩატურიანის პირად ავტომობილში ასაფეთქებელი მიწყობილობა იქნა ნაპოვნი, რომელიც დროულად იქნა გაუვნებლებული. რომან ხაჩატურიანის საქართველოს მოქალაქეა და საელჩოში მძღვლად მუშაობს. აღნიშნულ ფაქტთან დაკავშირებით სისხლის სამართლის საქმეა აღძრული“.

14 თებერვალს სამი აფეთქების ხმა გაისმა ტალიანდის დედაქალაქ ბანაკოში. შედეგად ზუთი კაცი დაიჭრა. გურგულეული ინფორმაციით, ერთი აფეთქება მოხდა იმ სახლში, სადაც სამი ირანელი ცხოვრობდა. აფეთქებამ ნაწილობრივ დაახანა სახლის სასურავი. შემდეგ აფეთქებებს მოჰყვა ერთ-ერთი ირანელის მძიმედ დაჭრა. ამ ირანელს, სავარაუდოდ, ასაფეთქებელი მიწყობილობა ზურგჩანთაში ჰქონდა. მის გარდა, დაიჭრა კიდევ ოთხი კაცი. ზოგიერთი მონაცემით, მან ყუმბარა პოლიციელებს ესროლა, მაგრამ ყუმბარა მოხვდა ზეს, უკან გადმოფარდა და აფეთქდა.

დაჭრილი ირანელს აღმოუჩინეს ტალიანდური, ირანული და ამერიკული ვალუტა, ავრთვე, საიდ მორადის სახელზე გაცემული დოკუმენტები.

ტერაქტებიდან მესამე დღეს ტაი-

ბანკოკის აფეთქებაში ეჭვმიტანილი და დაკავებული ირანის მოქალაქე

ლანდელმა სამართალდამცველმა ბანკოკის აეროპორტში დააკავეს ირანის მოქალაქე, რომელსაც საშპაბაის მომხდარი აფეთქების ორგანიზებაში ედება ბრალი. მეორე ეჭვმიტანილი დაიღუპა. მესამე კი, ასევე ირანელი, იძებნება.

ტაილანდელმა ძალოვნებმა უკვე მიმართეს ირანს თხოვნით, აქსნა, თუ რას აკეთებდა სამეფოში ირანის სამი მოქალაქე, რომელთაც ბინაში ასაფეთქებელი ნივთიერებანი აღმოუჩინეს.

ტაილანდის სპეცსამსახურების ინფორმაციით, პირები, რომლებმაც მოაწვეეს აფეთქება, ებრაელ დამპლომატებზე თადასხმასა და ისრაელის საგარეო საქმეთა სამინისტროს თანამშრომლების კუთვნილ ავტომობილებში ასაფეთქებელი ნივთიერების დამონტაჟებას აპირებდნენ.

ისრაელის თავდაცვის მინისტრმა ეკუბ ბარაკმა განაცხადა, რომ ბანკოკის აფეთქებების უკან ირანი დგას: „ჩვენ ვიცით, ვინ მოაწყო ტერაქტები, ჩვენ ვიცით, ვინ დაგზავნა ეს პირები ტაილანდში და ისრაელს შურის იძიება“, — განაცხადა ისრაელის საზოგადოებრივ უსაფრთხოების მინისტრმა იცხაკ არიონოვიძემ.

ისრაელის პრემიერ-მინისტრი ბენიამინ ნეთანიაჰუ თვლის, რომ „ამ თადასხმების უკან მხოლოდ ტერორის მთავარი ინიციატორი — ირანი დგას“. „ხოლო ტერაქტების უკან ირანი და „პესბოლა“ დგანან“, — აღნიშნა ისრაელის პრემიერ-მინისტრმა.

ტერაქტების შემდეგ ისრაელის საგარეო საქმეთა სამინისტრომ მსოფლიოს მასშტაბით დიპლომატიურ წარმომადგენლებს დაავალა, თადასხმებისთვის მზადების დონე აამაღლო. განკარგულებაში ნათქვამია, რომ დიპლომატებმა დროებით ავტომობილები არ უნდა გამოიყენონ და საელჩოების მიმდებარე ტერიტორიებზე ავტომობილები არ დააყენონ.

ირანის პრეზიდენტ მაჰმუდ აჰმადინეჟადის განცხადებით კი, ტერაქტები საქართველოსა და ინდოეთში თადა ებრაელების მიერ იყო ორგანიზებული: „ამ საქმეში ისრაელის სპეცსამსახურების ხელი ურევია, ახლა კი კუდიანებზე ნადირობა დაიწყო და ვეღვაფერში ირანი და ისლამისტები იქნებიან დამნაშავე“.

თუმცა უკანასკნელ თვეებში ძალზე დაიძაბა ირან-აზერბაიჯანის ურთიერთობაც. ჯერ კიდევ გასული წლის ბოლოს ირანის შეიარაღებული ძალების შტაბების გაერთიანებული კომიტეტის უფროსმა, გენერალმა პასან ფიურზაბადიმ ოფიციალური ბაქო ისლამის უპატრეტემულობასა და ისრაელიან მგობრობაში დაადანაშაულა, რის გამოც, მისი თქმით, „აზერბაიჯანის ხელისუფლების პასუხისმგებლობაც მალე დადგება“.

2012 წლის ანგარში ირანის ხელისუფლებამ თელ-ავივი და ბაქო თეირანში ირანელი ფიზიკოსის მკვლელობაში დაადანაშაულა.

თავის მხრივ, აზერბაიჯანის სპეცსამსახურებმა 2012 წლის თებერვლის

ბოლოს ორი ირანელი ჟურნალისტი და ოცზე მეტი აზერბაიჯანის მოქალაქე დააკავეს. მათ ბრალი წაუყენეს ირანის სპეცსამსახურების დაჯგუფებით ტერაქტების მოწყობის მცდელობაში. აზერბაიჯანის ხელისუფლების ინფორმაციით, ტერაქტები უნდა განხორციელებულიყო სტრატეგიული ობიექტებზე და ასევე ბაქოში ისრაელის სააგენტო „სონხუთოს“ ვიდეო მოქმედი ებრაელი სკოლის ორი მასწავლებლის წინააღმდეგ.

დრო ვცინუნებს, აზერბაიჯანში განვითარებული მოვლენები მართლაც ირანის სპეცსამსახურების დაჯგუფილი ოპერაციებია თუ აზერბაიჯანში მიმდინარე შიდაპოლიტიკური დაპირისპირების შედეგი.

ვფიქრობთ, „არსენალის“ მკითხველისთვის საინტერესო იქნება ირანის სპეცსამსახურების შესაძლებლობების შესახებ თუნდაც მცირე ინფორმაციის გაკნობა.

ირანის სპეცსამსახურები

ისლამური რევოლუციისა და ირანის შაჰ რუჰა ფეჰლევის გაქცევის შემდეგ აშშ-ის ადმინისტრაცია ირანს ყოველთვის განხილავდა ქვეყნად, საიდანაც ტერორიზმის მთავარი საფრთხე მოდიოდა. თავის მხრივ, ირანის სახსულეო ლიდერები და სამოქალაქო ხელისუფლება ამერიკას სატანას უწოდებენ, ხოლო ისრაელს განდგურებით ეშურებია.

ბოლო ოც წელიწადში ირანის სპეცსამსახურების მიზანმიმართული ოპერატიულ-აგენტურული მუშაობა და ზოგიერთი ქვეყნის (უპირველესად რუსეთის) ფარული დახმარება იყო ის გადამწყვეტი ფაქტორი, რომელიც თეირანის საშუალებას აძლევს დაეშუროს ისრაელსა და აშშ-ს. ასე რომ, პირდაპირ შემთვლია განცხადებით, — ირანის სახსულეო და პირთუული პროგრამების შემოქმედი ირანის სპეცსამსახურები არიან.

ირანის ისლამური რესპუბლიკის რეჟიმი ამჟამად შემდეგ სპეცსამსახურებს ეყარება:

- ინფორმაციის სამინისტრო (1979 წლამდე ამ ფუნქციების „საგაი“ — დაზვერვისა და უშიშროების ორგანიზაცია ასრულებდა);
- სპეციალური ოპერაციების გაერთიანებული კომიტეტი;
- დაზვერვისა და უშიშროების სამინისტრო;
- ისლამური რევოლუციის გუშაგთა კორპუსი;

— სამხედრო დაზვერვა;

სპეცსამსახურების ამგვარი სიმარაველი, რაც ხშირად ოპერატიული საქმიანობის დაზვერვებს იწვევს, ირანის რეჟიმის უბედალოტიკური მდგომარეობითა და ქვეყანაში მოქმედ პოლიტიკური, რელიგიური და სოციალური ძალების დაპირისპირებითაა გამაჩვეული.

1984 წელს ინფორმაციის და ეროვნული უშიშროების სამინისტროს ინფორმაციის სამინისტრო წწოდა, თუმცა ფუნქციები იგივე დარჩა. შემდგომ წლებში მას ხელმძღვანელობდნენ: მოჰამედ რეიშადი, ალი ფალაჰიანი, დორი ნავაფაბიანი და ალი ოუნესი, რომლებიც ირანის ჩვეულებრივ და ბირთვული შეიარაღების გაუმჯობესებისთვის ვევალიფერს აკეთებდნენ.

ალი ოუნესი ირანის უკიდურესი კონსერვატიული ფრთის წარმომადგენლად ითვლება, სწორედ მისი ხელმძღვანელობის პერიოდში დაჩქარდა ირანის ბირთვული პროგრამა, რისთვისაც ოუნესიმ საგარეო ორთქობიერებზე შესაბამისად შეეცალა.

ირანის ინფორმაციის მინისტრი კორდინაციას უწევს ყველა სხვა სპეცსამსახურისა და სადაზვერვო-დინგისო-ტერიორისტული დაჯგუფებების საქმიანობას. ამჟამად ინფორმაციის სამინისტროს შტაბში 4 ათასი კაცი და ათჯერ მეტი აგენტია და ინფორმატორია. ეს სპეცსამსახური მსოფლიოს 40-ზე მეტ ქვეყანაში, მათ შორის — საქართველოშიც, აქტიურად მოქმედებს.

უნდა ითქვას, რომ 1992-98 წლის ბოლომდე რუსეთის ეფ-ეს-ბე აქტიურ ოპერატიულ-სამხედრო ღონისძიებებს ატარებდა რუსეთის ტერიტორიაზე ირანის დაზვერვის წინააღმდეგ.

საინტერესოა, რომ რუსეთის კონტრდაზვერვის განსაკუთრებული აქტიურობა ირანის სპეცსამსახურების წინააღმდეგ 1995-98 წლებზე მოდის, როდესაც რუსეთის ამ სპეცსამსახურს სერგეი სტეპაშინი და შემდეგ ნიკოლაი კოვალოვი ხელმძღვანელობდნენ.

1998 წლის მეორე ნახევარში ეფ-ეს-ბეს დირექტორად ვლადიმერ პუტინი დაინიშნა. ამ პერიოდთან კარდინალურად შეიცვალა სამხრეთ კავკასიაში ეფ-ეს-ბეს საქმიანობის პრიორიტეტები და მთავარი ძალები NATO-ს აქტიური წევრი ქვეყნის თურქეთის და ისტორიულად ყოველთვის „შუაში მოქცეული“ საქართველოს წინააღმდეგ იქნა მიმართული.

2000 წლიდან ირანის სპეცსამსახ-

ურებმა ძალზე მჭიდრო კონტაქტს დაამყარეს რუსეთის, სომხეთის და ბელარუსის თავდაცვის სამინისტროებსა და სპეცსამსახურებთან. სამხრეთ კავკასიაში უკვე გამოკვეთილია სტრატეგიული პარტნიორობაც: ირანი-რუსეთი-სომხეთი და შემდეგმაც ახალი საგარეო-პოლიტიკური და სამხედრო-ეკონომიკური თანამშრომლობის დერძი ჩამოაყალიბეს.

პუტინის პრეზიდენტად დანიშვნის შემდეგ ირანის ბირთვული პროგრამა რუსეთ-ამერიკის „პოლიტიკური ვაჭრობის“ ის ძირითადი კომპონენტი გახდა, რომელსაც რუსეთი მამნ მიმდარჯვევს, როცა უჭირს. რუსეთი ოფიციალურად ეთანხმება ბირთვული იარაღის წარმოების აკრძალვის შესახებ გაეროს დადგენილებებს, კერძო უკარავს ამერიკას ირანის ბირთვული პოტენციალის გაფართოების სამოშროების შესახებ, სინამდვილეში კი თავად აქეზებს (პოლიტიკური მხარდაჭერითა და ტექნიკური დახმარებით) ირანის ვიუტობას.

ვის აკლავს ხელს უშიშრო რემიში?

ჩვენმა მკითხველმა იცის, რომ 2010 წლის ნოემბრის დასაწყისში ხელ მოქერა ხელშეკრულებას ირანსა და სა-

ქართველოს შორის საეზო რეჟიმის გაუქმების შესახებ. ამ ფაქტმა ბევრი პოლიტოლოგსა და ექსპერტს აფიქრებინა, რომ საქართველოს ხელისუფლებას ასე პრეზიდენტ ბარაკ ობამას ადმინისტრაციის (რომლებიც ამ პერიოდში განსაკუთრებით დაუტკბარ რუსეთს და ე.წ. „გადატვირთვის პოლიტიკა“ დაიწყო) ვიზირზე მოიქცა.

სრულიად დაუჯერებელია ამ ვერსიის დამუშავა, რადგანაც, ჩვენი აზრით, ირანთან საეზო რეჟიმის გაუქმებით თავად ამერიკელებიც იყენენ დაინტერესებულნი. ისლამური რევოლუციის შემდეგ ცხსს უდიდესი ობიექტური პრობლემები უქონდა და აქვს ირანში აკვტრების ანტიფტრაციის (ანუ შგზაუნისა და იქ დამკვიდრების) მხრივ.

თავისუფალი საეზო რეჟიმის შემოღების შემდეგ საქართველოში მნიშვნელოვნად იმატა ირანელთა რიცხვმა, რომლებიც ჩვენს ქვეყანაში ტურისტულად, საუჭროდ თუ გასართობად ჩამოდიან.

საკუთარ ქვეყანაში უმკაცრესი მეთოდურებით ქვეშ მოყვნი, ისინი საქართველოში დაეწაფნენ ამქვეყნიურ სიამოვნებებს. არსებული ინფორმაციით, ირანელები რესტორნების, კაზინოების და არაოფიციალური ბორდელების ხშირი სტუმრები არი-

ირანის პრეზიდენტი მაჰმედ აჰმადინეჟადი ირანული წარმოების რაკეტას ეცნობა

ისრაელის ავიაცია მზადყოფნას ინარჩუნებს და ბრძანებს ელოდება ირანზე სააპერო დარტყმების განსახორციელებლად

ან. ეს გარემოება კი სწორედ აშშ-ისა და ისრაელის სპეცსამსახურების წისქვილზე ახსნამს წყალს, – მათ ზომა ცილებით გაუადვილდათ ირანის მოქალაქეების გადაბირება.

თავისუფალი საფიზო რეჟიმის შემოღება ირანის სპეცსამსახურებისთვისაც ხელსაყრელია, რადგან მათაც გაუადვილდათ აგენტურის შემოგზავნა. ახლა

უფრო იოლია აშშ-ის, ისრაელის თუ სხვა ქვეყნების შესახებ ინფორმაციის მოპოვება ან სხვა ოპერატიული ღონისძიებების ჩატარება. ამას თუ ისრაელის საგარეო დაზვერვის „მოსადის“ ინტერესებს დაფუძნებთ, დაჟინაზეთ, თუ რა დიდ ორომტრიალში ვართ გარეული.

საინტერესოა, რომ ირანმა ცალმხრივად გახსნა საზღვარი აზერბაი-

ჯანთან და იქაც მიმოსვლის უკიზო რეჟიმი შემოიღო. ოფიციალური ბაქოს ინფორმაციით საზღვარს ყოველდღიურად ასობით აზერბაიჯანის მოქალაქე კვეთს, იქ კი საგარეოდ ირანის სპეცსამსახურები ცდილობენ მათ გადაბირებას.

სხვადასხვა ობიექტური თუ სუბიექტური მიზეზის გამო აშშ-ის ხელისუფლებამ დროულად ვერ შეუძალა ხელი ირანის ბირთვულ ამბიციებს და დღეს მსოფლიო სერიოზული სამხედრო კრიზისის წინაშეა, რაც შესაძლებელია კონფლიქტშიც კი გადაიზარდოს.

ირანის ხელისუფლების განცხადებით, სამხედრო კონფლიქტის შემთხვევაში ირანი დეამიწის ნებისმიერ წერტილში საპასუხო ზომებს მიიღებს. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ირანის სპეცსამსახურები უკვე აღარ მოერიდებიან მტრის სტრატეგიულ ობიექტებსა და მოქალაქეებს, მათ შორის აშშ-ისა და ისრაელის საელჩოებზე და დიპლომატებზე, ამკარა თევდასხმას და ტერაქტების მოწოდებას.

აქ აშშ-ის სტრატეგიული პარტნიორების აზერბაიჯანის და საქართველოს ტერიტორიაზე იგულისხმება. ამ ვითარებაში საქართველოს ხელისუფლებამ მკვეთრად უნდა დაფიქსიროს ნეიტრალური პოზიცია და მაქსიმალურად აღკვეთოს დაბირისპირებული მხარეების სპეცსამსახურებისგან მოსალოდნელი ტერაქტები და გაემიჯნოს პროოკაციებს.

ბმსიპ ალადაშვილი

ექსპერტი ეროვნული უსაფრთხოების საკითხებში, უშიშროების გადამდგარი პოლკოვნიკი

ირანის ბირთვული ობიექტები შეიძლება მსოფლიოსთვის დიდი კრიზისის მიზეზი გახდეს

ქაშმირი 70-წლიანი კონფლიქტი პირ ბპარღება

ქაშმირი ცენტრალური აზიის ერთ-ერთი უძველესი რეგიონია, რომელიც დღეს დე ორე ინდოეთის შემადგენლობაშია და დე ფაქტო პაკისტანი აკონტროლებს, ხოლო ვირტუალურ სივრცეში საკმაოდ ხშირად გაისმის მოწოდებები მის დამოუკიდებლობას და თვითგამორკვევას.

ფართობით სხენებული რეგიონი საქართველოზე დიდია – ის 101387 კვ.კმ მოიცავს. აქედან 13000 კვ.კმ-ზე მეტი („ახალ ქაშმირ“ – თავისუფალი ქაშმირი) პაკისტანის არმიისა და ადგილობრივ მუსლიმთა შეიარაღებულ დაჯგუფებას „ლაშკარ-ე-ისლამის“ („ისლამური არმია“) კონტროლქვეშ არის, დანარჩენი კი ინდოეთის ხელთაა. ამასთან, ცხადია, ინდოეთს „ახალ ქაშმირი“ საკუთარ ტერიტორიულ მიწაშია და მისი პაკისტანთან უთანხმოების ერთ-ერთი ძირითადი მიზეზიც ეს არის.

ქაშმირში შეიარაღებული დაპირისპირება ჯერ კიდევ მაშინ დაიწყო, როცა ინდოეთი ინგლისის კოლონია იყო და ბრიტანული ლორწები ლონდონში მუსლიმანებსა და ინდუსტების დაპირისპირების გეგმას ადგენდნენ.

კონფლიქტის საფუძველი: ინდუსტრი რაჯა – შუსლიმი ქაშმირი

ბრიტანული მმართველობის წლებში (ინდოეთში ამ პერიოდს „ბრიტშ რაჯს“ უწოდებენ ხოლმე), ქაშმირი ფსკედრადამოუკიდებელ სამთავროდ ითვლებოდა და მას სიქში რაჯა მართავდა, მთუ ჯერადა იმისა, რომ ქაშმირელთა 77% მუსლიმანი იყო.

ამ გარემოებას ბრიტანელთა ინდოეთში გამოქონამდე ყურადღებას ნაკლებად აქცევდნენ, მაგრამ ნისლიანი ალბონის მკვიდრმა ჯენტლმენებმა

ინდუსტრი მომიტინგეები სრინაგარის ქუჩებში

ფედალური სათავისოდ მაშინ აურიეს, როცა მათ მიერ დაპყრობილ ინდოეთში მუსლიმანებთან და ინდუსტების ერთხმად ეროვნულ თვითგამორკვევასა და დამოუკიდებლობაზე ალაპარაკდნენ.

XX საუკუნის 30-იანი წლების ბოლოს ბრიტანული საექსპლუატაციოებისა და მათი აგენტების მონდობებით მოელ ინდოეთში მუსლიმანებსა და ინდუსტებს შორის ურთიერთობა დაიძაბა.

ინდუსტებს ცნობილი საზოგადო და რელიგიური მოღვაწე მამათმა განდი ხელმძღვანელობდა, ხოლო მუსლიმანებს მათი სათავეში კი განდის ბავშვობის მეგობარი მუჰამად ალი ჯინა იმყოფებოდა.

დაპირისპირების თავიდან აცილებას ორივე აქტიურად ცდილობდა, მაგრამ ბრიტანელები აქტიურობდნენ და ვერც განდენ და ვერც ჯინამ თავიანთი მიმდევ-

რები ვერაფრით მოარიგეს, მიუხედავად იმისა, რომ ერთიცა და მეორეც უდიდესი პუმიანსტი და ტოლერანტი იყო.

მეორე მსოფლიო ომის დასასრულს, როდესაც უკვე აშკარა გახდა, რომ ბრიტანული ინდოეთის რელიგიური ნიშნით ორად გაყოფა გარდაუვალი იყო, მუსლიმანთა და ინდუსტურმა თემებმა თადარიგი ადრევე დაიკავეს და შეეცადნენ, რომ რაც შეიძლება მეტი ტერიტორია მოეპოვებინათ.

1945 წლამდე ინდოეთის პროვინციებში ორივე თემის წარმომადგენელთა რაოდენობა თითქმის თანაბარი იყო, თუმცა მუსლიმანები ინდუსტებს აღემატებოდნენ ისეთ ქალაქებში, როგორცაა დელი, ლაქნაუ, კალკუტა (თანამედროვე ინდოეთი), ვარანა, ლაჰორი და რავალპინდი (დღეს – პაკისტანში).

ინდოელი ჯარისკაცები სრინაგარის მუსლიმანურ უბანში

ქაშიძის რაჯას ინდუსტრიული გავარდია

თანდათანობით მცირემასშტაბიანი შეტაკებებისა თუ იდეური წინააღმდეგად მუსლიმანთა მოსახლეობამ კომპაქტური უმრავლესობა შეადგინა უფრო მეტად დასავლეთ პროვინციებში (გუჯარათის გამოკლებით). დამოუკიდებელი ბენგალსა და ქალაქ ლაქშაუში, ამიტომაც შემდგომში, ბრიტანული ინდოეთი სწორედ ამის მიხედვით გაყოფა.

ქაშიძიში კი, როგორც უკვე ითქვა, ყველაფერი სულ სხვაგვარად იყო, — სიქები რაჯა და მისი ნათესავები არაბულ მხარეს უჭერდნენ, არამედ აფინანსებდნენ კიდევაც ინდუსტრიებს ამ რაიონკალურ დაჯგუფებებს, რომლებიც მამათმა განდის პაკიფიკატორ თეორიებს არ იზიარებდნენ და მუსლიმანებს იბრალდებოდა უპირისპირადობაში.

პირველ ყოვლისა, ესენი იყვნენ თავად ჰინჯაბელი სიქები (სიქაზიში ინდოეთში მამის ინდუსტრიალური დაჯგუფების სახეობებისა ითვლებოდა), რომელთა დაპირისპირებას ისლამთან ძალიან დიდი ხნის ისტორია აქვს. შესაბამისად, თუკი ინდოეთის სხვა პროვინციებში ისლამურ-ინდუსტრიული კრიზისი მართალია ძიმში, მაგრამ მაინც გადარწმუნდა, ქაშიძიში დიდი დღე სიტუაცია უმართავი ხდებოდა და 1947 წლის აგვისტოში, როცა ინდოეთის გაყოფა ოფიციალურად გაცხადდა, ქაშიძის რაჯა პარი სინგმა ქალაქ სრინაგარში შეკრებილ მუსლიმანებს, რომლებიც რეგიონის პაკისტანთან მიერთებას ითხოვდნენ, სიქი ჯარისკაცები მიუსა. მუსლიმანები სულაც არ იყვნენ გაბანენ, — მიუხედავად იმისა, რომ სიქ-

პებმა ყველა მომიტინგე დახოცეს და მათი რამდენიმე დიდერი დააპატიმრეს, ქალაქში შეიარაღებული აჯანყება დაიწყო, რასაც იმავე წლის ოქტომბერში პაკისტანმა და აღდგინა დაუპირისპირეს მხარი. 21 ოქტომბერს ამ ორგანო ქვენიდან ქაშიძიში მომთაბარე პუშტუნთა მრავალი რაიონი რამდენიმე შეიკრნენ და ადგილობრივ მუსლიმანებთან ერთად შეუტეეს მცირერიცხოვან სიქებს. სიქმა რაჯამაც არ დააყოვნა და სამრეწველო ინდუსტრიის ჯარს უხმო.

1947 წლის 24 ოქტომბერს, ქაშიძიში მუსლიმანებმა პაკისტანელი და ადგილობრივი მუსლიმანებთან ერთად შეუტეეს მცირერიცხოვან სიქებს. სიქმა რაჯამაც არ დააყოვნა და სამრეწველო ინდუსტრიის ჯარს უხმო. 1947 წლის 24 ოქტომბერს, ქაშიძიში მუსლიმანებმა პაკისტანელი და ადგილობრივი მუსლიმანებთან ერთად შეუტეეს მცირერიცხოვან სიქებს. სიქმა რაჯამაც არ დააყოვნა და სამრეწველო ინდუსტრიის ჯარს უხმო.

აქტი, რასაკვირველია, არ ცნო ინდოეთში და რაჯა პარი სინგის გადასარჩენად (ის სრინაგარში ჰყოფდათ ალყაშემორტყმული) ქაშიძიში ჯარი გაგზავნა. საპასუხოდ, პაკისტანმაც მოხალისეთა შენაერთებს თავის რეგულარული ჯარი მიამშველა. ასე დაიწყო ინდოეთ-პაკისტანის პირველი ომი (1947-1949).

ამ ომში წარმატებას ინდოეთმა მიაღწია, მისმა არმიამ პაკისტანელები ქაშიძის დედაქალაქის, სრინაგარის ახლოს შეაკავა, მერე კი უკან განდევნა. ე.წ. „ზხად ქაშიძიში“. კონტრშტრეკციისას ინდურმა არმიამ თვით „ზხად ქაშიძის რამდენიმე რაიონიც დაიკავა, მაგრამ ლანდშაფტურ თავისებურებათა გამო (ზხად ქაშიძი მალდობიანია მხარეა), იძულებული გახდა, უკან დაბრუნებულიყო. ამდენად მუსლიმანური „ზხად ქაშიძი“ პაკისტანის კონტროლქვეშ დარჩა, ხოლო 1949 წელს ომში გაერო ჩაერთა და დაპირისპირებული მხარეები სადემარკაციო ხაზით დაშორა.

ნებისმიერ კონფლიქტში საერთაშორისო საზოგადოებრიობის ჭარბი დოზით ჩართვა ზმრად უკუშედეგს იძლევა ხოლმე და ქაშიძის შემთხვევაშიც ასე მოხდა, — ეჭური მუსლიმანები და ინდუსტრები ისე გადავიდნენ ერთმანეთს, რომ საზღალო დაპოლობაზე რამის გაყოფაზეც არ სურდათ.

ამიტომაც იყო, რომ მათ ვერაფრით მოახერხეს შეთანხმება და არც გაეროს ვარაიდა (ქაშიძი, სტატუს კვოს შესაბამისად ორად უნდა გაყოფილიყო) დაუჭირეს მხარი. შედეგი კი მოლოდინელი მიიღეს: 1950 წელს ჩრდილოდასავლეთი ქაშიძის ორი რაიონი ჩანურმა არმიამ დაიკავა იმ საბაბით, რომ იქ ტიბეტელი ბუდისტები ცხვრობდნენ და კონფლიქტის მიმდინარეობისას მუსლიმანებისა და ინდუსტრებისგანაც ზარალიდებდნენ.

შეომარ მხარეთა შეუთანხმებლობამ კი ქაშიძის მთელი ტერიტორია — პაკისტანური და ინდური ნაწილები — პერმანენტული ომის კერად აქცია.

„ლიბა“

სამკურნალო ბაპრთიანება

სამსოკავთოლოგია

- ერეკციის ხარისხის გაუმჯობესება
- სექსობრივი აქტის გახანგრძლივება
- ყველა სახის სექსუალური დარღვევის მკურნალობა
- სექსუალური წარუმატებლობის მოლოდინის შიშის მოხსნა

ხელმძღვანელი პროფესორი არჩილ ბაქრაძე

მის: თაბუკაშვილის №19ა ☎ 890 32-21-21; 32-21-21, 72-59-39

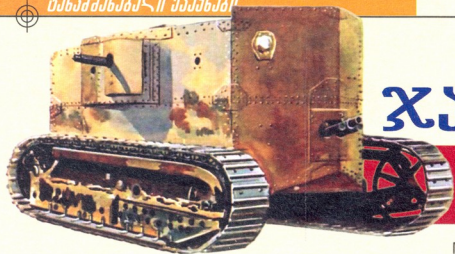

US CGC Bertholf
HC-144A Ocean Sentry
MH-65C Dolphin

ამერიკული ჯავშანბრუნია

M113-ები და MRAP-ები არმიის სამსახურში

მეორე მსოფლიო ომში ამერიკული ქარხნები მაღალი გამავლობის ავტომობილებისა და მუხლუხა ტექნიკის აგრეგატებით მასობრივად ამზადებდნენ ბორბლებიან, ნახევრად მუხლუხა და მუხლუხა ჯავშანტრანსპორტიორებს.

იმ პერიოდის ითქმის ყველა ჯავშანტრანსპორტიორს ტყვიამფრეცი, თვლიდა ჯავშანკორპუსი პქონდა და 7,62 მმ-იანი ან 12,7 მმ-იანი ტყვიამფრეციებით იყო აღჭურვილი.

ბირთვული იარაღის შექმნამ მსუბუქ ჯავშანტექნიკას სრულიად განსხვავებული მოთხოვნები წაუყენა, რომელიც შეჭებოდა კორპუსის სრულ ჰერმეტიზაციას, საფლანგრაციო დანადგარების გამოყენებას, ჯავშანდაცვის გაძლიერებას, საცეცხლე ძალის ამაღლებას, სამიქრობის გაზრდასა და ლობულელების შექცევას.

1946 წელს კომპანია International Harvester-ის ამ მოთხოვნათა გათვალისწინებით ჯავშანტრანსპორტიორის პროექტირება და საცდელი ნიმუშების დამზადება დაეწყო.

მუხლუხა ტრაქტორის ბაზაზე შექმნილ M75-ში პირველად გამოიყენეს ოთხკუთხედი, ყუთისმაგვარი მილიანად დაზურულ-დაჯავშნული კორპუსი, სადაც წინა ნაწილში მარცხნივ — მძღოლ-მექანიკოსი, მარჯვნივ კი ძრავა-გადაცემათა კოლოფი მოთავსდა. კორპუსის უკანა ნაწილი მილიანად სადესანტო განყოფილებას დაეთმო, ხოლო ქვეითთა სწრაფი ჩასხდომა-გადმოსხდომისთვის კიჩოში ორი კარი გაკეთდა.

M75-მა კარგი მანევრულობა და გამგებლობა გამოავლინა, მაგრამ არ დაცურავდა და თან საკმაოდ ძვირიც გამოდგა.

1953 წელს კონვეიერზე ის M59-მა შეცვალა. ტანკი M41-ისა და ავტომობილების აგრეგატებით დამზადებული ჯავშანტრანსპორტიორი ფასითაც ნაკლები ღირდა.

M59-ს მილიანად დაზურული, წყალგაუმტარი და ჰერმეტიკული ჯავშანკორპუსი ეკიპაჟსა და ქვეითებს ტყვიამფრეციების ტყვიების, ნაღმებისა და ჭურვების ნამსხვერვებისგან იცავდა.

შეიარაღებული იყო 12,7 მმ-იანი ტყვიამფრეციებით და საჭიროების შემთხვევაში ცეცხლის გახსნა სადესანტო განყოფილების 4 ლიუკიდან ქვეითებსაც შეეძლო.

ჩასხდომა-გადმოსხდომისთვის კიჩოს ფართოდ გასახსნელი აპარელი პქონდა. M59-ში მოისინჯა ორი ძრავის სქემა. ამერიკელი საცივებისტეხი თვლიდნენ, რომ ბრიტანებში ასეთი საგაიდი ნაწილი უფრო საიმედო იქნებოდა.

წყალდი ჯავშანტრანსპორტიორი საცივალური გარსაცმით დაცული მუხლუხებით დაცულია.

კორპუსის დიდიმა შიდა მოცულობამ M59-ს არმაში მრავალმხრივი გამოყენება მოუტანა. მას იყენებდნენ დაჭრილთა საევაკუაციოდ, ტვირთისა და საბრძოლო მასალების გადასატანად.

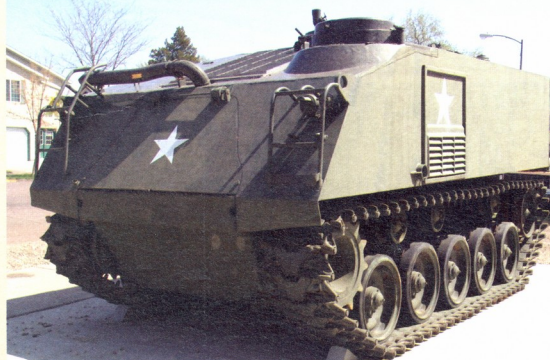
საარტილერიო ცეცხლის მართვისა და მოძრავ სამეთაურო პუნქტებად, სარეზერვუარო ქვედანაყოფებში და ა.შ.

დიდი მასისა და ძრავების არასაკმარისი სიმძლავრის გამო M59 სამხედროებს არ მოსწონდათ, მსუბუქ და რაც მოყვარია, ავიატრანსპორტირებად ჯავშანტრანსპორტიორს მოითხოვდნენ. ასეთი მანქანა ერთგვარად დაჯავშნული „ტაკსი“ იქნებოდა, რომელიც ქვეითებს საბრძოლო მოქმედებათა რაიონში შეტყვის წინა ხაზამდე მიიყვანდა. რადგან ეს ხაზი პირობითი იყო, ამიტომ ჯავშანტრანსპორტიორს ავდილმდებარეობაზე დაკვირვებისთვის კარგი საშუალებები უნდა პქონოდა.

საპროექტო სამუშაო 1956 წელს დაიწყო და ერთი წლის შემდეგ საცდელად ჯავშანტრანსპორტიორის ორი ვერსია, — ალუმინისჯავშანიანი T113 და ფოლადისჯავშანიანი T117 აწყვეს.

პატარა მასამ უპირატესობა T113-ს მოუტანა და სერიული წარმოებისკენ გზა გაუხსნა, სადაც სტანდარტული აღნიშვნა M113 მიიღო.

M75: მასა — 18,8 ტ, ეკიპაჟი — 2 კაცი, დესანტი — 10 კაცი, ფოლადის ჯავშანი — 10-32 მმ, კარბურატორიანი ძრავა 295-ც.ძალისა, სიჩქარე — 71 კმ/სთ-ში, სულის მარაგი — 185 კმ, შეიარაღება — 12,7 მმ-იანი ტყვიამფრეცი

ჯეჰანტრანსპორტიორს წყალგაუმტარი კორპუსი აქვს, წყლის დაბრკოლებათა წინააღმდეგობის გარეშე დაძლევა შეუძლია. ფაქტობრივად, ის ამფიბიაა. წყალში კი მუხლებების გადაადგილების ხარჯზე დაცურავს.

ალუმინის ჯეჰანი ეკიპაჟსა და მექანიკებს მხოლოდ შაშხანის ტყეებისგან იცავს და ფოლადისას მედეგობით 3-ჯერ ჩამოუვარდება, ანუ ერთი და იმავე მედეგობისთვის ალუმინის ჯეჰანი ფოლადისას სისქით 3-ჯერ მაინც უნდა აღემატებოდეს.

მეორე მხრით, ალუმინის ჯეჰანი კონსტრუქციულად და ტექნოლოგიურად უფრო მარტივად დასამუშავებელი მასალაა.

1960 წელს ფირმა FMC-ის კონვეიერიდან ჩამოსვლა სერიულმა M113-მა დაიწყო და მომდევნო წლიდან ამერიკის არმიის შეიარაღებაში შევიდა.

პირველი M113-ები კარბურატორიანი ძრავებით იყო აღჭურვილი, ხოლო 1964 წლიდან წარმოება დიზელის ძრავიან M113A1-ების გამოშვებაზე გადავიდა.

1962 წელს ვიეტნამში, მდ. მეკონგის დელტაში, 15-15 M113-ით აღჭურვილი ორი ქვეითი ასეული გაიგზავნა.

ამერიკული წესდებები ჯეჰანტრანსპორტიორების ტანკებთან ერთად გამოყენებას მოითხოვდა, მაგრამ ვიეტნამის ომში M113-ები მეტწილად დამოუკიდებლად მოქმედებდნენ. ამ პირობებში კი 12,7 მმ-იანი ტყვიამფრეველი სათიბლო ეფექტს არ იძლეოდა და ჯეჰანდაცვაც არასაკმარისი აღმოჩნდა. სამაგიეროდ, მეკონგის რბილი ნადავსა და დაჭობებულ ბრინჯის ვანებში ჯეჰანტრანსპორტიორმა კარგი გამოვლიბა გამოავლინა.

სრულიყოფილა კონსტრუქციამ, კორპუსის დიდი საშიდრინზაციო რესურსისა და დაბალმა დრებულებამ M113-ს დიდი პოპულარობა მოუტანა. მასში გამოყენებული ზოგადიანი კონსტრუქციული სახელები ბრიტანულ FV-432-ში, შვედურ Pbv-302-სა და იაპონურ SU-60-ში ასახა.

სერიული წარმოება ორ ათეულ წელზე მეტხანს გაგრძელდა და ამ ხნის განმავლობაში 150-ზე მეტი მოდიფიკაციის 80 ათასზე მეტი ჯეჰანტრანსპორტიორი გამოუშვეს. დღემდე ის მრავალი არმიის შეიარაღლებაშია.

ვიეტნამის ომმა სამთავროვო მხვერავი მსუბუქი ჯეჰანტრანსპორტიორის საჭიროება წარმოიშვა და მოკლე დროში მუხლუხა M114 შეიქმნა.

M113A1: მასა — 12,3 ტ, ეკიპაჟი — 2 კაცი, დენსტრი — 11 კაცი, ალუმინის ჯეჰანი — 12-38 მმ, დიზელის ძრავა 275-ცხ.ძალიანი, სიჩქარე ხმელეთზე/წყალში — 67,6/5,8 კმ/სთ-ში, სვლის მარაგი შოსეზე — 480 კმ, შეიარაღება — 12,7 მმ-იანი ტყვიამფრეველი და სხვ.

ალუმინის შენადნობისგან დაზარალებული ექვსტონიანი M114 დაცურავდა, შეიძლება პარამუტი მისი დენსტრივით, მაგრამ შექანიკური ნაწილი არასაიმედო გამოდგა, ნაღმებისგან დაცვაც აკლდა და გამავლობაც არ უვარგოდა, რის გამოც მისი წარმოება შეჩერდა და შეიარაღებდანაც მალე მოიხსნა.

ვიეტნამის ომში გამოყენებულ ჯეჰანტრანსპორტიორების სუსტი მხარეები განსხვავებული კონცეფციის ქვეითთა საბრძოლო მანქანების შექმნის საფუძველი გახდა.

მუშაობა ამ მიმართულებით 1964 წლიდან გაიშალა და რამდენიმე მარცხიანი პროექტის შემდეგ, 1972 წელს საცდელი მანქანა XM-723 გამოჩნდა.

ხანგრძლივმა საგამოცდო ციკლმა კონსტრუქცია უფრო დახვეწა და 1981 წელს ქვეითთა საბრძოლო მანქანა აღნიშნული M2 Bradley სერიულ წარმოებაში წვიდა.

„ბრედლი“ გამოყენებულა ქვეითთა საბრძოლო მანქანებისთვის დამახასიათებელი კომპონენტების სქემა, ანუ მართვის ორგანოები ძრავ-ტრანსმისიისთან ერთად კორპუსის წინა ნაწილშია მოთავსებული, ხოლო დანარჩენი კი სადენსტრო განყოფილებას დაემატა.

კომპარა და კორპუსი ალუმინის ჯეჰნით არის დაზარალებული და კორპუსის მუდმივ-ბორტები ფოლადის ჯეჰნით არის გაძლიერებული.

ნაღმწინააღმდეგო დაცვის ასამაღლებლად კორპუსის ფსკერს ფოლადის სპეციალური ფურცლები აქვს დამატებული.

„ბრედლი“ ამფიბიაა, წყალში მუხლებების გადაადგილებით დაცურავს და სანაპიროს 300 დახრილობებს ავლივად სძლევა.

საბრძოლო მახასიათებელთა მაღალ დონეზე შესანარჩუნებლად „ბრედლის“ მოდერნიზაციის სამი პროგრამა ჩატარდა და ქვეითთა საბრძოლო მანქანების კლასში ის კვლავინდებურად ერთ-ერთი საუკეთესოა.

M2 Bradley-ს საფუძველზე შზადებოდა საბრძოლო სადაზვერუო მანქანა M3 Bradley.

ამერიკულმა კომანდებმა ბორბლებიან, მცირე და მრავალმხრევი დანიშნულების ჯეჰანტრანსპორტიორებზე მუშაობა შედარებით გვიან დაიწყეს.

1962 წელს კომპანია Cadillac-მა არმიის შეკვეთით ვიზუალური დაზვერვის, სამხედრო კოლონების გამოცემული და სხვადასხვა სახის შეიარაღებისთვის გამოსაღვი პლატფორმა დააარსებდა.

საცდელი ნიმუშები 1963 წელს დაშაბდა, ხოლო 1964 წლიდან V-100 (M-706) 4X4 ტიპის ჯეჰანტრანსპორტიორები სერიულ წარმოებაშია.

წრული ვიზუალური დაკვირვებისთვის ჯეჰანტრანსპორტში 9 დაჯეჰანტრული ფანჯარა ჩაყენეს და ითიქნეს ჯეჰნით არის გაძლიერებული.

M2 Bradley: მასა — 22,6 ტ, ეკიპაჟი — 3 კაცი, დენსანტი — 6 კაცი, ალუმინისა (25 მმ-იანი) და ფოლადის (6,5 მმ-იანი) ჯავშანი, დანხლის ძრავა 500-ცხ.ძალიანი, სიჩქარე ხმელეთზე/წყალში — 66,0/7,0 კმ/სთ-ში, სვლის მარაგი შოსეზე — 480 კმ, შეიარაღება — 25 მმ-იანი ქვემუხი და 7,62 მმ-იანი ტყვიამფრქვევი

ყველა ფანჯრის ქვეშ ჯავშანსაფრთხი დაცული ამბრაზურა იყო დატანებული.

V-100 ბორბლების ბრუნვის ხარჯზე დაცურავდა და ვიეტნამის ომშიც მონაწილეობდა, სადაც სამხედრო პოლიციისა და სამხრეთ ვიეტნამის არმიის შეიარაღებაში შედიოდა.

მანქანის სუსტში მხარე უკანა ხიდი და მძიმე შეიარაღების დაყენების შეუძლებლობა იყო.

„კალიდა“ ამის გამოსწორებას V-200-ზე შეეცადა, რომელსაც უფრო დიდი გაბარიტები და გაძლიერებული საგალი ნაწილი ჰქონდა. შეიარაღებითაც 20 მმ-იანი ან 90 მმ-იანი ქვემუხითი იყო აღჭურვილი, მაგრამ ფართო გერცელებს ვერ პოვა.

V-100-ს გაბარიტებით თითქმის უტოლდებოდა V-150, მაგრამ ვაზრდითი სახარვეზო დატვირთვის ხარჯზე V-200-ის მსგავს შეიარაღებას ატარებდა.

სამძვე მოდელი სხვადასხვა კონფიგურაციით დაახლოებით 4 ათასი ცალია დამზადებული.

ერაყის ომმა დაბალი ინტენსივობის კონფლიქტებში ბრიგადული საბრძოლო ჯგუფებისთვის ახალი და განსხვავებული კონცეფციის მსუბუქი ჯავშანტექნიკის საჭიროება წარმოშვა.

1999 წელს გენერალმა ერიკ შინსკმა გვგმა წარმოადგინა, სადაც პოსტცივი ომის პერიოდის გარემოებათა გათვალისწინებით არმიის ტრანსპორტაციის საჭიროებაზე იყო ლაპარაკი.

გვგმა მძიმე და მსუბუქი შეიარაღებით აღჭურვილ შენაერთებს შორის არსებული ნიშის სწრაფად გაშლად და ეფექტურად მოქმედი ახალი სახის შენაერთით შევსებას ითვალისწინებდა.

ასეთი შენაერთის საფუძველი უნივერსალური და მრავალმხრივი დანიშნულების ბორბლებიანი პლატფორმა იქნებოდა, რაც მობილურობას აამაღლებდა, საცეცხლე შესაძლებლობებს

გააუმჯობესებდა და ტექნიკის მომსახურებასაც ბევრად გაამარტივებდა.

გენერლის შტეფელეებს 2000 წელს General Dynamics Land Systems-მა რეალიზება კანადური LAV-25-ის საფუძველზე დამზადებული საბრძოლო დაჯავშნული მანქანა Stryker-ში გაუკეთა. ათვის მხრით, LAV-25 შეეცინათ MOWAG-ის Piranha III-ის დიციწინირებული ვერსიისა.

„სტრაიკერიში“ კორპუსის მარცხენა

V-100 (M-706): მასა — 7,36 ტ, ეკიპაჟი — 3 კაცი, დენსანტი — 8 კაცი, ჯავშანი — 6-10 მმ, კარბურატორიანი ძრავა 191-ცხ.ძალიანი, სიჩქარე ხმელეთზე/წყალში — 97,0/5,0 კმ/სთ-ში, სვლის მარაგი შოსეზე — 640 კმ, შეიარაღება — ორი 7,62 მმ-იანი ტყვიამფრქვევი

ნაწილი — მძლავრ-მექანიკოსმა, ხოლო მარჯვენა კი ძრავამ დიკაჟა. შუა და უკანა ნაწილი კი მოლიანად დესანტს დაეთო.

ჯაეშანდაცვა 14,5 მმ-იანი ჯაე-შანშერეტი და მსხვილკალიბრიანი ჭურჭების აფეთქებით წარმოქმნილი ნაშხერეების დაცვაზე გათვლილი. გერმანული პასიური დაცვის MEXAS-ის დაცვის შესთხევაში შუბლის პროექცია 30 მმ-იანი ჯაეშანგაპტანი ქვეკალიბრიანი ჭურჭებსაც უძლებს.

„სტრაიკერის“ პლატფორმაზე მზადდება ქვეითთა საბრძოლო მანქანები (დისტანციურად მართვადი სხვადასხვა სახის იარაღით), სადაზვერუო საბრძოლო მანქანები, 105 მმ-იანი თვითმავალი ქვემჭები, 120 მმ-იანი თვითმავალი ნაღმსატყორცი, ტანკსაწინააღმდეგო თვითმავალი მანქანა, სამეთაურო, კაე-შირის, სამედიცინო და სხვა დანიშნულების ტექნიკა.

2003 წლიდან „სტრაიკერები“ ერაყში გამოიყენება, სადაც დაბალი საიმედოობა და ტანკსაწინააღმდეგო საშუალებებისგან დაცვის სუსტი უნარი გამოვლინდა.

ელანეთის ოპერაციაში ამერიკულ ჯაეშანტექნიკას კიდევ ერთი თავსატეხი დაემატა. ამჯერად მისუნი ნაღმები და თვითნაკეთი ფეთქებადი მარჯობილობები იყო. ამისგან კი ვეულაზე მეტად HMMWV-ები ზარალდებოდნენ.

სასწრაფოდ დამუშავდა პროგრამა MRAP-ი, რომელიც ნაღმებისა და სხვა ფეთქებადი საგნების აფეთქების ძალის ზემოქმედების შემცირებაზე იყო გათვლილი.

MRAP-ის მოთხოვნათა გათვალისწინებით უახლესი ტექნოლოგიებისა და მასალების საფუძველზე Navistar International-მა PaxxPro დაამზადა.

ამ მანქანის V-ებური ფსკერი ჯაეშანდაცვით არის გაძლიერებული და როგორც კომპანია ამტკიცებს, ის 7 კგ ტროტილის ეკვივალენტი აფეთქების ძალას უძლებს.

კომპანია BAE Systems-ი კი Caiman-ებს აზხადებს, რომელსაც გაძლიერებული ჩარჩო, მინილითური ჯაეშანის იატაკი და აფეთქების ძალის შიანთქმის კარგი უნარი აქვს.

კომპანია Oshkosh-მა M-ATV-ში საუკეთესო ტექნიკური გაღმწვეტები მოიხებნა და მანქანას ცენტრალური დაბერვის სისტემის გამოყენებით ორი დაშვებული საბურავით 50 კმ-ის 50 კმ/სთ სიქარით გავლა შეუძლია.

ამ მიმართულებით მუშაობა ისევ გრძელდება და მომავალში კიდევ უფ-

Stryker-ი: მასა — 17,2 ტ, ეიაბაი — 2 კაცი, დესანტი — 9 კაცი, დიზელის ძრავა 350-ცხ.ძალიანი, სიქარე — 97,0 კმ/სთ-ში, სელის მარავი — 500 კმ, შეიარალება — 12,7 მმ-იანი ან 7,62 მმ-იანი ტყვიამფრეველი, ან 40 მმ-იანი ეუმპარასატყორცი

რო დაცული მოდულებს გამოქნას უნდა ევლოლი.

აქერიკის არმიაში ტრადიციულად დიდი ადგილი თვითმავალ საარტილერი დანადგარებს უკაიათ.

XX საუკუნის ბოლომდე თვითმავალი პაუბიცები, ქვემჭები, ტანკსაწინააღმდეგო და საზენიტო დანადგარები სერული ტანკების ან საცეალურად შექმნილი მუხლუხა მსების საფუძველზე მზადდებოდა. თვითმავალი ნაღმსატყორცებისთვის კი მუხლუხა ჯაეშანტრანსპორტიორები იყო გამოყენებული.

PaxxPro: მასა — 12,6-13,5 ტ, ტყეალობა — 6-10 კაცი, დიზელის ძრავა 330-ცხ.ძალიანი

AAV7A1: მასა — 22,8 ტ, ეკიპაჟი — 3 კაცი, დესანტი — 25 კაცი, ჯგუშანი — 25 მმ, დიზელის ძრავა 400-ცხ. ძალიანი, სიჩქარე ხმელეთზე წყალში — 64,0/13,0 კმ/სთ-ში, სელის მარაგი შოსეზე — 482 კმ, შეიარაღება — 25 მმ-იანი ქვემუტი, ან 40 მმ-იანი ფუმბარსატფორცნი და 7,62 მმ-იანი ტყვიამფრქვევი

სებული. საჭიროების შემთხვევაში მუდუსანტეთა სკაპები იხსნება და ამფიბიის რამდენიმე ტონა ტვირთის მიღება შეუძლია.

სადესანტო-სატვირთო აპარელი კორპუსის უკანა ნაწილშია მოთავსებული, განსხვავებით წინა AAV5 მოდელისგან, რომელსაც აპარელი წინ ჰქონდა.

ამფიბია წყალში ორი წყალსატფორცნი და ცერკურუს და მანქვრების-თვის მოხვევის სპეციალური მექანიზმებით არის აღჭურვილი.

აშშ-ის შეიარაღებული ძალების მოქმედებებში საზღვაო-სადესანტო ოპერაციებს მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია და ამფიბიის მოდერნიზებული ვერსია AAV7A1 საზღვაო ქვეითთა შთავარი სადესანტო საშუალებების დანიშნულებას ასრულებს.

თეზურ ჩანაწიმი

და ამის შემდეგ განადგურებას ერთი ქვემუტი ან ქვემუტების ზაღპით ცდილობდა.

„ონტოს“ უამრავი ნაკლი აღმოაჩნდა, — ქვემუტების დასატყნად შემოხნეს კორპუსიდან გარეთ გამოსვლა უხდებოდა, ქვემუტებიც სროლის დიდი სიხუსტით არ გამოირჩეოდა, ყოველი გასროლის შემდეგ უზარმაზარი

კაპლი წარმოიქმნებოდა და დანადგარის ადგილმდებარეობას ამყლავნებდა. საზღვაო-სადესანტო ოპერაციების უზრუნველსაყოფად ამერიკელი საზღვაო ქვეითები უნიფერსალური დანიშნულების ამფიბია AAV7-ებს იყენებენ.

ამფიბიის კორპუსი აღუშინით არის შეჯგუშნული, სადესანტო განყოფილება კორპუსის უკანა ნაწილშია მოთავ-

**ყველა თაობის
საყვარელი გაზეთი
1934 წლიდან**

ექსპრესალურ პირობაში სასეელი წყლის მიღების ხერხები

ცნობითა, რომ განსაკუთრებულ შემთხვევებში ადამიანებს უწყლოდ გაძლება მხოლოდ რამდენიმე დღე შეუძლიათ და რაც უფრო მცირე და სიცოცხლისთვის შეუთავსებელია გარემო პირობები, მით მოკლდება მათი სიცოცხლის ხანგრძლივობა. ამიტომ თავის ავტონომიურად გადარჩენისას გადაწყვეტი უაქტორია არა მარტო წყლის მოპოვება, არამედ მისი განმენდა-გაუვნებლება, რაც მძიმე ვითარებაში სიცოცხლის გადარჩენის ტოლფასია.

დამდგარ ან სუსტად მცონავ წყალსატევებში მოპოვებული წყალი დაღვვის წინ უნდა გაიწმინდოს მინარევებისაგან, გაუსნებოვნდეს, რის შემდეგაც სუფთა ჭურჭელში 30-45 წუთის განმავლობაში უნდა იდგას, რათა დაიბინდოს და დაითუქოს. არასასიამოვნო სუნს წყალს ფოთლოვანი ხის ნახშირი (აღუღებლისას ასეთ წყალში ყრიან დაფხენილ ნახშირს) ამორებს.

წყლის გაწმენდის ხერხები:

- ექსპრესალურ სიტუაციაში წყალს ფილტრავენ ქეაშის ფენებით, ხის ნახშირითა და ბალახით სავსე შარვლის ტოტში, წინდაში ან პერანგის სახელობა.
- შარვლის ტოტს, წინდას ან ტანსაცმლის სახელოს მასში ჩაყრილ მასალასთან ერთად ჭოლოვებით სახელდახელოდ შეკრულ სამაფუბე კიდებენ.
- წყალი გრუნტში, წყალსატკევიდან ერთი მეტრის მოშორებით ამოთხრილ ორმოში გაითფლტრება.
- ოყვანისა და მარილიანი წყალსატკევის ნაპირებზე მტკნარი წყალი მოქცევის უმაღლესი წერტილიდან 40-60 მ-ით მოშორებით ამოთხრილ ორმოში მოიპოვება.
- შდარებით სუფთა წყალსატკევის სასხელ წყალს მოიპოვებენ დობანდმშობიველი მილით, რომელსაც წყალში მაქსიმალურ სიღრმემდე ძირავენ.
- ფილტრის დასაშადაბელი ქეიშა სასურველია წვრილმარცვლოვანი,

- სუფთა იყოს, წინასწარ გარეცხილი და ცეცხლზე განახურები. ბალახი გამოიყენება ანტიბაქტერიული თვისებების გამო, რომელიც გარეცხვის შემდეგ წყენის გამოდენამდე უნდა დაიჩქქოს. ფოთლოვანი ხეების ჩვეულებრივი ნახშირი კი გამოყენების წინ უნდა გაიარეცხოს და დაიფხენას.
- წყლის გაუსნებოვნების საუკეთესო ხერხია წყლის 10-30 წუთით დუღილი და მისი ხანგრძლივობა გასუფთავების ხარისხს უნდა შეესაბამებოდეს.
- წყლის კოაგულანტებით დაბუშავებისას უმეტესად ხის ნახშირი, წიწვოვანი ხეების ნედლი ტოტები, შოთხვის ფოთლები და არყის ხის ქერქი გამოიყენება.
- კოაგულანტებით საუესე ჭურჭელს ასხამენ თბილ წყალს და დაწმენდას 12 სთ ელიან, რის შემდეგაც კოაგულანტიან ჭურჭელს ურევენ და წყალი სხვა ჭურჭელში გადააქეთ.
- სასურველი არ არის კოაგულანტების ჭარბი რაოდენობით გამოყენება, რადგან წყალს შეიძლება გემო შეეცვა-

ლოს და რამდენიმე ხნის შემდეგ ისევ აიძვრეს.

- სახელდახელო ფილტრი წყალს კარგად წმენდს, თუ წყალი წინასწარ არის კოაგულანტებით დაბუშავებული და 1-2 სთ-ის დაღუქვლია.
- წყლის დაწმენდა კოაგულანტების გარეშე შეიძლება, მაგრამ გაფილტრული სითხის ხარისხი არასასურველი იქნება, ფილტრები კი სწრაფად დაბინძურდება.

დისტილაცია (სითხის გაიორხდით გაწმენდა) პოლიეთილენის აპკით დამზადებული გამამატანარმალი

იყენებენ პოლიეთილენის გამჭვირვალე (თეთრ) პარკს, რომელშიც ათავსებენ ზღვის წყლით, შარდითა თუ სხვა სითხით სავსე მუქი ფერის ჭურჭელს. ცელოფანის პარკს მჭიდროდ უკრავენ თავს.

გამამტკარებულს, ანუ ცელოფანის პარკს, სახელდახელოდ მოპოვებული წყლით აცვებენ. ტემპერატურის სხვაობის გამო კონსტრუქციის შიგნით დამაგრებული მუქი ჭურჭლიდან აორთქლებული სითხე კონდენცირდება ცელოფანის აპკზე და ჩაედინება მის კედლებზე (კონსტრუქციის შიგნით მდებარე ჭურჭელი მყარად უნდა იყოს დაამტკარული).

შის დისტილაციით. მისი დამზადება შესაძლებელია გასაბერი ჭურჭლით ან სხვა საკმაოდ ფართო კონტეინერისა და პოლიეთილენის პარკის გამოყენებით. გასაბერი ჭურჭელში ან

ხუში ჩაჭენებული ღარი წელის მოჭრაოფევის გავრცელებული ბერძნა

კონტინერში ასხამენ გამოუსადეგარ წყალს 3-4 სმ სიმაღლეზე, მის ცენტრში დგამენ დისტილანტის შესაგროვებელ მოძირო ჭურჭელს, რომელშიც წერილი მილაკია ჩადგმული (კონსტრუქციის დამლის გარეშე წელის დასაღეუად). შემდეგ ყოველზე ამის ათეუსებენ პოლიეთილენის პარკში, რომლის ცენტრშიც დისტილანტის შესაგროვებელი ჭურჭლის ზემოთ ჩაღრმავების წარმოსაშობად რაიმე სიმძიმეს ათეუსებენ. რაც უფრო დიდია სიმძიმის მიერ წარმოქმნილი კონუსის კუთხე, მით მეტი წყალი ჩაედინება დისტილანტის შემგროვებელ ჭურჭელში.

დისტილანციის მსგავსი პრინციპის გამოყენება შედარებით მოძირო ჭურჭელშიც შეიძლება. ასეთ შემთხვევაში სითბოს წყაროდ კოცინი გამოიყენება.

წელის გამოსახდელი მოწყობილობა. ჭუჭყიანი წელის გამოხდა შეიძლება ბამბუკის მემეობით ამასათივის მწვანე ბამბუკის მიღს ორ ადგილას ნახერტს უკეთებენ. როცა წყალი ადუღდება, ორთქლი შემდეგ სვემენტში გადაუა, სადაც გაცოდება და კედლებზე კონდენსირებასა და ჭურჭელში წვეთას დაიწვეებს.

ამ პროცედურის შესრულების დროს აუცილებელია ყურადღება მიექცეს ალის სიმაღლეს, რათა ბამბუკის მილი არ დაიწვეეს.

ამ მეთოდის გამოყენება შეიძლება მცირე ზომის ჭურჭლითაც და ამასათივის მას სანახევროდ სითბოთ აუგებენ. მასში დგამენ სადგარს, რომელზეც

სითბოს დონის ზემოთ შედარებით მცირე ზომის ჭურჭელია მთავსებული კონდენსანტის შესაგროვებლად. შემდეგ დიდ ჭურჭელს ცელოფანის აპკს ან სხვა წყალგაუმტარ ქსოვილს ახურავენ და მთლიან კონსტრუქციას ნელ ცეცხლზე ათეუსებენ. ართქლებული წყალი წვეთების სახით კედლებზე დაილეკება და გაცოდების შემდეგ კონუსის მემეობით გამოხდილი სითბოს ჭურჭელში მოგროვდება.

გამწერვა. ჭუჭყიანი ან ზღვის წყლით ნახევრად საუხე ჭურჭელს ადუღებენ, შემდეგ ქსოვილის რამდენიმე ფენას აფარებენ და როცა ქსოვილი ორთქლით გაიჟღინთება (დასველდება), მას სუფთა ჭურჭელში წურავენ.

ამ მეთოდის გამოყენებისას უცვლელდება, ყურადღება მიექცეს ადუღებული სითბოს დონეს, რათა მან ქსოვილი არ დაასველოს.

ზომიერი ზონა. ცხოველთა ბილიკებს, ფრინველთა ფრენის მიმართულებებს (გარდა მტაცებლებისა) და მწერების ბუდეებს თუ კარგად დღეუჯირდებით, ისინი წყალსატევების მდებარეობას მიგვითითებენ.

გრუნტის წყალსატევები. გრუნტის წყალსატევების მოძებნა შეიძლება ველის ვეღაზე დაბად წერტილებში ან იქ, სადაც გორაკები მთავრდება და დაბლობს ემიჯნება. დაბლობში წყლის მოძებნა შეიძლება ფრიალო დაღმართის ბოლოს, გამშრალი მდინარეების დონის ქვემოთ, სადაც უხვად ხარობს ხშირი, მწვანე ბალახი; ტყით დაფარულ დაბლობებში, ზღვების სანაპიროების გასწვრივ.

ატმოსფერული წყალი. წვეთსა და კანჭზე შემთხვეული სუფთა ქსოვილის მემეობით სისხამ დილით მინდორში გაგლისას შეგძლიათ ცათი შეგროვოთ ყოველ ნახევარ საათში ქსოვილს წურავენ და 2 სთ-ში შესაძლებელია 250 გრამი სასმელი წყლის შეგროვება. წვიმის წყლის შესაგროვებლად თხრიან მოძირო ორმოს, რომელშიც აფენენ მცენარის დიდ ფოთლებს, წყალგაუმტარ ქსოვილს, ცელოფანის პარკს ან თეად წელისათვის განკუთვნილ ჭურჭელს.

სასმელი წველის ბიოლოგიური წყაროები. ზომიერ წონაში წელის მოძიკეში ხეობა, მაგალითად, არვის ხე, ნეკერხალი და ვაზი. მათ წვეს ადრეულ გაზაფხულზე მოიაუებენ. ნორჩი ხის

ქერქზე დანით 3-4-სანტიმეტრიან ნაჭდევს აკეთებენ, რომლის ქვეშაც სუფთა ჭურჭლს დგამენ. ვაზის (მნიშვნელობა არა აქვს, ველური იქნება თუ კულტურული) ღერწს დანით (გასხელა) ჭრისან და ქვეშ ჭურჭლს უდგამენ. საშუალო ასაკის გასხლული ვაზის ცრემლებისგან დამის განმჯივობაში ერთი ლიტრი სასმელი წყლის მიღება შეიძლება.

ჩრდილოეთის განედები. ჩრდილოეთში წყლის დაღვევა პირდაპირ გუბიდან შეიძლება, რომელიც თოვლის დნობის შედეგად მოყინული ველის ზედაპირზე წარმოიქმნება. მოთეთრო წყალი, რომელიც მყინვარული მდინარეებიდან მოედინება, დასალევედ ვარგისია მხოლოდ დაღვევის შემდეგ.

ატმოსფერული წყალი. წყლის მიღება შეიძლება ძველი ყინულისგანაც. ძველ ყინულს თავისებური მოღურჯო ფერი, გლუვი ზედაპირი და მოხაზულობა აქვს, უფრო ხშირად მტკნარია. ახალგაზრდა ყინული მუქი მწვანეა და მარილიანი. ალტერნატივის სახით დაქუცმაცებული ყინულის წყურწნა არ არის რეკომენდებული.

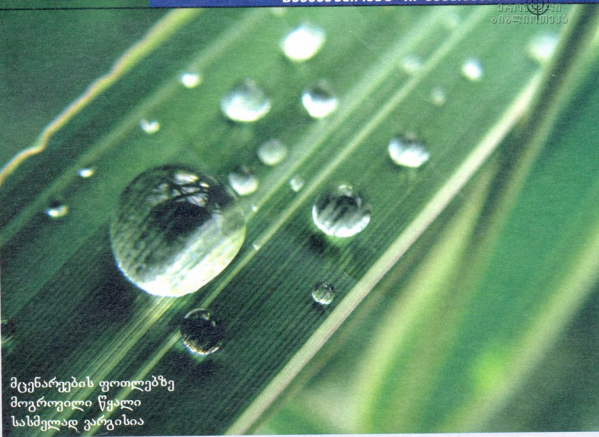
სველი თოვლისგან წყლის მისაღებად თოვლს ამაგრებენ გრძელი ჯოხის მიერ სიგრძეზე და სითბოს წყაროს ახლოს ათავსებენ, ქვეშ კი სითბოს შესაგროვებელ ჭურჭლს უდგამენ.

მშრალ თოვლს, რომელიც ჯოხის არ ქნებება, ათავსებენ ქსოვილში და სითბოს წყაროს ახლოს ჭოლოკებისგან შეკრულ სამფებზე კიდებენ. ქვეშ კი, რა თქმა უნდა, სითბოს შესაგროვებელ ჭურჭლს უდგამენ.

ზღვა (ოკეანე), და წყალსატევები. მტკნარი წყლის წყალქვეშა წყაროების აღმოჩენა შეიძლება ოკეანის ზედაპირზე მისი თავისებური ამოფრქვევით.

წყალქვეშა მტკნარი წყლები წარმოიქმნება სანაპიროს მკვეთრად გამობაზრული მთიანი რელიეფის წყალქვეშა კლდეებისა და კუნძულთა სისტემის ახლოს. მოქცევის ზონაში მტკნარი წყლის წყაროების აღმოჩენა შეიძლება სანაპირო ზოლიდან არსებულ კლდეებს შორისაც. ასეთი წყაროები წყალქვეშა კლდეებიდან გადმოედინებიან და ხანძირილიანე შეყრებიან ოკეანეს, სიმტკნარეს ინარჩუნებენ. მოხმარების წინ ამ წყლების დამატებითი დამუშავება არ არის საჭირო.

რეკომენდებული არ არის ზღვის (ოკეანის) წყლის დაღვევა. მარილის ბალანსის შესანარჩუნებლად ოკეანის წყალში მტკნარი წყლის ვარჯვა შეიძლება. ერთ ლიტრ მტკნარ წყალში თა-

მცენარეების ფოთლებზე მოგროვილი წყალი სასმელად ვარგისია

ვისუფლად ერევა 0,8 ლიტრი ოკეანის წყალი.

მარილიანი ოკეანის წყლის გამოყენება დასაშვებია აგრეთვე ცხელი კერძის მოსამზადებლად. შეიძლება მისი დისტილირებაც.

ეულკანური წარმოშობის კუნძულებზე მრავლად არის მდინარე, ტბა, წყარო და ნაკადული. თუ კუნძული ცხოველებით დაუსახლებელია, ე. ი. მასზე მტკნარი წყალი არ მოიპოვება.

ატმოსფერული წყალი. ცხელი კლიმატის პირობებში წყლის მარაგის შევსება წვიმის ხარჯზე შეიძლება. დამთა და დილით ღრუბლის საშუალებით შეიძლება კონდენსატის მოპოვება. წყლის შენახვა და გადატანა შეიძლება სითბით გაფენილი ზღვის ღრუბლებითაც.

ტროპიკულ წყლებში მტკნარი წყლის პოვნა შეიძლება მარჯვის რიფებზე და მათ მახლობლად 15-25 სანტიმეტრით ზემოთ მოქცევის დონიდან. ამისათვის მარჯვის რიფს უნდა მთავრებით მომცრო ნაწილი ან გააკეთოთ მასში მცირე ნასერები და წყაროთ ანუწერეთით მტკნარი წყალი.

წვიმის წყალი მარჯვის რიფების ჩაღრმავლებებსა და ნაპარლებშიც გროვდება. გვხვდება აგრეთვე ნიადაგქვეშა და გროვრტის წყლები, რომლებიც თავისებურ მტკნარი და მარილიანი წყლების რეზერვუარებს ქმნიან.

სასმელი წყლის ბიოლოგიური წყაროები. სასმელად გამოსადეგ სითხეს მელუნის სხეული შეიცავს. მის მოსაპოვებლად მეღვზას ჭრისან ან ღონიერად ანარცებუნ წყლის ზედაპირს,

გამოვინილი სითხე დასალევედ ვარგისია.

საკვებად შეიძლება თევზის ხერხემლის, მუცლის და თვალების (დიდი თევზების) სითხის გამოყენება. გარდა ამისა, სასმელად ვარგისი სითხის მიღება შეიძლება წყალტყნარეების გაწურვებითაც.

წყლის უმარტრევი ფილტრი

„ველური დასავლეთის“ სამხედრო ფორტები

აშშ-ის ტერიტორიული გაფართოება XVIII საუკუნის მიწურულიდან და XIX საუკუნის დამდეგიდან აშკარად მიაჩნებდა, რომ კონტინენტზე სახმელეთო კიდევ ბევრჯერ შეიცვლებოდა. XIX საუკუნის განმავლობაში აშშ-ის რამდენიმე სერიოზული სამხედრო კონფლიქტი სწორედ სახმელეთო საკითხით იყო გამოწვეული: ომი ესპანეთთან, ტეხასის შემოერთება, ომი მექსიკასთან. აშშ-ის შიდა სახმელეთო კონფლიქტებიდან კი აღსანიშნავია სამოქალაქო ომის ეპოქა და ფრონტი — ინდიელთა ტერიტორიების ათვისება.

სახმელეთო ტერიტორიების დაცვის მიზნით და ქვეყანაში სტრატეგიულად მნიშვნელოვანი პოზიციების გამაგრებისთვის აშშ-ში XVIII-XIX საუკუნეებში სამხედრო ფორტების (ფორტი — გამაგრებული ადგილი ან სტრატეგიული პოზიცია, რომელიც შეიძლება გამოიყენებინათ როგორც ჯარისკაცთა დაბანაკებისთვის, ასევე სამხედრო ბაზის მოსაწყობად) აგება საკმაოდ ინტენსიურად მიმდინარეობდა.

აშშ-ის შიდა სახმელეთო პრობლემატიკაში განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს ფრონტის საკითხს. XIX საუკუნის განმავლობაში შეიძლება ეფერადო, რომ „ველური დასავლეთის“ მიწები არასდროს გამოიღვლიდა და ინდიელებით დასახლებული დასავლეთის ათვისება არასდროს დამთავრდებოდა. თუმცა, XIX საუკუნის პირველმა ნა-

1833-1834 წლებში უაიომინგში დაფუძნებული ფორტი ლერამი წარმოადგენდა ამერიკელებისა და ინდიელების მნიშვნელოვან საჯარო ადგილს. იგი იყო მთავარი შუალედური პუნქტი ორეგონის ბილიკზე. ფორტი სამხედრო ფუნქციებს ასრულებდა როგორც სამოქალაქო ომის დროს, ასევე ინდიელთა ომების პერიოდში. ფორტ ლერამიში ინდიელებსა და აშშ-ს შორის ორი სერიოზული ხელშეკრულება გაფორმდა

ხეკამა აჩვენა, რომ ფრონტის ხაზის ამოძრავება შეიძლებოდა, ხოლო ხელუხლებელი „ველური დასავლეთი“ სულ უფრო ხელმისაწვდომი და ადვილად ასათვისებელი ხდებოდა.

ქვეყნის დასავლეთის უკიდვარო ტერიტორიების ათვისება და ე. წ. ინდიელთა საკითხის მოგვარება კომპლექსური ღონისძიებებით გახდა შესაძლებელი. შედეგად კი ფრონტის დასკვნით ეტაპზე, 1865-90 წლებში, ინდიელთა და ამერიკელთა გამყოფმა საზღვარმა სულ უფრო სწრაფად გადაინაცვლა დასავლეთისკენ.

დასავლეთის ათვისების პროცესში ხელისუფლების ღონისძიებთა შორის ერთ-ერთი პრიორიტეტულ მიმართულებად იქცა ფორტების მშენებლობა. ინდიელთა ტერიტორიები ამერიკული სამხედრო ფორტების რკალში ეტაპობრივად ექცეოდა. ფორტებში მდგარი სამხედრო ფორმირებები პატროლირებდნენ რეგიონს, იცავდნენ სარკინოგზო ხაზებსა და ახალმოსახლეთა სამომარო არტერიებს ინდიელთა შესაძლო თავდასხმისგან. ფორტები ქმნიდნენ ერთგვარ უსაფრთხო კორდონს და თეორიკანაინი მოსახლეობის

სულ უფრო მზარდი ნაკადი დასავლეთის ტერიტორიების სიღრმეებში შედიოდა. შეიძლება ითქვას, ფორტებმა ერთ-ერთი გადაამწყვეტელი როლი ითამაშეს დასავლეთის ათვისების საქმეში.

XIX საუკუნის განმავლობაში აშშ-ის დასავლეთში აგებული სამხედრო ფორტები დიზაინის მიხედვით ერთმანეთისგან საკმაოდ განსხვავდებოდა. ეს გამოწვეული იყო იმით, რომ შტატში არ არსებობდა საზოგადო დოქტრინა საფორტიფიკაციის მშენებლობისთვის.

რეგულაცია ქებოდა მხოლოდ სამხედრო რანგების შესაბამისად ოთახების განაწილებისა და კეთილმოწყობის საკითხს. უმეტეს შემთხვევაში სამხედრო ფორმირების მეთაური ფორტის მშენებლობისას აპოლოტურად თავისუფალი იყო არქიტექტურული გადაწყვეტილებების მიღებისას.

ზნირად მეთაურები საფორტიფიკაციის სფეროში კიდევ უფრო ნაკლები პროფესიონალიზმის მქონე ლეიტენანტებს გადააბარებდნენ ფორტის დაცვასა და მშენებლობას. ეს უკანასკნელი კი მშენებლობის პროცესში საკუთარი კერძო შეხედულებებისამებრ გასცემდნენ განკარგულებებს. მცირე

დაფინანსება აიძულებდა ოფიცრებს მშენებლობისთვის მხოლოდ ახლომდებარე ტერიტორიებზე არსებული ხელმისაწვდომი რესურსები გამოეყენებინათ. ფრონტიანის ეპოქის სამხედრო ფორტებისთვის საერთო დამახასიათებელი იყო მხოლოდ ორი საკითხი: ფორტის ზოგადი დაგეგმარება და სამხედრო წოდებრივი იერარქიის გათვალისწინება ყაზარმების მშენებლობისას.

ფორტის ზოგადი დაგეგმარების შემადგენელი ნაწილები იყო: სრულ პერიმეტრზე შემოღობვა, მიწაში ვერტიკალურად ჩასობილი, მიჯრით მიწობილი მორებისგან შედგენილი კედელი, ალაგავი, სააღდგომო მიუღანი, ფორტის კედლის პერიმეტრში ჩაყოლებული საგუშაგო კოსტები, ოფიცერთა საცხოვრებელი კორპუსი, ყაზარმა, თაღა, დამძაბრე ნაკვებობები (სახელოვნო, პოსტიკალი, მრეცხავთა საცხოვრებლები).

დასაუღეთის ტერიტორიების ათვისება სირთულის მიხედვით განსხვავდებოდა. იყო ზონები, სადაც ხელისუფლება მოლაპარაკებებით ახერხებდა კონფლიქტური სიტუაციის გამწვანებას და ინდიელებთან მშვიდობიანი ურთიერთობის დამყარებას. ასეთ რეგიონებში ფორტები ნაკლებად იყო გადატვირთული თავდაცვითი ინფრასტრუქტურით. თუმცა იყო განსაკუთრებულად მწვავე ზონები, მაგ., სამხრეთ-დასავლეთში (აპაჩების ტერიტორიები) ჩრდილოეთ და სამხრეთ დაბლობებზე (სიუა და კომანჩების ტერიტორიები). ასეთ რეგიონებში ფორტებიც მრავლად შენდებოდა და თითოეულის კონსტრუქციამ დიდი ყურადღება ეთმობოდა დამატებით თევდაცვით ელემენტებს: ბლოკაუზები (ორსართულიანი კომპისმაგარი თავდაცვითი ნაგებობა, რომელიც პერიმეტრის უკეთ გაკონტროლების მიზნით სამხედრო პირს ერთი ან რამდენიმე პოზიციიდან ცეცხლის გახსნის საშუალებას აძლევდა), მიწაყრილები, თხრილები.

დასაუღეთის დიდი დაბლობების ზონაში საშენ მასალად საჭირო ხეტყის დეფიციტის გამო იქაურ ფორტებს ზშიად არ ჰქონდათ კლასიკური ფორტებისთვის დამახასიათებელი ხის კედელი. გამონაკლისის სახით შეიძლება დასახელდეს მხოლოდ რამდენიმე დაბლობის ფორტი, რომელთაც მიუღ პერიმეტრზე კედელი ჰქონდათ. მაგ., ფორტ-ქარნი — ვაიომინგში, ფორტ-რაისი — ჩრდილოეთ დაკოტაში. ცხადია, უკუღლოდ ფორტის ტერი-

ტორიაზე შესვლა ნებისმიერი მხრიდან იყო შესაძლებელი.

ფორტებში ყოველთვის თვალში ხავეში იყო მაღალი რანგის ოფიცერთა საცხოვრებლები, დაბალი რანგის ოფიცრების ოთახები კი შედარებით სადა იყო. ყველაზე მარტივად შენდებოდა ყაზარმა. ყველა შემთხვევაში ფორტის ამა თუ იმ ნაგებობის დიზაინი და დაგეგმარება ინდივიდუალური იყო და ეს საკითხი წვდებოდა ლოკალურად, მშენებარე ფორტის ადგილზე.

დასაუღეთის ძირითად რეგიონებში ხეტყის დეფიციტის გამო ფორტების მშენებლობისთვის აქტიურად იყენებდნენ მზებზე გამოწვკარ თიხის აგურებსა და ქვის მასალას. ცალკეულ ფორტებში — ბეტონისმაგვარ ხსნარსაც.

დასაუღეთში ფორტების მშენებლო-

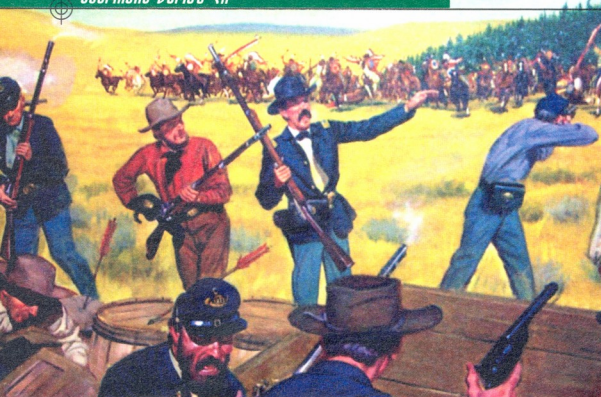
ბა ერთ კონკრეტულ მიზანს ემსახურებოდა, ფორტებსა და იქ მობილიზებულ სამხედრო ფორმაირებებს უნდა დაეცვათ ახალმოხალგაა უსაფრთხოება და მოქმედებით ინდიელთა თავდასხმის სამიშროების ნეიტრალიზაცია.

ფრონტიანის ეპოქის ფორტები მოწინააღმდეგის საარტილერიო დარტყმების მოლოდინში არ იყვნენ. ინდიელთა მასობრივი და ფუნქციონალური შეტევის სამიშროება პრაქტიკულად არ არსებობდა. კარგად გამაგრებულ ფორტში მობილიზებული სამხედროებს უპრობლემოდ შეეძლოთ მოგვრებიანით ინდიელ მხედართა ნებისმიერი თავდასხმა.

ინდიელთა ასეთი შეტევა, როგორც წესი, მოლოდინის დიდი მსხვერპლით მთავრდებოდა. ყველაზე ბრძოდისუნარიანი ტომის მეთომებიც კი ძალი-

ოვალა სუს ტომის ბელადი რედ ქლაუდი 1866-1868 წლებში წინააღმდეგობა უაიომინგში სამხედრო ფორტების მშენებლობას. რედ ქლაუდი იყო ერთადერთი ბელადი, რომელმაც ომი მოუღო აშშ-ს. გამარჯვებული ბელადის მოთხოვნით ხელისუფლებამ ფორტები გააუქმა, ინდიელებმა კი ისინი მთლიანად გააღწვეს

ან იშვიათად ესხმოდნენ თავს უშუალოდ ფორტს. ამგვარად, ფორტის ფუნქცია იყო არმიელებისთვის შექმნა სამიწოდ დაკული და გამართული ინფრასტრუქტურის მქონე ბაზა, დისლოკაციის ადგილი, საიდანაც სამხედროები მოახდენდნენ დანარჩენი რეგიონის პატრულირებას.

ფორტი იყო ერთგვარად ამერიკის ხელისუფლების პეკომონის ნიშანი ინდიელთა დასავლეთში.

დასავლეთის ვრცელ ტერიტორიებს ყველაზე ეფექტურად საკაუღური პოლკები აკონტროლებდნენ. კავალერისტების უბირატესობა ის იყო, რომ შეეძლოთ სწრაფად მისულიყვნენ საჭირო ადგილზე მიმხედრო ოპერაციის ჩასატარებლად. ფორტირის ფორტების დიდ ნაწილში სწორედ საკაუღური პოლკები, იგვე საკაუღური ფორტები იყვნენ დისლოცირებული. ზოგჯერ ფორტი დიპლომატიური შეხვედრების ადგილიც იყო. ინდიელ-

ლებსა და ამერიკელებს შორის არაერთი ხელშეკრულება ფორტის ტერიტორიაზე იდებოდა. ცალკეული ფორტი საუჭრო ცენტრის ფუნქციასაც ასრულებდა. მშეიდობიანი ინდიელები საუჭროდ ფორტებს ხშირად სტუმრობდნენ ხოლმე.

XIX საუკუნის 60-70-იან წლებში აშშ-ის დასავლეთში ტრანსკონტინენტური რკინიგზის რამდენიმე ხაზის მშენებლობა მიმდინარეობდა. რკინიგზამ გადაკვეთა მთელი „ველური დასავლეთი“ და ერთმანეთთან დააკავშირა ქვეყნის წყნარი ოკეანისა და ატლანტის ოკეანის სანაპიროები.

რკინიგზამ ბუენიეს, ქროუს, არაპახოს, სნეიკის, სიუს, შაინენის ინდიელთა ტერიტორიებზე გაიარა, რის გამოც მშენებლობის პროცესში პრო-

1867 წელს, უაიომინგში ფორტ ფოლკერისთან კაპიტანმა ჯეიმს ფაუელმა 31 კაცით გმირულად მოიგვრია დაახლოებით 800-მდე სუს ინდიელთა თავდასხმა ბელად რედ კლაუდის მეთაურობით

ლემად იქცა ინდიელთა თავდასხმები ინჟინრებსა და მუშებზე. რკინიგზის ექსპლუატაციაში გაშვების შემდეგ უფრო გახშირდა ინდიელთა თავდასხმები მატარებლებსა და სადგურებზე.

ამ პრობლემის მოსაგვარებლად 1866 წლიდან ხელისუფლებამ ნებრასკაში, ვაიომინგსა და კოლორადოში რკინიგზის ხაზების გასწვრივ სამხედრო ფორტების მშენებლობა დაიწყო. ფორტების მშენებლობამ ნაიფი გამოიღო, თუქცა ცალკეული ტომები არ გვეუბოდნენ არსებულ ვითარებას და რკინიგზის ხაზების ირვკვლვ საბრძოლო ოპერაციები 60-იან წლებში არ წყდებოდა. ფორტების მშენებლობის გამო ფედერალებსა და ინდიელებს (სიუ და შაინენები) შორის ყველაზე მძაფრი კონფლიქტი ვაიომინგსა და მანტანაში 1866-1868 წლებში იყო.

XIX საუკუნის 80-იანი წლებიდან გენერალ უილიამ შერმანის გკმის მიხედვით დაიწყო ფორტირის ფორტების საერთო-სტანდარტული გკმის მიხედვით რეკონსტრუქცია. ინდიელთა ომების შემცირებასთან ერთად ფორტების რაოდენობაც მცირდებოდა. 1891 წლისთვის დასავლეთის III ფორტიდან მხოლოდ 62 მოქმედებდა. შერმანის გკმის მიხედვით კი ამერიკულ ფორტებს უკვე საერთო ღიზანი ჰქონდათ

ბიხილ ბარნოვი

კაუღური ტოვებს ტექსასის შტატში ფორტ მესონს, რომელიც დაარსდა, 1851 წელს. სამხრეთის დაბლობებზე ინდიელთა ომების პერიოდში ფორტი მესონი აშშ-ს კომანდთან, ეპანებთან და ქაიოუებთან ბრძოლის წინა ხაზზე აღმოჩნდა

HELI-EXPO-2012

11 თებერვალს აშშ-ის ქალაქ და-ლასში საერთაშორისო საჰაეროფრენო გამოფენა HELI-EXPO გაიხსნა. გამოფენა დასაბამს 1973 წლიდან იღებს. მაშინ აშშ-ის უმსხვილესი შვეულმფრენმშენებელი კომპანიების პატრონაჟით პირველი ექსპოზიცია გაიმართა. მალე გამოფენამ რეგულარული ხასიათი მიიღო და მას შემდეგ ყოველწლიურად აშშ-ის სხვადასხვა ქალაქში ტარდება.

HELI-EXPO მსოფლიოში შვეულმფრენთა უმსხვილესი გამოფენაა (მისი ორგანიზატორი საერთაშორისო საჰაეროფრენო ასოციაციაა), სადაც შესაბამისი პროფილის პრაქტიკულად ყველა ფირმა მონაწილეობს.

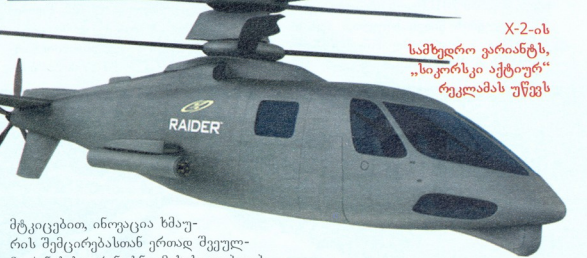
2010 წელს გამოფენაში 500-ზე მეტი სხვადასხვა კომპანია და ფირმა მონაწილეობდა, ხოლო 2011-ში მათმა რიცხვმა 600-ს გადააჭარბა.

გამოფენის სტატუსიდან გამომდინარე, მსოფლიოს წამყვანი საჰაეროფრენო ფირმები ცდილობენ, თავიანთი ახალი ტექნიკისა და ტექნიკური ინოვაციების პრეზენტაცია სწორედ ამ გამოფენაზე მოაწიონ.

მსგავსი შემთხვევების ნაკლებობით არც წლევანდელი გამოფენა გამოირჩეოდა. ზალცბურგიდან კომპანია Helios Hubchrauber GmbH-მა სრულიად ახალი შხიდი ხრახნის ნიმუშის ბოლოვანა წარმოადგინა. მწარმოებლების

სერტიფიკატის მიღების შემდეგ, პირველი AW609 დამკვეთს 2016 წელს გადაეცემა

X-2-ის სამხედრო ვარიანტს, „სიკორსკი აქტიურ“ რეკლამას უწევს

მტკიცებით, ინოვაცია ხმაურის შემცირებასთან ერთად შვეულმფრენის საფრენოსნო მახასიათებლებსაც გაზრდის. კომპანია ამ გამოკონებაზე 1995 წლიდან მუშაობს. იდგის თანახმად, ნიმუშის ბოლოზე წარმოქმნილი შუბლა წინაღობის შემცირება პაერის ნაკადის დაყოფის გზით არის გადაწყვეტილი.

მიუნხენის უნივერსიტეტის აეროდინამიკურ მილში გამოცდის გარდა,

შვეულმფრენის ნიმუშის ბოლოვანებო რეალურ აპარატ MD500-ზე გამოიცადა. შედეგების თანახმად, ახალმა ბოლოვანამ ხმაური 25%-ით, ხოლო საჭირო სიმძლავრის ოდენობა კი 20-30%-ით შეამცირა.

ჯერჯერობით გამოგონება ექსპე-

**„ვეროკოპტერის“
ინჟინერებს მომავლის
შვეულმფრენი ასე წარმოუდგენიათ**

რომენტულია და მის მასობრივად გამოყენებამდე შორს არის. გამოირჩეული არ არის, რომ უახლოეს მომავალში მსგავსი ბოლოვანებით აღჭურვილი შვეულმფრენების ექსპლუატაცია ჩვეული საქმე გახდეს.

კიდევ ერთი სიახლე ამერიკულმა კომპანია Bell-მა წარმოადგინა და გამოფენაზე ახალი სამოქალაქო შვეულმფრენის Bell 525-ის პრეზენტაცია შედგა. შვეულმფრენი საშუალო ტვირთმეურის საფრენ აპარატზე კლასს განეკუთვნება და ბორტზე მაღალი კომფორტულობის სალონში 16 მგზავრის ავგანა შეუძლია. შვეულმფრენი პრაქტიკულად სრულად კომპოზიციური მასალებისგანაა დაზნადებული. ისევე როგორც მისი შვიდი ზრახნის ნაწილები, მწარმოებლების აზრით, Bell 525-ის გამოყენება ასევე სამხედრო-სამაშველო სამუშაოებშიც შეიძლება.

წლევანდელი HELI-EXPO-ის ერთერთი მთავარი სიახლე კონვენციონებისათვის დაკუმირებული, გამოფენის პირველივე დღეს ცნობილი გახდა, რომ მწარმოებლები AW609-ის სერტიფიცირებას აპირებენ. თავის დროზე ამ საფრენ აპარატზე ამერიკული Bell-ი და იტალიური Agusta ერთად მუშაობდნენ, მაგრამ 2011 წელს იტალიელებმა ამერიკელების წილი სრულად გამოიყენეს და კონვენციონალის ნიშნული BA609-დან AW609-ზე შეიცვალა.

რის ამ სექტორზე უფროს მოკიდებას მაქსიმალურად ცდილობენ. გამოფენაზე ცნობილი გახდა, რომ ულანულეს საუბაიციო ქარხანა საკუთარი რესურსებით ახალ მოდიფიკაციას Mi-171A2-ს შექმნის.

მოდერნიზებული შვეულმფრენზე ახალი მრავეტი, კომპოზიციური მასალებისგან დაზნადებული შვიდი ზრახნის ნაწილები, გადლიერებული ტრანსმისია, X-ები კულის ზრახნი და კიდევ მრავალი სხვა სიახლე ექნება გამოყენებული. ცვლილებები შეეხება ეკიპაჟის კაბინასაც, სადაც მოწყობილობათა დაფა მხოლოდ თხევადკრისტალური დისპლეებით აღიჭურვება.

სულ შვეულმფრენის კონსტრუქციაში 80-ზე მეტი სიახლეა, რომლებმაც შვეულმფრენის საფრენისონო მახასიათებლები უნდა გააუმჯობესოს და საქსპლუატაციო ხარჯები უნდა შეამციროს. ახალი Mi-171A2-ის სერტიფიცირება 2013 წლისთვის უნდა დასრულდეს და 2014 წელს კი სერიული წარმოება დაიწყება.

14 თებერვალს HELI-EXPO-2012 დაიხურა. წლევანდელი გამოფენა რეკორდული იყო, ოთხ დღეში მას 19,239 კაცი ეწვია. გამოფენაში მონაწილეობდა მსოფლიოს 650-ზე მეტი კომპანია. წარმოდგენილი 60 შვეულმფრენიდან 40-ზე მეტის ხილვა საპავრო ჩვენებებზე შეიძლებოდა.

გამოფენა გაყიდვებითაც შთამბეჭდვითაა. ევროპულმა ფირმა Eurocopter-მა 20 წლის ოუბლე სათანადოდ აღნიშნა, — ახალი EC130T2-ის პრეზენტაციის გაყდა, კომპანამ 191 შვეულმფრენი გაყდა.

ალექსანდრა ავსაძიძე

კომპანია განაგრძობს კონვენციონალის პროტოტიპების საფრენისონო გამოცდას და პარალელურად კი აშშ-სა და იტალიაში საგამოცდო ინფრასტრუქტურას აშენებს.

გვერდით სასერტიფიკაციო გამოცდის დასაწყებად 2013 წელი იფეგმება, ხოლო საფრენისონო ვარჯისაზნობის სერტიფიკატის მიღებას კი მწარმოებლები 2016 წლისთვის აპირებენ.

13.4 მ სიგრძის კონვენციონალის მაქსიმალური 509 კმ/სი-ში სიჩქარით დაფრინავს. ეკიპაჟი ორ კაცს ითვლის და ბორტზე 6-9 მგზავრის ან 2500 კმ-მდე ტვირთის მიღება შეუძლია. თანდათან მწარმოებლები მისი ფრენის მანძილის გაზრდას 580 კმ-მდე გეგმავენ.

ამჟამად კომპანიას შეეკეთა 40 დამაკვირისგან 70 კონვენციონალზე აქვს მიღებული. AW609-ის ორივე პროტოტიპს ჯამში 650 სთ აქვს ნაფრენი. საფრენისონო გამოცდა კი 85%-ით დასრულებულია.

სიახლე გამოფენაზე რუსებმაც წარმოადგინეს. ბოლი რამდენიმე წელია სამოქალაქო კომპლექტაციაში აწყობილი Mi-171-ის ტიპის შვეულმფრენები მსოფლიოში დიდი პოპულარობით სარგებლობენ. შესაბამისად, რუსები ბაზ-

წლევანდელი გამოფენის კიდევ ერთი სიახლე — „სიკორსის“ S-76D

რა შეუძლია ირანის ავიაციას

12 ათასი საჰაერო თავდაცვის სისტემაში). ფუნქციონირებდა 12 საჰაერო ბაზა, ხოლო შტატით ირიცხებოდა 25 საბრძოლო, 12 სატრანსპორტო და 2 საშველუმფერენო ესკადრიალია.

სამხედრო-საჰაერო ძალების შეიარაღებაში იყო 336 საბრძოლო თვითმფრინავი და არც ერთი დამრტყმელი შეუღუმფერნი (აქ აუცილებლად აღსანიშნავია, რომ 50-მდე ირანული საბრძოლო შეუღუმფერნი AH-1J Cobra სახმელეთო ჯარების შტატშია და არა საჰაერო ძალების).

თვითმფრინავების შემადგენლობა ასეთია: 44 ცალი F-14, 35 MiG-29, 10 Mirage-F.1, 20 F-5B, 24 F-7M, 13 Cy-25, 30 Cy-24MK, 65 F-4, 60 F-5, 6 RF-4E, 3 Boeing-707, Boeing-727, Boing-747F, 19 C-130, 3P-3F, 10 F-27, ასევე სხვა სატრანსპორტო და დამხმარე თვითმფრინავები.

შველუმფერნების პარკში შედის: 30 Bell214C, 2 Bell206, 2CH-47, CH-53 და სხვა ტიპის საფრენი აპარატები.

შეიხველი, ალბათ, ვურადღებებს მიაქცევდა, რომ ირანის სამხედრო-საჰაერო ძალების შეიარაღებაში ძირითადად ამერიკული წარმოების თვითმფრინავები და შეუღუმფერნებია, რაც გასაკვირი არ არის, რადგან ირანის შპაი 1979 წლის ისლამურ რევოლუციამდე უახლეს ამერიკულ შეიარაღებას ყიდულობდა.

რას წარმოადგენს დღეს ირანის შეიარაღებული ძალები და შესწევთ თუ არა უნარი წინააღმდეგობა გაუწიონ ისრაელსა და აშშ-ს?

პატრეისცემით აღექვსანდრე ჩახვაშვილი, თბილისი

„არსენალის“ გასულ ნომრებში ვწერდით ირანის ბალისტიკურ რაკეტებსა და საჰაერო თავდაცვის ძალებზე. უურნალის მომავალ ნომრებში შემოგთავაზებთ სტატიებს ირანის სახმელეთო ჯარებისა და საზღვაო ფლოტის შესაძლებლობებზე. ამ სტატიაში კი ვურადღებთ ირანის ავიაციაზე შეჩვენებთ.

ირანი მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე ჩაკტილი ქვეყანაა. ის არ მონაწილეობს შეიარაღების კონტროლის საერთაშორისო პროგრამებში და ამიტომაც ამომწურავი ინფორმაცია ირანის შეიარაღებული ძალების შესახებ არათუ მასშტაბში ქვეყნდება, მას ისრაელისა და აშშ-ის დაზვერვებაც სრულად ვერ ფლობენ.

მიუხედავად ამისა, დასავლეთის სამხედრო ანალიტიკოსებს მაინც მოეპოვებათ მიახლოებითი მონაცემები ირანის არმიის შესახებ. თუკი მათ დაუკუკრებთ, 2011 წელს ირანის სამხედრო-საჰაერო ძალებში დაახლოებით 30 ათასი კაცი მსახურობდა (მათგან

ირანული მფრინავები საბრძოლველად არიან განწყობილი...

ირანის ძირითადი სამხედრო-საჰაერო ბაზები. მათგან საქართველოსთან ყველაზე ახლოს თეირანის აეროდრომი, საიდანაც პირდაპირი ზაზით თბილისამდე 415 კმ-ია

უფრო გასაკვირი ის არის, რომ ირანელი სპეციალისტები ძალ-ღონეს არ იშურებენ და ეს ამერიკული სამხედრო ტექნიკა საბრძოლო მზადყოფნაში ჰყვით არადა, ამ „ტომკეტებმა“, „ტაიგერებმა“ თუ „ჩინუკებმა“ 1980-1988 წლის ირან-ერაყის ომზე გამოიარეს და არც ამერიკიდან მარაგდებიან სათადარიგო ნაწილებით.

F-14 Tomcat-ი აშშ-ის სამხედრო-

სამხედრო ძალებმა 2006 წელს მოხსნა თავისი შეიარაღებდან და დღეს ირანი ერთადერთი ქვეყანაა, ვის შეიარაღებაშიც ის არის.

ირანის შპშმა „ტომკეტები“ აშშ-ს 1974 წელს დაუკვეთა, სწორედ მაშინ, როდესაც ისინი პირველად გამოიჩინდნენ ჩრდილო ამერიკის ცაში. კონტრაქტით ამერიკელებს თეირანისთვის 80 „ტომკეტი“ უნდა მიწოდებინათ, რეალურად

კი ერთით ნაკლები მისცეს. მოსმად 120 ეკიპაჟი და ტექნიკური პერსონალი.

ირანი საჰაერო აღლუმებისა და სწავლებების დროს ისევ აჩვენებს „ტომკეტებს“, რაც მათი ბრძოლისუნარიანობას შენარჩუნების მაჩვენებელია. „ტომკეტების“ ყველაზე ეფექტური იარაღი „ჰაერი-ჰაერი“ კლასის AIM-54 Phoenix-ის ტიპის მართვადი რაკეტაა, რომელსაც საჰაერო სამიზნის განადგურება მაქსიმალურ 184 კმ-ზე შეუძლია. ირან-ერაყის ომის დროს ირანულმა „ტომკეტებმა“ სწორედ ამერიკული „ფენიქსების“ საშუალებით

ირანული „კობრა“ მოწინააღმდეგე სარაკეტო დარტყმას აეწიებს

ორადგილიანი F-5B „ტაიგერებს“ თეირანი პილოტების მოსამზადებლად იყენებს

ირანის სამხედრო-საჰაერო ძალების ამერიკული F-14 „ატომკეტი“

25 ირანული თვითმფრინავი ჩამოაგდეს.

თუკი „ფენიქსები“ კიდევ დარჩათ ირანელებს და ისინი საბრძოლო მზადყოფნაშია, მაშინ ისრაელისა და აშშ-ის დამრტყმელი ავიაცია უნდა უფრო ხოლმე ამ შორისმოქმედ მართვად რაკეტებს.

ირანული გამანადგურებლების მეორე ტიპი, რომლისთვისაც ანგარიში გაწევა აუცილებლად მოუწევთ ისრაელსა და აშშ-ის პილოტებს, საბჭოთა წარმოების მიგ-29-აა.

1991 წელს სპარსეთის ყურის ომის დროს ერაყელმა პილოტებმა გუშინდელ მოწინააღმდეგესთან (ირან-ერაყის ომი სულ სამი წლის დამთავრებული იყო) რამდენიმე ათეული საბრძოლო თვითმფრინავი (მათ შორის მიგ-29-ები, ცუ-24-ები და ცუ-25-ები) გადააფრინეს, რითაც ისინი (და თავისი თავიც) ამერიკული წერტილოვანი საჰაერო დარტყმებისგან გადაარჩინეს.

ირანმა ერაყს ეს თვითმფრინავები აღარ დაუბრუნა (ომში მიღებული ზარალის კომპენსაციის საბაბით). ასე აღმოჩნდა რამდენიმე იმ დროისთვის თანამედროვე მიგ-29 ტიპის გამანადგურებელი ირანის სამხედრო-საჰაერო ძალების შემადგენლობაში, შემდგომ წლებში თეირანმა მოსკოვისგან დამატებით 17-მდე ასეთვე გამანადგურებელი შეიძინა და მათი რიცხვი 35-მდე გაზარდა.

მიგ-29-ის ყველა ძლიერ იარაღს „ჰაერი-ჰაერი“ კლასის P-27 ტიპის მართვად რაკეტა წარმოადგენს, რომლის სროლის სიშორე 50-90 კმ-ს შეადგენს (მოდიფიკაციებით გამოიღონარე), რაც უკვე სახიფათო გახდება ირანის საჰაერო სივრცეში შეჭრილი

ირანული „ატომკეტების“ მფრინავები ამერიკელებმა გაწვრთნეს

„ჰაერი-ჰაერი“ კლასის „ფენიქსი“ ტიპის რაკეტა საჰაერო მიზანს მაქსიმალურ 184 კმ-ში აზიანებს

F-4 „ფანტომი“ მარტვალა ეიტენამის ომიან ასოცირდება, მაგრამ თერანი მათ გამოყენებაზე უარს არ იტყვის

უცხო ქვეყნების დამრტყმელი თვით-მფრინავებისთვის.

მიგ-29-ის შეიარაღებაშია შედარებით ახლო მანძილზე (20-40 კმ) მოქმედი სითბური დამინების P-73 ტიპის რაკეტებიც, რომლებიც ეფექტურია საჰაერო ბრძოლების დროს.

ამერიკა-ისრაელის დამრტყმელი ავიაციის წინააღმდეგ ირანს F-4 Phantom II-ი ტიპის მოძველებული გამანადგურებლების გამოყენებაც შეუძლია. იგი ირანის უსწრაფესი საბრძოლო თვითმფრინავია (მაქსიმალური სიჩქარე 2586 კმ/სთ), თუმცა მანევრულობით ჩამოუვარდება მიგ-29-ს.

ირანელი პილოტების განკარგულებაშია ამერიკული F-5 Taiger II-ი და მის ბაზაზე დამზადებული ირანული Saegheh-ები (მას F/A-18-ითი ორი ვერტიკალური კილი დაუყენეს), თუმ-

ცა მათი საბრძოლო შესაძლებლობები საჰაერო ბრძოლების საწარმოებლად ძალზე შეზღუდულია.

საპასუხო საჰაერო დარტყმების მისაყენებლად ირანის სამხედრო-საჰაერო ძალების შეიარაღებაშია 30 ცალი საფრონტო ბომბდამშენი Cy-24MK და 13 მიოერაში Cy-25K.

ყველა ერთადგილიანი Cy-25K თბილისის საავიაციო ქარხანაშია აწეობილი. მათი საბრძოლო მოქმედების მცირე რადიუსი ირანელებს საშუალებას არ მისცემს თბილისში აწეობილი მოიერიშებით დაბომბონ ისრაელი, თუმცა სპარსეთისა და ომანის ყურეებში, ასევე ორპუზის სრუტეში, ამერიკულ სამხედრო ხომალდებზე იერიშის მიტანა შეუძლებელია. ამერიკული სახომალდე საჰაერო თავდაცვის სისტემების მაღალი შესაძლებლობების გათვალისწინებით

ირანული Cy-25K-ების პილოტებს განდარჩენის დიდი შანსი არ ექნებათ.

Cy-24MK ტიპის საფრონტო ბომბდამშენების საბრძოლო შესაძლებლობები ბევრად სახიფათოა ირანის მარცხნააღმდეგეებისათვის. ეს ბომბდამშენი ზღვის დონეზე ზეზგერით 1400 კმ/სთ სიჩქარეს ავითარებს და მისი საბრძოლო მოქმედების რადიუსი დამატებითი ავზებით 1250 კმ-ს შეადგენს. მართალია, ეს მანძილი საკმარისია ირანიდან ისრაელამდე მისაღწევად და უკან დასაბრუნებლად, მაგრამ ისრაელის საჰაერო სფეროებზე მიფრენას უმოკლესი მარშრუტით ერთ საათამდე მანძილს ჭირდება, რაც საკმარისი აღმოჩნდება ირანული ბომბდამშენების აღმოსაქენად ამერიკული და ისრაელის მძლავრი რადიოლოკაციური სადგურების მიერ. თუკი ირანული Cy-24MK-ები გამოი-

საფრონტო ბომბდამშენებით Cy-24MK-ებით ირანელ პილოტებს ისრაელის დაბომბვა შეუძლიათ

საჰაერო ტანკრების გამოყენება ირანული საბრძოლო თვითმფრინავების შესაძლებლობებს გაზრდის

ყენებენ რელიეფის მიყოლებით ფრენის ავტომატურ სისტემას (სხვათა შორის, ამ სისტემას საბჭოთა პერიოდში კოპიტანარის აეროდრომზე ბაზირებული Cy-24M-ების ეკიპაჟები საქართველოსა და აზერბაიჯანის მიუბში ხეწდნენ) და ძალიან დაბალ სიმაღლეზე იფრენენ, საბრძოლო ამოცანის წარმატებით შესრულების შანსი მოიმატებს.

თუკი ირანში საბრძოლო მოქმედებები მაინც დაიწყო, აშშ და ისრაელი შეეცდებიან უპირველესად მწეობრივად გამოიყენონ ირანის საჰაერო თვდაცვისა და მართვის პუნქტები, რაც გააძელებს ან საერთოდ შეუძლებელს გახდის ირანის გამანადგურებლების მართვას მწიფად და შესაბამისად არაეფექტური გახდება ირანული პილოტების მოქმედება.

ირაკლი ალადაშვილი

მიგ-29-ები ირანის ვეფლზე თანამედროვე გამანადგურებლებია, თუმცა ამერიკელ პილოტებს მათთან ეფექტური ბრძოლა უკვე ნასწავლი აქვთ

შირაზის აეროდრომიდან (კოსმოსიდან გადაღებულ სურათზე ჩანს ამ აეროდრომზე განთავსებული Cy-25K-ები) სპარსეთის ყურემდე პირდაპირი ხაზით მხოლოდ 170 კმ-ია, რაც ირანულ Cy-25K ტიპის მოიერიშებს საშუალებას აძლევს იერიში მიიტანონ ამ ყურეში მოდრეიფე ამერიკულ სამხედრო ხომალდებზე

შარლ დიდი

742-814

ქრონოლოგია

- * 742 — დაიბადა 2 აპრილს, აახენში.
- * 768 — ფრანკთა საბრძანებელს უფროს მშისთან ერთად მართავს.
- * 771 — მისი გარდაცვალების გამო ერთპიროვნული მმართველი გახდა.
- * 774 — შეიჭრა ლომბარდიაში.
- * 775-777 — დაიმორჩილა საქსონია.
- * 778 — ალფში მოაქცია სარაგოსა.
- * 788 — აიღო ბაერია, დასჭრობის უნგრეთს და ავსტრიაში.
- * 800 — რომში იმპერატორად გამოცხადდა.
- * 804 — საბოლოოდ ჩაახშო საქსონიის წინააღმდეგობა.
- * 814 — გარდაიცვალა აახენში, 24 იანვარს.

ყავაჭვილობიდანამო ომები

დაიბადა 742 წლის 2 აპრილს, აახენში (თანამედროვე გერმანია). მამამისი პიპინ მოკლე, მამის, შარლ მარტელის დანატოვარის — ფრანკთა იმპერიის აღდგენისთვის იბრძოდა. ახალგაზრდა შარლემანი მამამისს არაერთხელ ზღვებია ლომბარდიას და აკვიტანიაში სალაშქროდ. როდესაც პიპინი გარდაიცვალა, სამეფო ორ გაუს, კარლომანსა და უმცროს შარლს დაუტოვა. 771 წელს კარლომანიც გარდაიცვალა, შარლმა მძისწულებს უფლებები აართვა და სამეფო გააერთიანა.

კარლომანის ქვრივი ლომბარდიაში, მეფე დესიდერუსთან გაიქცა. მართალია, დესიდერუსი შარლემანის ხამამრი იყო, მაგრამ კარლომანის გაყვებს

შარლ დიდი ფრანკთა მეფე იყო. თავისი სამხედრო კამპანიებით, რამაც ოთხი დეკადა მოიცვა, მისი სამფლობელოები სრულიად დასავლეთ და ცენტრალურ ევროპას გადასწვდა, საბოლოოდ კი საღვთო რომის იმპერიის იმპერატორად გამოცხადდა.

დაუჭირა მხარი. ამიტომ შარლემანს ლომბარდიაში მოუწია დაშპრობამ.

შემდეგ წარმართი საქსონები დალაშქრა. 777 წელს პადერბორნში მყოფი ჩრდილოეთ ესპანეთში აჯანყებულ არაბებს შეხვდა, რომლებიც კორდოვას ამირათი იყვნენ უკმაყოფილო.

778 წლის ზაფხულში ამბოხებულთა დასახმარებლად სარაგოსას შემოქმედით უარი. ქალაქი ვერ აიღო, ამიტომ

ჯარი უკან, პირენეებისკენ დახია, თან გზად შეეყრილ ბასკეთთანაც მოუხდა შებრძოლება.

შარლემანი ისევე საქსონთა წინააღმდეგ შეუდგა დალაშქრობას. 778 წელს თავისი ბიძაშვილი ტასილონ III ბაგარიელი განდევნა და მისი ქვეყანაც შეიერთა. სხვა გერმანული ტომების დამორჩილებისთანავე უნგრეთს, ავსტრიასა და ბოსნიას შეესია.

შარლ დიდის ჯარები წმინდა ქალაქ რომს უტყვენ

შარლემანის ჯარი

შარლემანის ჯარი მეტწილად შედგებოდა შუბებითა და ნახაჩებით აღჭურვილი ფეხოსნებისგან, რომელთაც ტყეების პერანგები ეცვათ და ფარებს ატარებდნენ. გარდა ამისა, მას კავალერიაც ჰყავდა გრძელ ხმლებთან შეიარაღებული — შუა საუკუნეების რაინდთა წინამორბედები — რომელთაც მტრის მოგერიება ევალებოდათ, ხანაც ფეხოსნები ჩაერთებოდნენ ბრძოლაში. შარლემანი ბრძოლებში იშვიათად მიმართავდა მანევრებს. ის კარგად გაწვრივნილ შერიგებებსა და მსტორებს იყენებდა გამარჯვების მოსაპოვებლად. ჯარში უმრავლესობა ან გლეხობა, ან ქალაქელი მუშები იყვნენ. მათ გაზაფხულიდან შემოდგომამდე უწევდათ სამხედრო სამსახურში ყოფნა. ჯარისკაცებს ფულს არ უხდიდნენ, იარაღი და აღჭურვილობაც თვითონვე უნდა ეზიდათ. გასამრჯელოს ნატურით იღებდნენ, როდესაც გამარჯვებდნენ და ალფად საქონელს მიერებოდნენ, მათაც ხელებდათ წილი. ნაძარცვი იყო მათი ერთადერთი გასამრჯელო.

800 წლის აპრილში დევნილმა რომის პაპმა ლეო III-მ თავშესაფარი სოხოვა შარლემანს. იმავე წლის ნოემბერში შარლემანმა რომზე გაილაშქრა და პაპის ხელისუფლება ადადგინა. დაბრუნების შემდგომ ლეო III-მ შარლემანს საღვთო რომის იმპერატორობა უბოძა. ამას ბევრი ცუდდ შეჰგდა. შარლემანი წმინდა პეტრეს ბაზილიკაში გაყის მფედ კურთხევის ცერემონიას ესწრებოდა, როდესაც რომის პაპმა იგი „აგუგუსტუსად და იმპერატორად“ გამოაცხადა. შარლემანს აღმოსავლეთ იმპერიის მხარდაჭერაც სჭირებოდა ტახტის განსამტკიცებლად. მან კონსტანტინოპოლის მმართველ იმპერატორიცა ბიზანტიის სოხოვა ხელი, მაგარი დასავლეთისა და აღმოსავლეთ იმპერიების შერეობა მინც ვერ მოახერხა, რადგან ბიზანტი 802 წელს ბაზილიკეს ტახტიდან. 812 წელს ბიზანტიის იმპერატორმა მიხეილ I-მა შარლემანის ტიტული აღიარა, თუმცა, აღმოსავლეთის იმპერატორები ისევ განაგრძობდნენ მტკიცებას, რომ რომის კეისრებს ჭეშმარიტი მემკვიდრეები თვითონ იყვნენ.

ამის შემდეგ შარლემანმა სამფლობელითა გაფართოება შეწყვიტა და სახლრების გამაგრებაზე, კანონმდებლობის გაუმჯობესებაზე, წიგნების გამრავლებაზე და განათლების გავრცელებაზე დაიწყო ზრუნვა. ლათინურ ენას უპირატესი უფლება დაუმიკვიდრა და წაახალისა.

ქრისტიანი „ისპორიანი“ წარმოვიღებთ!

შარლ დიდი პლევრიტიმ გარდაიცვალა 814 წლის 24 იანვარს. მისი ბალზამირებული ცხედარი აახუნთან დაკრძალეს. შარლ დიდის გარდაცვალებიდან კიდევ ოცდაათ წელს იარსება მისმა იმპერიამ, რომელიც გერმანული, რომული და ქრისტიანული კულტურების ნახაი იყო და თანამედროვე ევროპულ კულტურას დაულო სათვე.

საქსონთა მოქმევა

* სამფლობელოების გაფართოებასთან ერთად შარლემანმა ცენტრალური ევროპის წარმართებში ქრისტიანული რჯული შეიტანა. ყველაზე დიდი წინააღმდეგობა საქსონებისგან შეეგდა. 772 წლიდან 804 წლის ჩათვლით მათ სრულ დამორჩილებამდე, შარლ დიდმა საქსონები თვრამეტჯერ დალაშქრა. მან 775-777 წლებში მასობრივი ნათ-

ლობა ჩაატარა, სადაც საქსონებს ორი არჩეული ჰქონდათ — ან გაქრისტიანება, ან სიკვდილი. 782 წელს შარლ დიდმა 4500 კრძაიყენისმცემელი შუქურსა მასობრივი ეგზეკუციის დროს. საქსონიისა და ეგსტფალის მოსახლეობის შესამედ მაინც შექწირა მის ხმალს. * 800 წლის შობადღეს, როდესაც შარლემანმა რომის წმინდა პეტრეს ბაზილიკაში მუხლი მოიყარა, რომის პაპმა ლეო III-მ მას აღდგენილი საღვთო რომის იმპერიის გვირგვინი დაადა თავზე. ბიზანტია საბრძოლველად მოემუხადა, მაგრამ შარლ დიდმა მოლაპარაკება წამოიწყო და 812 წელს მიხეილ I-მა შარლემანი დასავლეთის იმპერატორად ცნო.

მოაზნადა
ლეონ ინასარიძე

უფინადო რაი

ქორეის ომის პირობა (1950-1953 წ.წ.)

ხე გზას უკეტვდა. დანარჩენები ძალების მასივებით ფრონტიდან და ფლანგებიდან შუიანხმეულად უტყდნენ.

ამ დროს განადგურების შემდეგ ჩინელები მომდევნო ქვედანაყოფის გამომკვლავებული ფლანგისკენ ინაცვლებდნენ და შეტევას იმეორებდნენ.

1951 წლისთვის კორეის ომში ფრონტის სტაბილიზება მოხერხდა და საბრძოლო მოქმედებებმა უმეტესად გამოფრთხილეს ორიენტირებული ფრონა მიდევნი. ორივე მხარე ლიმიტირებული შეტევით მოქმედებებით ერთმანეთისთვის ცოცხალი ძალებისა და საბრძოლო ტექნიკის მაქსიმალური ზარალის მიყენებას ცდილობდა.

ამ პერიოდისთვის აშშ-ისა და გაეროს ძალების უმეტესობა მე-2 მსოფლიო ომისდროინდელი დოქტრინის მცირედ მოდიფიცირებული კარიანტის იყენებდა რიოც საკუთარი დანაკარგის შეზღუდვასა და მორინააბმდეგულ საცეცხლე შემოქმედების გაზრდას ცდილობდა.

როგორც კი ცნობილი გახდებოდა მოქმედების ძალების თამოყროსა და შეტევით გადმოსვლის შესახებ ინფორმაცია, აშშ-ისა და გაეროს ძალების არტილერია მამხმე მორინავე თაღაცკითა პოზიციების გარშემო ნალისებური ფორმის გადამბოც ცეცხლს ხსნიდა.

ამ შთოდს „ელვისებური ცეცხლი“ ქროდებოდა და მისი საშუალებით რაიონის მორინააბმდეგვის ძალების გასაძლიერებელი საშუალებებიდან იზოლირება ხდებოდა. მის მორინავე ძალებს მტორე ქმულირებოდან კეცოდა; საჭროების შემთხვევაში ანაოფოდა ბრძოლის რაიონს, რაც დამცველებს ღამით დამბონებით ცეცხლის გასხნაში კმარებოდა;

„ნალისებური“ აფეთქების ცეცხლით „მოკვითალი“ მორინააბმდეგვის განადგურება დამცველებსთვის მწელი აღარ იყო. მით უფრო, რომ ეს უკანასკნელი შტაბით გათავისსწინებულზე

კორეაში საბოლოოდ დასრულდა აშშ-ის შთარდადებულ ძალებში არსებული რასობრივი სფერეკაცია, თუკი ომის საწყის პერიოდში ვერ კიდევ განხედებოდა ნაწილობრივ მხოლოდ შუაკავანდობისთვის, ომის ბოლისთვის ისინიც გაუქმდა. უკანასკნელი იყო 24-ე შუაკანაანთა ქვეითი პოლკი, რომელიც 1951 წლის 1-ელ ოქტომბერს დაიშალა.

ომი უფინადო – კორეის ომის ქრობები (1950-1953 წწ.)

„ჩვენ ვიბოძი კორეაში მხოლოდ იბოტომ, რომ არ მოგვიციონოს ბრძოლამ უჩინტში, ჩიკაგოში, ახალ ოლგანას თუ სან-ფრანცისკოს ვერეში“.

აშშ-ის პრეზიდენტი პარი ტრუმენი, 1952 წ.

დასარული. დასაწყისი იხ. „არსენალი“ N4, 2012 წელი

1950 წლის ოქტომბერ-ნოემბერში ჩინეთის კომუნისტურ ძალებთან ბრძოლა დეტალურად მომზადებული კი არა, შემხედრე ბრძოლების სერია იყო, სადაც ორივე მხარე წინსვლისთვის ერთდროულად ერთი და იმავე გზებისა და ხეობების გამოყენებას ცდილობდა.

1950 წლის მიწურულისთვის ამერიკული შენაკორების საორგანიზაციონალური სტრუქტურები შუიროს, რამაც საშუალება მისცათ გაეკონტროლებინათ ჩრდილოეთ კორეის იმევაით საკომუნიკაციო სისტემები.

ამ გარემოებათა მიუხედავად, ჩინელთა შდარბოით მსუბუქად აღჭურვებით ძალები ოსტატურად იყენებდნენ ტუიან რაიონებსა და დასახლებულ პუნქტებს საპაერო დაზერევისგან დასაბაღედავად, მიდიოდნენ მხოლოდ ღამით და დიდ კოლირებდნენ.

ჩინელ მებრძოლთა უმეტესობა აბოინელებსა და ჩინელ ნაციონალისტებთან პარტიზანული ომის უტყვრანი იყო და ბეული გამოცდილებისამებრ თაღაცკით

პოზიციებს შორის „გაფინგას“ და მოუღინდელი მიმართულებიდან თაღანსხნას ცდილობდნენ.

თუკი მოულოდნელობის ეფექტს ვერ მიადრეფდნენ, მამინ შეტევა ვიქურად, „ხალხის ტალღების“ გამოყენებით იწყე-

პაერში ბატონობისთვის ბრძოლა თვითმფრინავებთან ერთად ხმელთაშუაზ მიმდინარებოდა – ჩინეთში დააკეეს დიფერანსტა ვგუფო, რომელიც კორეის-თვის მფრინავთა მოსამზადებელ სასწელო ვიდაცენტრში მოქმედებდა. დეერ-სანტები ფარულად დებდნენ სასწელო რკ-17-ის ხელსაწყოების დავის უკან საბინებელი წამლის ორ აბს. სიმადლეზე წრეების ზემოქმედების შედეგად ისინი ორთქლიდებოდნენ და მფრინავს აბინებდნენ, რაც თვითმფრინავის კატასტროფას იწყედა.

ბოდა, რაც ცოცხალი ძალის მასირებასთან ერთად თაღაცკითა მყოფებზე ფსიქოლოგიური ზემოქმედებას ახდენდა.

კორეის ომის ვეტერანი და ისტორიკოსი ალექსანდრ ბუიინი ასე აღწერს ჩინელი ზურების: „მით არ გაიანდა მიმე შეიარაბდა. უკეთ აღჭურვული ამერიკელები ჩინეთის სამოქალაქო ომისდროინდელი (1946-49წწ.) ტაქტიკით ებრძოდნენ. ჩინელები მირითად 50-200-კაციანი ვგუფებით ღამით უტყდნენ, ხოლო შეტევის ობიექტად ოცეულის ან ასეულის ღონის ყველაზე მცირერიცხოვან და სუსტ მორინააბმდეგს არეყდნენ.“

მათი ნაწილი დამცველებს უკან დასა-

გაცილებით მეტი ტყვიამფრეკვეთი იყენენ კამპიერებელი. ეს საშუალება კი ერთ კმ ფართობზე მეტი ტყვიის კონცენტრირების საშუალებას იძლეოდა. ზოგიერთ შემთხვევაში სახმელეთო სამხრეთი დასახინებლები თვითმგებელ საზენიტო საშუალებებზე მოქმედებდნენ.

ბაზიუმეზა

დესანტის მომზადების პერიოდში სამხრეთ კოალიციამ ჩრდილოეთა ყურადღება საპრობისპირო მხარეს, კუხანზე გადაიტანა და ინჩონის დასაცავად მხოლოდ მცირერიცხოვანი ძალები გამოყო.

ყო შემთხვევაში, როცა მიული სარბო კორპუსის არტილერიის ცეცხლი მხოლოდ ერთი ცალკეული თვდაცვითი პოზიციის მხარდაჭერისკენ მიმართებოდა. მაგალითად, 1953 წლის აპრილში 24 სთ-იან პერიოდში 9 საარტილერიო ბატალიონმა (162 ქვეშები) ერთი ქვეითი ასეულის მხარდასაჭერად 39.694 ჭურვი გაისტრია.

საარტილერიო ცეცხლის ეფექტურობა ჭურვების აუფეთქების შედეგ მუდგებდა, როცა საჰაერო მხარდაჭერას ირრე მხარისთვის ფსიქოლოგიური ეფექტი ჰქონდა.

ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი საზღვაო ქვეითისთვის იყო, როგორც უფრო მსუბუქი ადჭურვალი და სახმელეთო ძალებისგან განსხვავებით არტილერიის ნაკლებ რაოდენობის მქონე დანაყოფებისთვის.

მას შემდეგ, რაც აშშ-ის საზღვაო ქვეითმა გააცნობიერეს ეს რეალობა, მათ ამ ომში საუფრელო ჩაუყარეს სახმელეთო-საჰაერო ურთიერთქმედების მყარ ტრადიციას.

საქმე იქამდეც კი მივიდა, რომ აშშ-ის მე-8 არმიის სარდალმა გენერალ-ლეიტენანტმა ჯეიმს ვან ფლიტმა არაფორმალურად სთხოვა გაეროს შეიარაღებული ძალების სარდალს, გენერალ მარკ კლარკს მისი არმიის ყოველი კორპუსისთვის საჰაერო ძალების მოიყრისთვის ესკადრალიები გამოყოფო. მისი აზრით, ეს დახმარებოდა მფრინავებს უკეთ გაეცნო სახმელეთო ძალების მოთხოვნები, ადეკვლემბარუობის პირობები და გამოძახებულები რეაგირება უფრო სწრაფად მოქმედინაო.

მართალია, გენერალმა კლარკმა უარყო ეს თხოვნა იმ მიზეზით, რომ ეს გამოიწვევდა საჰაერო ძალების მთავარი ამოცანების შესრულებიდან მრწყვეტას. თუმცა, ახლო მხარდაჭერის საბრძოლო გაფრენების ლიმიტი მნიშვნელოვან გაზარდა, რამაც კულმინაციას 1952 წლის ოქტომბერში მიაღწია და 4500 გაფრენა შედგინა.

შედეგად, სახმელეთო და საჰაერო ძალების მთაუბრები უფრო დაუახლოვდნენ ერთმანეთს, კარგად გაიცნეს ერთმანეთის საბრძოლო თუ ტექნიკური შესაძლებლობები.

მაგალითად, ქვეითებმა დაიწვეს საარტილერიო ცეცხლის წარმოება შუორენებული ამფოტექტიბი, რომლებიც მოქმედებდა მილითა უშუალოდ საჰაერო დარტყმების წინ და თვითმფრინავებს საზენიტო და ქვეითთა იარაღის კონცენტრირებული ცეცხლისგან იცავდა.

სულ ომში ამერიკელთა საჰაერო ძალებმა 836.877 თვითმფრინავ-გაფრენა შეასრულეს, ჩამოაგდეს 448.366 ტ ბომბი და 36.275.997 ლ ნაპალმი, გაუშვეს 511.329 რეაქტიული ჭურვი და 182.829.400 სხვადასხვა კალიბრის ვაზნა გახარჯეს.

კორეის ომი აღმოჩნდა ბილი კონფლიქტი, სადაც მასობრივად გამოიყენეს ზრახნიანი თვითმფრინავები, მაგრამ

ომის შემდგომ კლარკმა ჩამოაგალიტა სამხრეთკორეელთა 150-კაციანი პარტაზანული რაზმი დახვეწებისა და რეიდებისთვის მდ. იალუს რაიონში. სწორედ მან შეატყობინა სარდლობას ჩინელ სამხედროთა დიდი მასების გადაადგილების შესახებ ჩრდილოეთ კორეის მიმართულებით, თუმცა, როგორც ხშირად ხდება ზოლმე, მის მონაცემებს უყრადღებდა არ მიაკციეს. შედეგად, ჩინელთა შემოჭრა სამხრეთი კოალიციისთვის დრამატულ მოვლოდენლობად იქცა.

იმავროულად 1950 წლიდან კორეის ცაში ორჯე მზრადან რეაქტიული საფრენი აპარატები გამოჩნდნენ.

მაგრამ გაეროს საჰაერო ძალების უპირატესობამ და ამერიკული გამანად-

გურებლების უკეთესმა მანერული საბჭოელებს ცაში ბატონობის მოპოვების საშუალება არ მისცა.

აშშ-ის განცხადებით, საჰაერო ბრძოლებში ჩამოგდებულ იქნა 792 მიგ-15 და კიდე 108 სხვა ტიპის თვითმფრინავი, ხოლო საკუთარმა დანაკრებმა 78 F-80 Shooting star-ი, F-84 Thunderjet-ი, F-86 Sabre და 16 B-29 შეაგინა.

საბჭოელები ამტკიცებდნენ, რომ მოწინააღმდეგის 1106 თვითმფრინავი ჩამოაგდეს და საკუთარი დანაკრები 335 მიგ-15-ით შეფასდა.

კორეის ომის შედეგების შეფასების შედეგად, აშშ-ის ომის შემდგომი სამხედრო ბიუჯეტი 50 მლრდ დოლარამდე გაიზარდა, შეიარაღებული ძალების რაოდენობა გაორმაგდა, ამერიკული სამხედრო ბაზების რიცხვი მნიშვნელოვნად გაიზარდა ევროპაში, ახლო აღმოსავლეთსა და აზიის ბევრ რეგიონში.

ომის შემდგომ აშშ-ის სარდლობამ სამხედრო სტრატეგიას გადახედა და მიიღო „დაბალანსებული ძალების“ კონცეფცია, რომელიც თვალისწინებდა ვველა სახეობის ძალების ურთიერთქმედებას და დღეისთვისაც აისახება „გაერთიანებული ოპერაციების“ სამხედრო დოქტრინაში.

კორეის ომში დაახლოებით 40 ათასამდე საბჭოთა სამხედრო მოსამსახურე მიიღო საბრძოლო გამოცდილება. შტაბებმა შეიტნეს ლოკალიზირ ომის პირობებში ოპერატიულ-სტრატეგიული ხელმძღვანელობის, აგრეთვე, უცხო ქვეყნების კადრების მომზადების უნარ-ჩვევები (უფროს სამხედრო-სახლავო მრწყველად მსახურობდა კონტრადმირალი სეიდ კაპანაძე).

საბრძოლო გამოცდა გაიარეს საბჭოთა ტექნიკის ცალკეულმა ნიმუშებმა და

მას შემდეგ, რაც ჩრდილოკორეელებმა გაათავიციინებინეს ინხონის დაკარგვის რეალობა, 16 სექტემბერს სასწრაფოდ გაგზავნეს T-34-ის ქვეში კოლიან დესანტის წყალში „გადღერის“ მინიბო ქვეითების გარეშე, გზატკეცილზე მიმავალი სატანკო კოლიანები ოთხი სამიწუნე გამოდგა მოკავშირეთა F4U Corsair-ებისთვის, რომლებმაც ერთი საფრენი აპარატის ფრად მიწინააღმდეგეს უმძიმესი დანაკარგი მიადგინეს და კონტრშეტევა ჩამალეს.

განსაკუთრებით რეპეტულმა თვითმფრინავებმა.

და ბოლოს, რომელი სამწვიდრო ხელშეკრულება, რამელიც ფორმალურად დაასრულდება ამ ომს, ხელმოწერილი არ არის.

ინხონის სადგანო ოპერაცია

პუანის პერტიმტრუხ სასიცოცხლო მნიშვნელობის თავდაცვითი ბრძოლების დაწყებისთანავე, სამხრეთ კოალიციის მთავარსარდალ გენერალ ლეგლას მაკარტურის ვინებებში ჩამოვიდოდა თეზე ხელდატეხილი გეგმა, რომელიც ითვალისწინებდა გარე ოპერატიული ხაზის გამოყენებით შეტყუაზე გადასული ჩრდილოკორეელი დრმა ზურგში საზღვაო დანატრის გადასხმას, მათი მომარაგების კომუნიკაციის ხაზების გადჭრას და ქალაქ სულზე შეტევას. დესანტირების რაიონად ინხონის შირტი, ხოლო მთიოდან „სღვა-ხსელი“ შირტი.

ოპერაციის მომხალეების პროცესში, გენერლის ბეერი თანამებრძოლი წარმატების შესაძლებლობას სეპტიკურად აფასებდა

და თვლიდა, რომ ეს რაიონი ძლიერი დინებების, მადლი მიძოქცივის ტალღების, სანაბრო ციკაბო ფლატეების, მისასვლელ არხს გარშემორტყმული ავილადა დასცავო ტალღატყების გამო ბუნებრივ მიუდგომილ ადგილი იყო. მათგან განსხვავებით მაკარტური სწორედ ამას ხელედა მთავრ უპირატესობას, ვინაიდან ჩრდილოკორეელ სამხედროთა შაბლონური აზროვნების და კარგად ორგანიზებული დინიფორმაციის გათვალისწინებით, მას იმედ ჰქონდა, რომ ოპერატიული და ტექნიკურ მიულოდნელობის მაიალცქედა.

საზღვაო-სადესანტო ოპერაციის დაწყებამდე 14 დღით ადრე ჩატარდა ოპერაცია „თრუდ ჯექსონი“ (Trudy Jackson). აშშ-ის ცენტრალური სადაზვერუო სააგენტოსა და სამხედრო დაზვერვის მცირე ზომის გაერთიანებული ჯგუფი ადგილობრვ მომხრეობა მზარდაჭრით ფარობდა გადავიდა ინხონიდან 10 მილის დაშორებით მისი მისასვლელის ჩამტეხ კუნძულ იონგპუნგ-დოს ჩრდილოეთ ნაწილში.

სადესანტო ოპერაციაში მონაწილე ძალები: სამხრეთი კოალიცია – 40 ათასი ქვეითი, 260 სხვადასხვა დანიშნულების მცურება საშუალება, 400 თვითმფრინავი და სხვ.
ჩრდილოეთი კორეა – 6500 ქვეითი, 19 თვითმფრინავი, 1 საპატრულო კატარა.

ჯგუფს ხელმძღვანელობდა საზღვაო ძალების ლეიტენანტი კლარკი. კუნძულის მცირერიცხოვანი გარნიზონის განადგურების შემდეგ, მათ შეძლეს დესანტირების რაიონის შესახებ მნიშვნელოვან

ნი სადაზვერუო მონაცემებს მიწვევა, გადაეცა და პაღო-დოს გაუქმებული შუქურის ამოჭრება. რაც მთავარი, სარდლობას მიწოდეს ინფორმაცია უშუალო მისასვლელთან საზღვაო ნაღმების არარსებობის შესახებ.

სადესანტო ოპერაცია დაიწყო გენერლის საზღვაო ძალების კრეხინებითა და საესკადრო ნაღმონებით ინხონის ინტენსიური დაბომბვით.

გამოიყო დესანტირების 3 მონაკვეთი: „მწვანე“, „წითელი“ და „ლურჯი“. ოპერაციის უშუალოდ ხელმძღვანელობდა ნორმანდისა და ლეიტენანტ დესანტირების ვეტერანი, ადმირალი დევიდ სტრამელი, ხოლო საერთო ხელმძღვანელი იყო თავად მაკარტური.

1950 წლის 10 სექტემბერს 43-მა ამერიკელმა თვითმფრინავმა კუნძულ კოლ-მდოს სანაპირო ნააღმების 93 კანონიკრიტი დაამოშა, რითაც ქვეითებს საბომბელო არეული გაუავისუფლდა.

15 სექტემბერს, დასვლამდის დღის 6:30-ზე, მე-5 საზღვაო ქვეითთა რაზმის მე-3 ბატალიონის მებრძოლები „მწვანე ნაპირს“ კოლ-მდოს სანაპიროზე გადავიდნენ.

17:31-ზე უკვე „წითელი ნაპირზე“ საზღვაო ქვეითებს მცირე წინააღმდეგობის დაძლევის შემდეგ მოსაერო კიბეებისა და თიკების გამოყენებით ციკაბო ფლატეები დაიკავეს.

მაღე დესანტმა „ლურჯი ნაპირიც“ დაიკა. სამი მზრიდან შეტყევი მებრძოლებმა საბოლოოდ დასძლეეს მორინააღმდეგის თავდაცვა და ინხონზე სრული კონტროლი დაამყარეს.

ინხონის ბრყინებულ საზღვაო-სადესანტო ოპერაციამ აშშ-ის მე-10 კორპუსს სხვა ძალებთან ერთად საშუალება მისცა მსოფლიო ბრძოლებით 25 სექტემბერს ქალაქი სულე უკან დაებრუნებინა.

ამ ოპერაციაში მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა პუანის პერიმეტრის გარდღევაში და კორეის ომის იმ ეტაპზე გარდატეხა შეიტანა. ამან გამოიწვია ჩრდილოკორეელთა უკან დახევა ჯერ 38-ე პარალელამდე და შემდეგ მის გადაღმაც. ომის ამ ფაზაში ჩრდილოკორეელთა სრული განადგურება შეაჩერა საბრძოლო მოქმედებებში ჩინეთის შეიარაღებული ძალების ჩართვამ.

ოპერაციის პერიოდში და სულეითვის ბრძოლებში სამხრეთელმა მოკავშირეებმა 566 მებრძოლი დაკარგეს, ხოლო 2713 კი დაიჭრა.
ჩრდილოკორეელთა დანაკარგი გაცილებით მეტი იყო და დაახლოებით 35 ათასი მებრძოლი შეადგინა.

სამწვიდობო ხელშეკრულება, რომელიც ფორმალურად ამ ომს დაასრულებდა, აღმდეგ ხელმოწერილი არ არის

მასტარხ მკაპანამ ბრიტანულ გენერალ გენერალური შტაბის ყოფილი უფროსი

„მაკაროვს“ „იარიგინი“ ანაცვლებს

რუსეთის არმიის ლაიფო მაკაროვის PM-ის უძველესი იარიგინის PЯ ზივის პოსტოლზე

მაკაროვის პისტოლეთი PM საბჭოთა არმიამ შეიარაღებაში ჯერ კიდევ 1951 წელს მიიღო და, ბუნებრივად, 60 წლის შემდეგ მისი შეცვლის დრო დადგა.

ქართულ არმიასაც და პოლიციასაც ძირითადი საშტატო პისტოლეთი „მაკაროვი“ იყო, ბოლო რამდენიმე წელია კი ის თანამედროვე დასავლურმა თუ ისრაელის წარმოების პისტოლეთებმა შეცვალა.

ქართულისგან განსხვავებით, უზარმაზარ რუსულ არმიას ასიათასობით „მაკაროვი“ აქვს შესაცვლელი, რაც ბევრად რთული და ხანგრძლივი პრო-

ცესია. ჯერ კიდევ გასული საუკუნის 90-იან წლებში რუსეთში დაიწყო ახალი პისტოლეთების შექმნა, რომელიც კონკურს ტრაჟ-ის ფარგლებში მიმდინარეობდა. კონკურსში რამდენიმე რუსული საიარაღო საკონსტრუქტორო ბიურო მონაწილეობდა.

მძლავრ ვაზნაზე 9X19 მმ კალიბრის 7H21-ზე შექმერდა. ეს ვაზნა იმ ცენტრალურ საკვლე ინსტიტუტში შეიმუშავეს, რომელსაც ჩვენი თანამემამულე ალექსანდრე ხინიკაძე ხელმძღვანელობდა.

ახალი ვაზნა აუცილებელი იყო,

იარიგინის
PЯ

მაკაროვის
PM

თავიდან ახალი საარმიო პისტოლეთის კონკურსი ითვალისწინებდა უნივერსალური იარაღის შექმნას, რომლის ადაპტაცია ერთდროულად 4 სხვა დასხვა ვაზნაზე (TT-ს 7,62X25 მმ, მაკაროვის PM-ის 9X18 მმ, მოდერნიზებული PMM-ის 9X18 მმ და „ლუგერის“ 9X19 მმ) უნდა ყოფილიყო შესაძლებელი.

მოვითხოვდა არჩევანი ერთ ახალ

რადგან მაკაროვის 9X18 მმ ტიპის ვაზნა სამხედროებს არ მოსწონდათ ამ ვაზნის 6,1 გ მასის ტყვიის საწვავის სიმჭირე 315 მ/წმ იყო, ხოლო საწვავის

ჩ3360 ღოსიმი: ახალი რუსული საარმიო პისტოლეტი — იარიგინის **PI** ვაზნე-ბის გარეშე 950 გ-ს იწონის. მისი სიგრძე 198 მმ-ია, ღულის სიგრძე კი 112,5 მმ. პისტოლეტის სიგანე 38 მმ-ს შეადგენს, სიმაღლე — 145 მმ-ს. მჭიდში 9X19 მმ კალიბრის 18 ვაზნა თავსდება (პირველ ვაიანტს 17-ვაზნიანი მჭიდი ჰქონდა). ტყვიის საწეისი სიჩქარე 460 მ/წმ-ს აჭარბებს. მაღალი სროლის მაქსიმალურ მანძილად 100 მ სახელდება, მაგრამ დამაზნევათი სროლის სიშორე და-ახლოებით 50 მეტრია.

იარიგინის პისტოლეტს ორმაგი მოქმედების საცემ-სასხლეტი მექანიზმი აქვს. სროლისას პისტოლეტის ღულა უკან მცირე მანძილზე გადაადგილდება. ჩაზმაზი დიაა, თუმცა მისი თითი დაშვება ოდნავ მოუხერხებელია.

PI-ს სქემატური სურათი

ნა შექმნათ მართლაც, ახალი 9X18 PMM ტიპის ვაზნის 5,5 გ მასის ტყვიის საწეისი სიჩქარე 410 მ/წმ-მდე, ხოლო საწეისი ენერგია კი 462 ჯოულამდე გაიზარდა, მაგრამ მისი გამოყენება ჩვეულებრივი „მაკაროვის“ სროლისას სახიფათო იყო, რადგან ხშირად პისტოლეტი მწყობრიდან გამოჰყვდა.

აღუქსანდრე ხინიკაძის ხელმძღვანელობით შექმნილი ახალი 9X19 მმ კალიბრის 7H21 ტიპის ვაზნის 5,3 გ მასის ტყვიის საწეისი სიჩქარე 460 მ/წმ-ს აღწევდა, საწეისი ენერგია 560 ჯოულს შეადგენდა და რაც მთავარია, სტანდარტული საარმიო ჯავშანფილეტს (ტიტანის ჯავშანფირფიტა და კვლარის ქსოვილის 30 ფენა) 50 მეტრიდან ხერხტდა.

2000 წელს გამოვლინდა **Гр4-ის** კონკურსის გამარჯვებული იარიგინის პისტოლეტი **MP443**, რომელიც, ისევე როგორც „მაკაროვი“, იყვესის მექანიკურ ქარხანაში დაამზადეს. პისტოლეტი სამი წლის შემდეგ,

ენერგია მხოლოდ 302 ჯოული, რის გამოც „მაკაროვის“ ტყვიის შემაჩერებელი ძალა არასაკმარისი ვახლდათ. თავიდან ეცადნენ „მაკაროვის“ პისტოლეტისთვის უფრო მძლეური ვაზ-

PI-ს არასრული დაშლა

„ლუგერისა“ და 7H21 ტიპის ვაზნები

2003 წელს, ოფიციალურად მიიღეს რუსების ყველა ძალიან სტრუქტურის (მათ შორის — არმიის) შეიარაღებაში PI სახელწოდებით.

მიუხედავად იმისა, რომ PI შეიარაღებაში ჯერ კიდევ 8 წლის წინ მიიღეს, მისი დიდი პარტიებით ყიდვა რუსეთის არმიამ მხოლოდ 2011 წელს დაიწყო.

„მაკაროების“ ახალი პისტოლეტებით შეცვლა იმის მაჩვენებელია, რომ რუსეთის არმია, ისევე როგორც სხვა ძალიანი სტრუქტურები, ადრე თუ გვიან, გადავა დასავლური სტანდარტის 9X19 მმ „პარაბელუმ/ლუგერის“ კალიბრზე, მაშინ როდესაც რუსეთის საწვობები გადაეხებულა „მაკაროის“ 9X18 მმ ტიპის მილიონობით ვაზნით.

PI-სთვის გამოდგება როგორც 7H21, ისე 9X19 მმ კალიბრის დასავლური წარმოების ნებისმიერი ვაზნა, მაშინ როდესაც თავად 7H21-ის ტიპის მძლავრი ვაზ-

ნების ჩადება „გლოკში“ თუ „ბერეტაში“ შეიძლება ამ უკანასკნელთათვის სახიფათო გახდეს.

რადგან რუსეთის არმია თავისი საოკუპაციო ბაზებთან კვლავ აუხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონში,

ქართველმა სამხედროებმა აუცილებლად უნდა იცოდნენ, რომ ახალი რუსული პისტოლეტ PI-თი ნასროლი ტყვეები დიდი ჯუშანგამტარობით გამოირჩევა.

ირაკლი ალდაშვილი

საარმიო PI-ს კომერციული ვარიანტია MP-446 ვიკინგი, რომელსაც საბრძოლო პისტოლეტისგან განსხვავებით პოლიმერული ჩარჩო აქვს და მისი დეტალებიც შედარებით ნაკლები გამძლეობით გამოირჩევა.

„ვიკინგის“ ერთმა პისტოლეტმა თავისი როლი შეასრულა 2003 წლის შემოდგომაზე „ვარდების რევოლუციის“ გამარჯვებაში, თუმცა ეს სულ სხვა თემა...

66/10

F1557
2010
საერთაშორისო
აეროსაფრენო
აპარატის
კონკურსი

შეკვანი შენი ახსნანი „ახსნანთან“ ჯიშთა

ოხ ჰვიჩაში ჯიშთა, შეიძინათ ჟუჩანთან ჯიშთა
საბჰძოლო ტაქნიკის თითო ახსნოზი მოქანი

აანყვე და შეაგროვე საბრძოლო ტექნიკის
მოდელის კოლექცია საკუთარი ხელით
მაკრატლისა და ნებოს გარეშე.

თითოეული 3D მოდელის
ფასი: 3,5 ლარი
ჟურნალთან ერთად 5 ლარი.

შემდეგი
ნომრიდან!

